
Kiratarjuniyam

కిరతారునీయమ్
జ

Document Information

Text title : Kiratarjuniyam

File name : kirAtArjunIyam.itx

Category : major_works

Location : doc_z_misc_major_works

Author : Bharavi

Transliterated by : Harunaga Isaacson

Proofread by : Harunaga Isaacson, Rajani Arjun Shankar

Acknowledge-Permission: Gretil

Latest update : May 30, 2023

Send corrections to : sanskrit at cheerful dot c om

This text is prepared by volunteers and is to be used for personal study and research. The file is not to be copied or reposted without permission, for promotion of any website or individuals or for commercial purpose.

Please help to maintain respect for volunteer spirit.

Please note that proofreading is done using Devanagari version and other language/scripts are generated using **sanscript**.

March 24, 2024

sanskritdocuments.org

కిరాతార్జునీయమ్

౧. ప్రథమః సర్గః

శ్రియః కురూణామధిపస్య పాలనీం
ప్రజాసు వృత్తిం యమయుక్త్యు వేదితుమ్ |
స వర్ణిల్లిజ్జీ విదితః సమాయయా
యుధిష్ఠిరం ద్వైతవనే వనేవరః || ౧.౧||

కృతప్రణామస్య మహిం మహీభుజే
జితాం సపత్నేన నివేదయిష్యతః |
న వివ్యథే తస్య మనో న హి ప్రియం
ప్రవక్తుమిచ్ఛన్తి మృషా హితైషిణః || ౧.౨||

ద్విషాం విఘాతాయ విధాతుమిచ్ఛతో
రహస్యనుజ్ఞామధిగమ్య భూభృతః |
స సౌష్ఠవోదార్య-విశేషశాలినీం
వినిశ్చితార్థామితి వాచమాదదే || ౧.౩||

క్రియాసు యుక్తైర్నృప చారచక్షుషో
న వజ్ఞానీయాః ప్రభవోఽనుజీవిభిః |
అతోఽర్హసి క్షన్తుమసాధు సాధు వా
హితం మనోహారి చ దుర్లభం వచః || ౧.౪||

స కింసఖా సాధు న శాస్తి యోఽధిపం
హితాన్న యః సంశృణుతే స కిమ్ప్రభుః |
సదానుకూలేషు హి కుర్వతే రతిం
నృపేష్వమాత్యేషు చ సర్వసమ్పదః || ౧.౫||

నిసర్గ-దుర్బోధమబోధ-విక్లవాః క్వ
భూపతీనాం చరితం క్వ జన్తవః |
తవానుభావోఽయమవేది యన్మయా

నిగూఢతత్త్వం నయవర్త్య విద్విషామ్ || ౧.౬ ||

విశక్కుమానో భవతః పరాభవం
నృపాసనస్థోఽపి వనాధివాసినః |

దురోదరచ్ఛద్యజితాం సమీహతే
నయేన జేతుం జగతీం సుయోధనః || ౧.౭ ||

తథాపి జిహ్వాః స భవజ్జగీషయా
తనోతి శుభ్రం గుణసమ్పదా యశః |

సమున్నయన్ భూతిమనార్యసంజమా-
ద్వ్వరం విరోధోఽపి సమం మహాత్ముభిః || ౧.౮ ||

కృతారిషడ్వర్గజయేన మానపి-
మగమ్యరూపాం పదపిం ప్రపిత్సనా |

విభజ్య నక్తన్దివమస్తన్ద్రిణా
వితన్యతే తేన నయేన పౌరుషమ్ || ౧.౯ ||

సఖీనివ ప్రీతియుజోఽనుజీవినః
సమానమానాన్ సుహృదశ్చ బన్ధుభిః |

స సన్తతం దర్శయతే గతస్మయః
కృతాధిపత్యామివ సాధు బన్ధుతామ్ || ౧.౧౦ ||

అసక్తమారాధయతో యథాయథం
విభజ్య భక్త్యా సమపక్షపాతయా |

గుణానురాగాదివ సఖ్యమీయివాన్న
బాధతేఽస్య త్రిగణః పరస్పరమ్ || ౧.౧౧ ||

నిరత్యయం సామ న దానవర్జితం
న భూరి దానం విరహాయ్య సక్త్రియామ్ |

ప్రవర్తతే తస్య విశేషశాలినీ
గుణానురోధేన వినా న సక్త్రియా || ౧.౧౨ ||

వసూని వాఙ్మన్న వశీ న మన్యునా
స్వధర్మ ఇత్యేవ నివృత్తకారణః |

గురూపదిష్టేన రిపౌ సుతేఽపి వా
నిహన్తి దణ్డేన స ధర్మవిప్లవమ్ || ౧.౧౩ ||

విధాయ రణాన్ పరితః పరేతరా-

నశక్కితాకారముపైతి శక్కితః ।

క్రియాపవర్గేష్వనుజివిసాత్కృతాః

కృతజ్ఞతామస్య వదన్తి సమ్పదః ॥ ౧.౧౪॥

అనారతం తేన పదేషు లమ్పితా

విభజ్య సమ్యగ్వినియోగ-సత్క్రియాః ।

ఫలస్త్వపాయాః పరిబృంహితాయతీ-

రుపేత్య సజ్జరమివార్థసమ్పదః ॥ ౧.౧౫॥

అనేకరాజన్య-రథాశ్వసజ్కులం

తదీయమాస్థాన-నికేతనాజరమ్ ।

నయత్యయుగ్మచ్ఛదగన్ధిరార్ద్రతాం

భృశం నృపోపాయనదన్తినాం మదః ॥ ౧.౧౬॥

సుఖేన లభ్యా దధతః కృషీవలై-

రకృష్టపచ్యా ఇవ సస్యసమ్పదః ।

వితన్వతి క్షేమమదేవమాత్మకా-

శ్చిరాయ తస్మిన్ కురవశ్చకాసతి ॥ ౧.౧౭॥

మహాజసో మానధనా ధనార్చితా

ధనుర్భృతః సంయతి లబ్ధకీర్తయః ।

న సంహతాస్తస్య న భేదవృత్తయః

ప్రియాణి వాఙ్మన్వస్యసుభిః సమీహితుమ్ ॥ ౧.౧౮॥

ఉదారకీర్తేరుదయం దయావతః

ప్రశాన్తబాధం దిశతోఽభిరక్షయా ।

స్వయం ప్రదుగ్ధేఽస్య గుణైరుపన్నుతా

వసూపమానస్య వసూని మేదినీ ॥ ౧.౧౯॥

మహీభృతాం సచ్ఛరితైశ్చరైః క్రియాః

స వేద నిఃశేషమశేషితక్రియః ।

మహోదయైస్తస్య హితానుబన్ధిభిః

ప్రతీయతే ధాతురివేహితం ఫలైః ॥ ౧.౨౦॥

న తేన సజ్యం క్వచిదుద్యతం ధను-

ర్ష వా కృతం కోపవిజిహ్మామాననమ్ ।
 గుణానురాగేణ శిరోభిరుహ్యతే
 నరాధిపైర్మాల్యమివాస్య శాసనమ్ ॥ ౧.౨౧॥

స యావరాజ్యే నవయావనోద్ధతం
 నిధాయ దుఃశాసనమిద్ధశాసనః ।
 మఖేష్వఖిన్నోఽనుమతః పురోధసా
 ధినోతి హవ్యేన హిరణ్యరేతసమ్ ॥ ౧.౨౨॥

ప్రలీనభూపాలమపి స్థిరాయతి
 ప్రశాసదావారిధి మణ్డలం భువః ।
 స చిన్తయత్యేవ భియస్త్యదేష్యతీ-
 రహో దురన్తా బలవద్విరోధితా ॥ ౧.౨౩॥

కథాప్రసక్తేన జన్యైరుదాహృతా-
 దనుస్మృతాఖణ్డల-నూనువిక్రమః ।
 తవాభిధానాద్-వ్యథతే నతాననః
 స దుఃసహాన్మస్త్రపదాదివోరగః ॥ ౧.౨౪॥

తదాశు కర్తుం త్వయి జిహ్మాముద్యతే
 విధీయతాం తత్ర విధేయముత్తరమ్ ।
 పరప్రణీతాని వచాంసి చిన్వతాం
 ప్రవృత్తిసారాః ఖలు మాదృశాం గిరః ॥ ౧.౨౫॥

ఇతీరయిత్వా గిరమాత్తసక్త్రియే
 గతేఽథ పత్యౌ వనసన్నివాసినామ్ ।
 ప్రవిశ్య కృష్ణా సదనం మహీభుజా
 తదాచచక్షేఽనుజసన్నిధౌ వచః ॥ ౧.౨౬॥

నిశమ్య సిద్ధిం ద్విషతామపాకృతీ-
 స్తతస్తతస్త్యా వినియస్తుమక్షమా ।
 నృపస్య మన్యువ్యవసాయదీపినీ-
 రుదాజహార ద్రుపదాత్మజా గిరః ॥ ౧.౨౭॥

భవాదృశేషు ప్రమదాజనోదితం
 భవత్యధిక్షేప ఇవానుశాసనమ్ ।
 తథాపి వక్తుం వ్యవసాయయన్తి మాం

నిరస్త-నారీసమయా దురాధయః || ౧.౨౮ ||

అఖణ్డమాఖణ్డల-తుల్యధామభి-

శ్చిరం ధృతా భూపతిభిః స్వవంశజైః |

త్వయా స్వహస్తేన మహీ మదచ్యుతా

మతజ్జేన స్రగివాపవర్జితా || ౧.౨౯ ||

వ్రజన్తి తే మూఢధియః పరాభవం

భవన్తి మాయావిషు యే న మాయిసః |

ప్రవిశ్య హి ఘ్నన్తి శతాస్తథావిధా-

నసంవృతాఙ్గాన్నిశితా ఇవేషవః || ౧.౩౦ ||

గుణానురక్తామనురక్తసాధనః

కులాభిమానీ కులజాం నరాధిపః |

పరైస్త్యదన్యః క ఇవాపహారయేన్-

మనోరమామాతృవధూమివ శ్రియమ్ || ౧.౩౧ ||

భవన్తమేత్వర్తి మనస్విగర్హితే

వివర్తమానం నరదేవ వర్తమిని |

కథం న మన్యుర్జ్వలయత్యుదీరితః

శమీతరుం శుష్కమివాగ్నిరుచ్ఛిఖః || ౧.౩౨ ||

అవస్థకోపస్య విహస్తురాపదాం

భవన్తి వశ్యాః స్వయమేవ దేహినః |

అమర్షశూన్యేన జనస్య జన్తునా

న జాతహోరేన న విద్విషాదరః || ౧.౩౩ ||

పరిభ్రమంల్లోహిత-చన్దనోచితః

పదాతిరన్తర్గిరి రేణురూషితః |

మహారథః సత్యధనస్య మానసం

దునోతి నో కచ్ఛిదయం వృకోదరః || ౧.౩౪ ||

విజిత్య యః ప్రాజ్యమయచ్ఛదుత్తరాన్

కురూనకుప్యం వసు వాసవోపమః |

స వల్కవాసాంసి తవాధునాహరన్

కరోతి మన్యుం న కథం ధనజ్ఞాయః || ౧.౩౫ ||

వనాన్తశయ్యా-కఠినీకృతాకృతీ

కచాచితౌ విష్వగీవాగజౌ గజౌ ।

కథం త్వమేతౌ ధృతిసంయమౌ యమౌ

విలోకయన్నుత్సహసే న బాధితుమ్ ॥ ౧.౩౬ ॥

ఇమామహం వేద న తావకీం ధియం

విచిత్రరూపాః ఖలు చిత్రవృత్తయః ।

విచిన్తయన్త్యా భవదాపదం పరాం

రుజన్తి చేతః ప్రసభం మమాధయః ॥ ౧.౩౭ ॥

పురాధిరూఢః శయనం మహాధనం

విబోధ్యనే యః స్తుతిగీతిమజ్గలైః ।

అదభ్రదర్భామధిశయ్య స స్థలీం

జహాసి నిద్రామశివైః శివారుతైః ॥ ౧.౩౮ ॥

పురోపసీతం నృప రామణీయకం

ద్విజాతిశేషేణ యదేతదన్ధసా ।

తదద్య తే వన్యఫలాశినః పరం

పరైతి కార్ష్యం యశసా సమం వపుః ॥ ౧.౩౯ ॥

అనారతం యౌ మణిపీఠశాయినా-

వరజ్ఞాయద్రాజశిరఃస్రజాం రజః ।

నిషీదతస్తౌ చరణౌ వనేషు తే

మృగద్విజాలానశిఖేషు బర్హిషామ్ ॥ ౧.౪౦ ॥

ద్విషన్నిమిత్తా యదియం దశా తతః

సమూలమున్మూలయతీవ మే మనః ।

పరైరపర్యాసిత-వీర్యసమ్పదాం

పరాభవోఽప్యుత్సవ ఏవ మానినామ్ ॥ ౧.౪౧ ॥

విహాయ శాన్తిం నృప ధామ తత్పునః

ప్రసీద సన్ధేహి వధాయ విద్విషామ్ ।

వ్రజన్తి శత్రూనవధూయ నిఃస్పృహః

శమేన సిద్ధిం మునయో న భూభృతః ॥ ౧.౪౨ ॥

పురఃసరా ధామవతాం యశోధనాః

సుదుఃసహం ప్రాప్య నికారమీదృశమ్ ।

భవాదృశాశ్చేదధికుర్వతే రతిం

నిరాశ్రయా హస్త హతా మనస్వితా || ౧.౪౩||

అథ క్షమామేవ నిరస్తవిక్రమ-

శ్చిరాయ పర్యేషి సుఖస్య సాధనమ్ |

విహాయ లక్ష్మీపతిలక్ష్మ కార్ముకం

జటాధరః సజ్జుహుధీహ పావకమ్ || ౧.౪౪||

న సమయపరిరక్షణం క్షమం తే

నికృతిపరేషు పరేషు భూరిధామ్నః |

అరిషు హి విజయార్థినః క్షితీశా

విదధతి సోపధి సన్నిదూషణాని || ౧.౪౫||

విధిసమయనియోగాద్ధీప్తిసంహారజహ్మాం

శిథిలవసుమగాధే మగ్నమాపత్పయోధౌ |

రిపుతిమిరముదస్యోదీయమానం దినాదౌ

దినకృతమివ లక్ష్మీస్త్వాం సమభ్యేతు భూయః || ౧.౪౬||

ఇతి శ్రీభారవికృతౌ కిరాతార్జునీయే మహాకావ్యే

ప్రథమః సర్గః || ౧||

౨. వ్యాసాగమనో నామ ద్వితీయః సర్గః

విహితాం ప్రీయయా మనఃప్రియా-

మథ నిశ్చిత్స గిరం గరీయసీమ్ |

ఉపపత్తిమదూరితాశ్రయం

నృపమూచే వచనం వృకోదరః || ౨.౧||

యదవోచత వీక్ష్య మానిసి

పరితః స్నేహమయేన చక్షుషా |

అపి వాగధిపస్య దుర్వచం

వచనం తద్విదధీత విస్మయమ్ || ౨.౨||

విషమోఽపి విగాహ్యతే నయః

కృతతీర్థః పయసామివాశయః |

స తు తత్ర విశేషదుర్లభః

సదుపన్యస్యతి కృత్యవర్త్యయః ॥ ౨.౩॥

పరిణామసుఖే గరీయసి

వ్యథకేఽస్మిన్ వచసి క్షతాజసామ్ ।

అతివీర్యవతీవ భేషజే

బహురల్పీయసి దృశ్యతే గుణః ॥ ౨.౪॥

ఇయమిష్టగుణాయ రోచతాం

రుచిరార్థా భవతేఽపి భారతీ ।

నను వక్తృవిశేషనిఃస్పృహా

గుణగృహ్యా వచనే విపశ్చితః ॥ ౨.౫॥

చతస్పృష్యపి తే వివేకినీ

న్యప విద్యాను నిరూఢిమాగతా ।

కథమేత్య మతిర్విపర్యయం

కరిణీ పఙ్కమివావసీదతి ॥ ౨.౬॥

విధురం కిమతః పరం పరై-

రవగీతాం గమితే దశామిమామ్ ।

అవసీదతి యత్సురైరపి

త్వయి సమ్భావితవృత్తి పౌరుషమ్ ॥ ౨.౭॥

ద్విషతాముదయః సుమేధసా

గురురస్వస్తతరః సుమర్షణః ।

న మహానపి భూతిమిచ్ఛతా

ఫలసంప్రప్యవణః పరిక్షయః ॥ ౨.౮॥

అచిరేణ పరస్య భూయసీం

విపరీతాం విగణయ్య చాత్మనః ।

క్షయయుక్తిముపేక్షతే కృతీ

కురుతే తత్ప్రృతికారమన్యథా ॥ ౨.౯॥

అనుపాలయతాముదేష్యతీం

ప్రభుశక్తిం ద్విషతామనీహయా ।

అపయాన్త్యచిరాన్మహీభుజాం

జననిర్వాదభయాదివ శ్రియః ॥ ౨.౧౦॥

క్షయయుక్తమపి స్వభావజం

దధతం ధామ శివం సమృద్ధయే ।

ప్రణమన్త్యనపాయముత్థితం

ప్రతిపచ్చన్ద్రమివ ప్రజా నృపమ్ ॥ ౨.౧౧॥

ప్రభవః ఖలు కోశదణ్డయోః

కృతపఞ్చాఙ్గ-వినిర్ణయో నయః ।

స విధేయపదేషు దక్షతాం

నియతిం లోక ఇవానురుధ్యతే ॥ ౨.౧౨॥

అభిమానవతో మనస్వినః

ప్రియముచ్చైః పదమారురుక్షతః ।

వినిపాత-నివర్తనక్షమం

మతమాలమ్బనమాత్మపౌరుషమ్ ॥ ౨.౧౩॥

విపదోఽభిభవన్త్యవిక్రమం

రహయత్యాపదుపేతమాయతిః ।

నియతా లఘుతా నిరాయతే-

రగరీయాన్న పదం నృపశ్రియః ॥ ౨.౧౪॥

తదలం ప్రతిపక్షమున్నతే-

రవలమ్బ్య వ్యవసాయవన్ద్యతామ్ ।

నివసన్తి పరాక్రమాశ్రయా

న విషాదేన సమం సమృద్ధయః ॥ ౨.౧౫॥

అథ చేదవధిః ప్రతీక్ష్యతే

కథమావిష్కృత-జిహ్మవృత్తినా ।

ధృతరాష్ట్రసుతేన సుత్యజా-

శ్చిరమాస్వాద్య నరేన్ద్రసమ్పదః ॥ ౨.౧౬॥

ద్విషతా విహితం త్వయాధవా

యది లబ్ధా పునరాత్మనః పదమ్ ।

జననాథ తవానుజన్మనాం

కృతమావిష్కృత-పౌరుషైర్భుజైః ॥ ౨.౧౭॥

మదసిక్త-ముఖైర్మృగాధిపః

కరిభిర్వర్తయతే స్వయం హతైః ।

లఘయన్ ఖలు తేజసా జగ-

న్న మహానిచ్చతి భూతిమన్యతః ॥ ౨.౧౮॥

అభిమానధనస్య గత్స్వరై-

రసుభిః స్థాస్ను యశశ్చిచీషతః ।

అచిరాంశు-విలాసచఞ్చలా

నను లక్ష్మీః ఫలమానుషజీకమ్ ॥ ౨.౧౯॥

జ్వలితం న హిరణ్యరేతనం

చయమాస్కన్దతి భస్మనాం జనః ।

అభిభూతిభయాదసూనతః

సుఖముజ్ఘ్నన్తి న ధామ మానినః ॥ ౨.౨౦॥

కీమపేక్ష్య ఫలం పయోధరాన్

ధ్వనతః ప్రార్థయతే మృగాధిపః ।

ప్రకృతిః ఖలు సా మహీయసః

సహతే నాన్యసమున్నతిం యయా ॥ ౨.౨౧॥

కురు తస్మతిమేవ విక్రమే

న్యప నిర్ధూయ తమః ప్రమాదజమ్ ।

ధ్రువమేతదవేహి విద్విషాం

త్వదనుత్సాహహతా విపత్తయః ॥ ౨.౨౨॥

ద్విరదానివ దిగ్విభావితాం-

శ్చతురస్తోయనిధీనివాయతః ।

ప్రసహేత రణే తవానుజాన్

ద్విషతాం కః శతమన్యతేజసః ॥ ౨.౨౩॥

జ్వలతస్తవ జాతవేదసః

సతతం వైరికృతస్య చేతసి ।

విదధాతు శమం శివేతరా

రిపునారీ-నయనామ్బుసన్తతిః ॥ ౨.౨౪॥

ఇతి దర్శితవిక్రియం సుతం

మరుతః కోపపరీతమానసమ్ ।

ఉపసాన్త్యయితుం మహీపతి-

ర్షిరదం దుష్టమివోపచక్రమే || ౨.౨౫||

అపవరితవిప్లవే శుచౌ

హృదయగ్రాహిణి మజ్జలాస్పదే ।

విమలా తవ విస్తరే గిరాం

మతిరాదర్శ ఇవాభిదృశ్యతే || ౨.౨౬||

స్ఫుటతా న పదైరపాకృతా

న చ న స్వీకృతమర్థగౌరవమ్ ।

రచితా పృథగర్థతా గిరాం

న చ సామర్థ్యమపోహితం క్వచిత్ || ౨.౨౭||

ఉపపత్తిరుదాహృతా బలా-

దనుమానేన న చాగమః క్షతః ।

ఇదమీదృగనీదృగాశయః

ప్రసభం వక్తుముపక్రమేత కః || ౨.౨౮||

అవిత్పతతయా తథాపి మే

హృదయం నిర్ణయమేవ ధావతి ।

అవసాయయితుం క్షమాః సుఖం

న విధేయేషు విశేషసమ్పదః || ౨.౨౯||

సహసా విదధీత న క్రియా-

మవివేకః పరమాపదాం పదమ్ ।

వృణతే హి విమృష్యకారిణం

గుణలుభ్నః స్వయమేవ సమ్పదః || ౨.౩౦||

అభివర్షతి యోఽనుపాలయన్

విధిబీజాని వివేకవారిణా ।

స సదా ఫలశాలినీం క్రియాం

శరదం లోక ఇవాధితిష్ఠతి || ౨.౩౧||

శుచి భూషయతి శ్రుతం వపుః

ప్రశమస్తస్య భవత్యలక్ష్మియా ।

ప్రశమాభరణం పరాక్రమః

స నయాపాదిత-సిద్ధిభూషణః || ౨.౩౨||

మతిభేద-తమస్తిరోహితే

గహనే కృత్యవిధౌ వివేకినామ్ ।

సుకృతః పరిశుద్ధ ఆగమః

కురుతే దీప ఇవార్థదర్శనమ్ ॥ ౨.౩౩॥

స్పృహణీయగుణైర్మహాత్మభి-

శ్చరితే వర్తమని యచ్ఛతాం మనః ।

విధిహేతురహేతురాగసాం

వినిపాతోఽపి సమః సమున్నతేః ॥ ౨.౩౪॥

శివమౌపయికం గరీయసీం

ఫలనిష్పత్తిమదూషితాయతీమ్ ।

విగణయ్య నయన్తి పౌరుషం

విజితకోధరయా జిగీషవః ॥ ౨.౩౫॥

అపనేయముదేతుమిచ్ఛతా

తిమిరం రోషమయం ధియా పురః ।

అవిభిద్య నిశాకృతం తమః

ప్రభయా నాంశుమతాప్యదీయతే ॥ ౨.౩౬॥

బలవానపి కోపజన్మన-

స్తమసో నాభిభవం రుణధి యః ।

క్షయపక్ష ఇవైన్ద్రపీః కలాః

సకలా హన్తి స శక్తిసమ్పదః ॥ ౨.౩౭॥

సమవృత్తిరుపైతి మార్దవం

సమయే యశ్చ తనోతి తిగ్మతామ్ ।

అధిష్ఠతి లోకమోజసా

స వివస్వానివ మేదినీపతిః ॥ ౨.౩౮॥

క్వ చిరాయ పరిగ్రహః శ్రియాం

క్వ చ దుష్టేన్ద్రియవాజివశ్యతా ।

శరదభ్ర-చలాశ్చలేన్ద్రియై-

రసురక్షా హి బహుచ్ఛలాః శ్రియః ॥ ౨.౩౯॥

కీమసామయికం వితన్వతా

మనసః క్షోభముపాత్తరంహసః ।

క్రియతే పతిరుష్కుకైరపాం

భవతా ధీరతయాధరీకృతః || ౨.౪౦||

శ్రుతమప్యధిగమ్య యే రిపూన్

వినయన్తే స్మ న శరీరజన్మనః |

జనయన్త్యచిరాయ సమ్పదా-

మయశన్తే ఖలు చాపలాశ్రయమ్ || ౨.౪౧||

అతిపాతిత-కాలసాధనా

స్వశరీరేన్ద్రియ-వర్గతాపనీ |

జనవన్న భవన్తమక్షమా

నయసిద్ధేరపనేతుమర్హతి || ౨.౪౨||

ఉపకారకమాయతేర్భృశం

ప్రసవః కర్మఫలస్య భూరిణః |

అనపాయ నిబర్హణం ద్విషాం

న తితిక్షా-సమమస్తి సాధనమ్ || ౨.౪౩||

ప్రణతిప్రవణాన్ విహాయ నః

సహజస్నేహ-నిబద్ధచేతసః |

ప్రణమన్తి సదా సుయోధనం

ప్రథమే మానభృతాం న వృష్టయః || ౨.౪౪||

సుహృదః సహజాస్తథేతరే

మతమేషాం న విలజ్ఞయన్తి యే |

వినయాదివ యాపయన్తి తే

ధృతరాష్ట్రాత్మజమాత్మసిద్ధయే || ౨.౪౫||

అభియోగ ఇమాన్మహీభుజో

భవతా తస్య కృతః కృతావధేః |

ప్రవిఘాటయితా సముత్పతన్

హరిదశ్వః కమలాకరానివ || ౨.౪౬||

ఉపజాపసహాన్ విలజ్ఞయన్

స విధాతా నృపతీన్మదోద్ధతః |

సహతే న జనోఽప్యధఃక్రియాం

కిము లోకాధికధామ రాజకమ్ || ౨.౪౭||

అసమాపిత-కృత్యసమ్పదాం

హతవేగం వినయేన తావతా |

ప్రభవస్వభిమానశాలినాం

మదముత్తమ్భయితుం విభూతయః || ౨.౪౮||

మదమానసముద్ధతం నృపం

న వియుక్త్యై నియమేన మూఢతా |

అతిమూఢ ఉదస్యతే నయా-

న్నయహీనాదపరజ్యతే జనః || ౨.౪౯||

అపరాగ-సమీరణేరితః

క్రమశీర్షాకుల-మూలసంతతిః |

సుకరస్తరువత్సహిష్టనా

రిపురున్మూలయితుం మహానపి || ౨.౫౦||

అణురప్యపహన్తి విగ్రహాః

ప్రభుమంతఃప్రకృతి-ప్రకోపజః |

అఖిలం హి హినస్తి భూధరం

తరుశాఖాన్తనిఘర్షణోఽనలః || ౨.౫౧||

మతిమాన్ వినయప్రమాథినః

సముపేక్షేత సమున్నతిం ద్విషః |

సుజయః ఖలు తాదృగ్నరే

విపదన్తా హ్యవినీతసమ్పదః || ౨.౫౨||

లఘువృత్తితయా భిదాం గతం

బహిరన్తశ్చ నృపస్య మణ్డలమ్ |

అభిభూయ హరత్యనన్తరః

శిథిలం కూలమివాపగా-రయః || ౨.౫౩||

అనుశాసతమిత్యనాకులం

నయవర్తాకులమర్జునాగ్రజమ్ |

స్వయమర్థ ఇవాభివాఞ్ఛిత-

స్తమభీయాయ పరాశరాత్మజః || ౨.౫౪||

మధురైరవశాని లమ్భయ-

న్నపి తిర్యగ్చ శమం నిరీక్షితైః ।

పరితః పటు బిభ్రదేనసాం

దహనం ధామ విలోకనక్షమమ్ ॥ ౨.౫౫॥

సహసోపగతః సవిస్మయం

తపసాం సూతిరసూతిరాపదామ్ ।

దదృశే జగతీభుజా మునిః

స వపుష్మానివ పుణ్యసంఘాయః ॥ ౨.౫౬॥

అథోచ్చక్రైరాసనతః పరార్థ్యా-

దుద్యన్ స ధూతారుణవల్కలాగ్రః ।

రరాజ కీర్ణాకపిశాంశుజాలః

శృంజాత్సుమేరోరివ తిగ్మరశ్మిః ॥ ౨.౫౭॥

అవహితహృదయో విధాయ సోఽర్థా-

మృషివదృషిప్రవరే గురూపదిష్టామ్ ।

తదనుమతమలఞ్చకార పశ్చాత్

ప్రశమ ఇవ శ్రుతమాసనం నరేంద్రః ॥ ౨.౫౮॥

వ్యక్తోదితస్మిత-మయూఖవిభాసితోష్ఠ-

స్త్రీష్టన్మనేరభిముఖం స వికీర్ణధామ్నః ।

తస్వస్తమిద్ధమభితో గురుమంశుజాలం

లక్ష్మీమువాహా సకలస్య శశాంకమూర్తేః ॥ ౨.౫౯॥

ఇతి శ్రీభారవికృతౌ కిరాతార్జునీయే మహాకావ్యే

వ్యాసాగమనో నామ ద్వితీయః సర్గః ॥ ౨॥

3. తృతీయః సర్గః

తతః శరచ్చన్ద్రకరాభిరామై-

రుత్సర్పిభిః ప్రాంశుమివాంశుజాలైః ।

బిభ్రాణమానీలరుచం పిశగ్ణీ-

ర్జటాస్తడిత్వస్తమివామ్బువాహమ్ ॥ 3.౧॥

ప్రసాదలక్ష్మీం దధతం సమగ్రాం

వపుఃప్రకర్షేణ జనాతిగేన ।
 ప్రసహ్య చేతఃసు సమాసజన్త-
 మసంస్తుతానామపి భావమార్ద్రమ్ ॥ 3.౨॥

అనుద్ధతాకారతయా వివిక్తాం
 తన్వన్తమన్తఃకరణస్య వృత్తిమ్ ।
 మాధుర్యవిస్రమ్భ-విశేషభాజా
 కృతోపసమ్భాషమివేక్షితేన ॥ 3.3॥

ధర్మాత్మజో ధర్మనిబన్ధినాం
 ప్రసూతిమేనఃప్రణుదాం శ్రుతీనామ్ ।
 హేతుం తదభ్యాగమనే పరీపుంః
 సుఖోపవిష్టం మునిమాబభాషే ॥ 3.౪॥

అనాప్తపుణ్యోపచయైర్దురాపా
 ఫలస్య నిర్దూతరజాః సవిత్రీ ।
 తుల్యా భవద్ధర్మనసమ్పదేషా
 వృష్టేర్ద్రివో వీతబలాహకాయాః ॥ 3.౫॥

అద్య క్రియాః కామదుఘాః క్రతూనాం
 సత్యాశిషః సమ్ప్రతి భూమిదేవాః ।
 ఆ సంసృతేరస్మి జగత్సు జాత-
 స్త్వయ్యాగతే యద్భవచుమానపాత్రమ్ ॥ 3.౬॥

శ్రియం వికర్షత్యపహన్త్యఘాని
 శ్రేయః పరిస్నౌతి తనోతి కీర్తిమ్ ।
 సన్దర్శనం లోకగురోరమోఘం
 తవాత్మయోనేరివ కిం న ధత్తే ॥ 3.౭॥

శోచ్యతన్మయూఖేఽపి హిమద్యుతౌ మే
 న నిర్వృతం నిర్వృతిమేతి చక్షుః ।
 సముజ్జిత-జ్ఞాతివియోగఖేదం
 త్వత్సన్నిధావుచ్ఛసతీవ చేతః ॥ 3.౮॥

నిరాస్పదం ప్రశ్నకుతూహలిత్వ-
 మస్మాస్వధీనం కిము నిఃస్పృహాణామ్ ।

తథాపి కల్యాణకరీం గిరం తే
మాం శ్రోతుమిచ్ఛా ముఖరీకరోతి || 3.౯ ||

ఇత్యుక్తవానుక్తి-విశేషరమ్యం
మనః సమాధాయ జయోపపత్తౌ |

ఉదారచేతా గిరమిత్యుదారాం
ద్వైపాయనేనాభిదధే నరేన్ద్రః || 3.౧౦ ||

చిచీషతాం జన్మవతామలఘ్విం
యశోవతంసాముభయత్ర భూతిమ్ |

అభ్యర్షితా బన్ధుషు తుల్యరూపా
వృత్తిర్విశేషేణ తపోధనానామ్ || 3.౧౧ ||

తథాపి నిఘ్నం నృప తావకీనైః
ప్రహ్వికృతం మే హృదయం గుణోఽఘైః |

వీతస్పృహాణామపి ముక్తిభాజాం
భవన్తి భవ్యేషు హి పక్షపాతాః || 3.౧౨ ||

సుతా న యూయం కిము తస్య రాజ్ఞః
సుయోధనం వా న గుణైరతీతాః |

యస్త్యుక్తవాన్ వః స వృథా బలాద్వా
మోహం విధత్తే విషయాభిలాషః || 3.౧౩ ||

జహాతు నైనం కథమర్థసిద్ధిః
సంశయ్య కర్ణాదిషు తిష్ఠతే యః |

అసాధుయోగా హి జయాన్తరాయాః
ప్రమాథినీనాం విపదాం పదాని || 3.౧౪ ||

పథశ్చ్యుతాయాం సమితౌ రిపూణాం
ధర్మ్యాం దధానేన ధురం చిరాయ |

త్వయా విపత్స్వప్యవిపత్తి రమ్య-
మావిష్కృతం ప్రేమ పరం గుణేషు || 3.౧౫ ||

విధాయ విధ్వంసమనాత్మనీనం
శమైకవృత్తైర్భవతశ్చలేన |

ప్రకాశిత-త్వన్మతిశీలసారాః

కృతోపకారా ఇవ విద్విషన్తే || 3.౧౬ ||

లభ్యా ధరిత్రీ తవ విక్రమేణ

జ్ఞాయాంశ్చ వీర్యాస్త్రబలైర్విపక్షః |

అతః ప్రకర్షాయ విధిర్విధేయః

ప్రకర్షతన్త్రా హి రణే జయశ్రీః || 3.౧౭ ||

త్రిఃసప్తకృత్వో జగతీపతీనాం

హన్తా గురుర్యస్య స జామదగ్న్యః |

వీర్యావధూతః స్మ తదా వివేద

ప్రకర్షమాధారవశం గుణానామ్ || 3.౧౮ ||

యస్మిన్ననైశ్వర్య-కృతవ్యలీకః

పరాభవం ప్రాప్త ఇవాన్తకోఽపి |

ధున్వన్ ధనుః కస్య రణే న కుర్యాన్-

మనో భయైకప్రవణం స భీష్మః || 3.౧౯ ||

సృజన్తమాజావిషుసంహతీర్యః

సహేత కోపజ్వలితం గురుం కః |

పరిస్ఫురల్లోల-శిఖాగ్రజిహ్వాం

జగజ్జఘత్సన్తమివాన్తవహ్నిమ్ || 3.౨౦ ||

నిరీక్ష్య సంరమ్భ-నిరస్తదైర్యం

రాధేయమారాధితజామదగ్న్యమ్ |

అసంస్తుతేషు ప్రసభం భయేషు

జాయేత మృత్యోరపి పక్షపాతః || 3.౨౧ ||

యయా సమాసాదిత-సాధనేన

సుదుశ్చరామాచరతా తపస్యామ్ |

ఏతే దురాపం సమవాప్య వీర్య-

మున్మాలితారః కపితేతనేన || 3.౨౨ ||

మహత్త్వయోగాయ మహామహిమ్నా-

మారాధసీం తాం నృప దేవతానామ్ |

దాతుం ప్రదానోచిత భూరిధామ్నీ-

ముపాగతః సిద్ధిమివాస్మి విద్యామ్ || 3.౨౩ ||

ఇత్యుక్తవస్తం వ్రజ సాధయేతి
 ప్రమాణయన్ వాక్యమజాతశత్రోః ।
 ప్రసేదివాంసం తముపాససాద
 వసన్నివాస్తే వినయేన జిష్ణుః ॥ 3.౨౪॥

నిర్యాయ విద్యాథ దినాదిరమ్యాద్-
 బిమ్బాదివార్కస్య ముఖాన్మహార్షేః ।
 పార్థాననం వహ్నికణావదాతా
 దీప్తిః స్ఫురత్పద్మమివాభిపేదే ॥ 3.౨౫॥

యోగం చ తం యోగ్యతమాయ తస్మై
 తపఃప్రభావాద్వితతార సద్యః ।
 యేనాస్య తత్త్వేషు కృతేఽవభాసే
 సమున్మీలేవ చిరాయ చక్షుః ॥ 3.౨౬॥

ఆకారమాశంసిత-భూరిలాభం
 దధానమస్తఃకరణానురూపమ్ ।
 నియోజయిష్యన్ విజయోదయే తం
 తపఃసమాధౌ మునిరిత్యువాచ ॥ 3.౨౭॥

అనేన యోగేన వివృద్ధతేజా
 నిజాం పరస్మై పదవీమయచ్ఛన్ ।
 సమాచరాచారముపాత్తశస్త్రో
 జపోపవాసాభిషవైర్మునీనామ్ ॥ 3.౨౮॥

కరిష్యసే యత్ర సుదుశ్చరాణి
 ప్రసత్తయే గోత్రభిదస్తపాంసి ।
 శిలోచ్ఛయం చారుశిలోచ్ఛయం త-
 మేష క్షణాన్నేష్యతి గుహ్యకస్తామ్ ॥ 3.౨౯॥

ఇతి బ్రువాణేన మహేన్ద్రసూనుం
 మహర్షిణా తేన తిరోబభూవే ।
 తం రాజరాజానుచరోఽస్య సాక్షాత్
 ప్రదేశమాదేశమివాధితష్ఠా ॥ 3.౩౦॥

కృతానతిర్యక్తహృతసాన్తవదే
 జాతస్పృహః పుణ్యజనః స జిష్ఠా ।

ఇయాయ సఖ్యావివ సమ్ప్రసాదం

విశ్వాసయత్యాశు సతాం హి యోగః || 3.30||

అథోష్ణభాసేవ సుమేరుకుజ్ఞాన్

విహీయమానానుదయాయ తేన |

బృహద్ద్యుతీన్ దుఃఖకృతాత్మలాభం

తమః శనైః పాణ్ణుసుతాన్ ప్రపేదే || 3.31||

అసంశయాలోచిత-కార్యనున్నః

ప్రేక్షా సమానీయ విభజ్యమానః |

తుల్యాద్విభాగాదివ తన్మనోభి-

ర్దుఃఖాతిభారోఽపి లఘుః స మేనే || 3.32||

ధైర్యేణ విశ్వాస్యతయా మహారే-

స్తీవ్రాదరాతిప్రభవాచ్చ మనోస్యః |

వీర్యం చ విద్యత్సు సుతే మఘోనః

స తేషు న స్థానమవాప శోకః || 3.33||

తాన్ భూరిధామ్నశ్చతురోఽపి దూరం

విహాయ యామానివ వాసరస్య |

ఏకౌఘభూతం తదశర్మ కృష్ణాం

విభావరీం ధాన్వన్తమివ ప్రపేదే || 3.34||

తుషారలేఖాకులితోత్పలాభే

పర్యశ్రణీ మక్కులభజ్జీరుః |

అగూఢభావాపి విలోకనే సా

న లోచనే మీలయితుం విషేహే || 3.35||

అకృత్రిమ-ప్రేమరసాభిరామం

రామార్పితం దృష్టివిలోభి దృష్టమ్ |

మనఃప్రసాదాజ్జాలినా నికామం

జగ్రాహ పాథేయమివేన్ద్రసూనుః || 3.36||

ధైర్యావసాదేన హృతప్రసాదా

వన్యద్విపేనేవ నిదాఘసిన్ధుః |

నిరుద్ధబాష్పోదయసన్నకణ్ఠ-

మువాచ కృచ్ఛాద్దితి రాజపుత్రీ || 3.37||

మగ్నాం ద్విషచ్ఛద్మని పజ్కభూతే
సమాభవనాం భూతిమివోద్ధరిష్యన్ ।

ఆధిద్విషామా తపసాం ప్రసిద్ధే-
రస్మద్వినా మా భృశమున్మనీభూః ॥ 3.3౯॥

యశోఽధిగన్తుం సుఖలిప్సయా వా
మనుష్య-సంఖ్యైమతివర్తితుం వా ।

నిరుత్సుకానామభియోగభాజాం
సముత్సుకేవాఙ్కముపైతి సిద్ధిః ॥ 3.౪౦॥

లోకం విధాత్రా విహితస్య గోష్టుం
క్షత్రస్య ముష్టన్ వసు జైత్రమోజుః ।

తేజస్వితాయా విజయైకవృత్తే-
ర్నిష్ఠున్ ప్రియం ప్రాణమివాభిమానమ్ ॥ 3.౪౧॥

వ్రీడానత్తైరాప్తజనోపనీతః
సంశయ్య కృచ్ఛేణ నృపైః ప్రపన్నః ।

వితానభూతం వితతం పృథీవ్యాం
యశః సమూహన్నివ దిగ్వికీర్ణమ్ ॥ 3.౪౨॥

వీర్యావదానేషు కృతావమర్ష-
స్తన్వన్నభూతామివ సమ్ప్రతీతిమ్ ।

కుర్వన్ ప్రయామక్షయమాయతీనా-
మర్కత్విషామహ్నా ఇవావశేషః ॥ 3.౪3॥

ప్రసహ్య యోఽస్మాసు పరైః ప్రయుక్తః
స్మర్తుం న శక్యః కీముతాధికర్తుమ్ ।

నవీకరిష్యత్యుపశుష్యదార్థ్యః
స త్వద్వినా మే హృదయం నికారః ॥ 3.౪౪॥

ప్రాప్తోఽభిమాన-వ్యసనాదసహ్యం
దస్త్రీవ దస్త్రవ్యసనాద్వికారమ్ ।

ద్విషత్ప్రతాపాస్తరితోరుతేజాః
శరద్ధనాకీర్ణ ఇవాదిరహ్నాః ॥ 3.౪౫॥

సప్రీడమనైరివ నిష్క్రియత్వా-

న్నాత్స్యర్థమస్తైరవభాసమానః ।

యశఃక్షయక్షీణజలార్ణవాభ-

స్తవమన్యమాకారమివాభిపన్నః ॥ 3.౪౬ ॥

దుఃశాసనామర్ష-రజోవిక్లిరై-

రేభిర్వివాదైరివ భాగ్యనాథైః ।

కేతైః కదరీకృతవీర్యసారః

కచ్ఛిత్స ఏవాసి ధనజ్ఞయస్తవమ్ ॥ 3.౪౭ ॥

స క్షత్రియస్త్రాణసహః సతాం య-

స్తత్కార్ముకం కర్మసు యస్య శక్తిః ।

వహన్ ద్వయాం యద్యఫలేఽర్థజాతే

కరోత్యసంస్కార-హతామివోక్తిమ్ ॥ 3.౪౮ ॥

వీతౌజసః సన్నిధిమాత్రశేషా

భవత్కృతాం భూతిమపేక్షమాణాః ।

సమానదుఃఖా ఇవ నస్త్వదీయాః

సరూపతాం పార్థ గుణా భజన్తే ॥ 3.౪౯ ॥

ఆక్షిప్యమాణం రిపుభిః ప్రమాదా-

న్నాగైరివాలూనసటం మృగేన్ద్రమ్ ।

త్వాం ధూరియం యోగ్యతయాధిరూఢా

దీప్త్యా దినశ్రీరివ తిగ్మరశ్మిమ్ ॥ 3.౫౦ ॥

కరోతి యోఽశేషజనాతిరిక్తాం

సమ్భవనామర్థవతీం క్రియాభిః ।

సంసత్సు జాతే పురుషాధికారే

న పూరణీ తం సముపైతి సజ్ఞ్యా ॥ 3.౫౧ ॥

ప్రియేషు యైః పార్థ వినోపపత్తే-

ర్విచిన్త్యమానైః క్లమమేతి చేతః ।

తవ ప్రయాతస్య జయాయ తేషాం

క్రియాదఘానాం మఘవా విఘాతమ్ ॥ 3.౫౨ ॥

మా గాశ్చిరామైకచరః ప్రమాదం

వసన్నసమ్బాధశివేఽపి దేశే ।
మాత్సర్య-రాగోపహతాత్మనాం హి
స్థలన్తి సాధుష్వపి మానసాని ॥ 3.౫3॥

తదాశు కుర్వన్ వచనం మహార్షే-
ర్మనోరథాన్నః సఫలీకురుష్వ ।
ప్రత్యాగతం త్వాస్మి కృతార్థమేవ
స్తనోపపీడం పరిరబ్ధుకామా ॥ 3.౫౪॥

ఉదీరితాం తామితి యాజ్ఞసేన్యా
నవీకృతోద్గ్రాహితవిప్రకారామ్ ।
ఆసాద్య వాచం స భృశం దిదీపే
కాష్ఠాముదీచీమివ తిగ్గురశ్మిః ॥ 3.౫౫॥

అథాభిపశ్యన్నివ విద్విషః పురః
పురోధసారోపిత-హేతిసంహతిః ।
బభార రమ్యోఽపి వపుః స భీషణం
గతః క్రియాం మస్త్ర ఇవాభిచారికీమ్ ॥ 3.౫౬॥

ఆవిలక్ష్మ్య-వికర్షణం పరైః
ప్రథితజ్యౌరవకర్మ కార్ముకమ్ ।
అగతావరి-దృష్టిగోచరం
శిత-నిస్త్రింశయుజౌ మహేషుధీ ॥ 3.౫౭॥

యశనేవ తిరోదధన్మహు-
ర్మహసా గోత్రభిదాయుధక్షతీః ।
కవచం చ సరత్పముద్వహా-
జ్జ్వలితజ్యోతిరివాన్తరం దివః ॥ 3.౫౮॥

అలకాధిప-భృత్యదర్శితం
శివముర్షీధరవర్త్ర సమ్ప్రయాన్ ।
హృదయాని సమావివేశ స
క్షణముద్బాష్పదృశాం తపోభృతామ్ ॥ 3.౫౯॥

అనుజగురథ దివ్యం దున్దుభిధ్వానమాశాః
సురకుసుమనిపాతైర్వోవ్యమ్ని లక్ష్మీర్వితేనే ।

ప్రియమివ కథయిష్యన్నాల్లిలిజ్ఞ స్ఫురస్తీం
భువమనిభృతవేలావీచిబాహుః పయోధిః || 3.౬౦||

ఇతి శ్రీభారవికృతౌ కిరాతార్జునీయే మహాకావ్యే
తృతీయః సర్గః || 3||

౪. శరద్వర్ణనం నామ చతుర్థః సర్గః

తతః స కూజత్కలహంస-మేఖలాం
సపాకసస్యాహిత-పాణ్ణుతాగుణామ్ |
ఉపాససాదోపజనం జనప్రియః
ప్రియామివాసాదితయావనాం భువమ్ || ౪.౧||

వినమ్రశాలి-ప్రసవౌఘశాలినీ-
రవేతపక్కాః ససరోరుహామ్భసః |
ననన్ద పశ్యన్నుపసీమ స స్థలీ-
రుపాయనీభూత-శరద్గుణశ్రియః || ౪.౨||

నిరీక్ష్యమాణా ఇవ విస్మయాకులైః
పయోభిరుస్మీలిత-పద్మలోచనైః |
హృతప్రియాదృష్టి-విలాసవిభ్రమా
మనోఽస్య జహ్రుః శఫరీవివృత్తయః || ౪.3||

తుతోష పశ్యన్ కలమస్య సోఽధికం
సవారిజే వారిణి రామణీయకమ్ |
సుదుర్లభే నార్హతి కోఽభినన్దితుం
ప్రకర్షలక్ష్మీమనురూపసజమే || ౪.౪||

నునోద తస్య స్థలపద్మినీగతం
వితర్క-మావిష్యుత-ఫేనసన్తతి |
అవాప్తకిష్టాల్క-విభేదముచ్చక్రై-
ర్వివృత్తపాతీనపరాహతం పయః || ౪.౫||

కృతోర్మి-రేఖం శిథిలత్వమాయతా
శనైః శనైః శాన్తరయేణ వారిణా |
నిరీక్ష్య రేమే స సముద్రయోషితాం

తరణ్ణిత-క్షౌమవిపాణ్ణు సైకతమ్ || ౪.౬ ||

మనోరమం ప్రాపితమస్తరం భ్రువో-
రలఙ్కృతం కేసరరేణుణాణునా |

అలక్తతామ్రాధర-పల్లవశ్రియా
సమానయస్తీమివ బన్ధుజీవకమ్ || ౪.౭ ||

నవాతపాలోహితమాహితం ముహు-
ర్మహానివేశౌ పరితః పయోధరౌ |

చకాసయస్తీమరవిన్దజం రజః
పరిశ్రమామ్భుఃపులకేన సర్పతా || ౪.౮ ||

కపోలసంశ్లేషి విలోచనత్విషా
విభూషయస్తీమవతంసకోత్పలమ్ |

సుతేన పాణ్ణోః కలమస్య గోపికాం
నిరీక్ష్య మేనే శరదః కృతార్థతా || ౪.౯ ||

ఉపారతాః పశ్చిమరాత్రిగోచరా-
దపారయన్తః పతితుం జవేన గామ్ |

తముత్సుకాశ్చక్రురవేక్షణోత్సుకం
గవాం గణాః ప్రస్నుతపీవరౌధసః || ౪.౧౦ ||

పరీతముక్షావజయే జయశ్రియా
నదన్తముచ్చైః క్షతసిన్ధురోధసమ్ |

దదర్శ పుష్టిం దధతం స శారదీం
సవిగ్రహం దర్పమివాధిపం గవామ్ || ౪.౧౧ ||

విముచ్యమానైరపి తస్య మన్థరం
గవాం హిమానీవిశదైః కదమ్బుకైః |

శరన్నదీనాం పులిన్దైః కుతూహలం
గలద్ధుకూలైర్జఘనైరివాదధే || ౪.౧౨ ||

గతాన్ పశూనాం సహజన్మబన్ధుతాం
గృహాశ్రయం ప్రేమ వనేషు బిభృతః |

దదర్శ గోపానుపధేను పాణ్ణవః
కృతానుకారానివ గోభిరార్జవే || ౪.౧౩ ||

పరిభ్రమన్మూర్ధజషట్పదాకులైః

స్మితోదయాదర్శితదన్తకేసరైః ।

ముఖైశ్చలత్కుణ్డల-రశ్మిరజ్జితై-

ర్నవాతపామృష్ట-సరోజచారుభిః ॥ ౪.౧౪ ॥

నిబద్ధనిఃశ్వాస-వికమ్పితాధరా

లతా ఇవ ప్రస్ఫురితైకపల్లవాః ।

వ్యపోధపార్శ్వైరపవర్తితత్త్రికా

వికర్షణైః పాణివిహారహారిభిః ॥ ౪.౧౫ ॥

వ్రజాజరేష్వముద్దనాదశక్కినీః

శిఖణ్డినామున్మదయత్సు యోషితః ।

ముహుః ప్రణన్నేషు మథాం వివర్షనై-

ర్నదత్సు కుమ్భేషు మృదజమన్థరమ్ ॥ ౪.౧౬ ॥

స మన్థరావల్లిత-పీవరస్తనీః

పరిశ్రమక్లాన్త-విలోచనోత్పలాః ।

నిరీక్షితుం నోపరరామ బల్లవీ

-రభిప్రనృత్తా ఇవ వారయోషితః ॥ ౪.౧౭ ॥

పపాత పూర్వాం జహతో విజిహ్మాతాం

వృషోపభుక్తాన్త్రిక-సస్యసమ్పదః ।

రథాఙ్గసీమన్తిత-సాన్ధ్యకర్ణమాన్

ప్రసక్తసమ్ప్రాతపృథక్కృతాన్ పథః ॥ ౪.౧౮ ॥

జనైరుపగ్రామమనిన్ద్యకర్మభి-

ర్వివిక్తభావేగ్గితభూషణైర్వృతాః ।

భృశం దదర్శాశ్రమమణ్ణపోపమాః

సపుష్పహాసాః స నివేశవీరుధః ॥ ౪.౧౯ ॥

తతః స సమేష్వృక్ష్య శరద్గుణశ్రియం

శరద్గుణాలోకనలోలచక్షుషమ్ ।

ఉవాచ యక్షస్తమచోదితోఽపి గాం

న హీగ్గితజ్ఞోఽవసరేఽవసీదతి ॥ ౪.౨౦ ॥

ఇయం శివాయా నియతేరివాయతిః

కృతార్థయస్తీ జగతః ఫలైః క్రియాః ।
 జయశ్రియం పార్థ పృథూకరోతు తే
 శరత్పుసన్నామ్బురనమ్బువారిదా ॥ ౪.౨౧॥

ఉపైతి సస్యం పరిణామరమ్యతా
 నదీరనౌద్ధత్యమపఙ్కతా మహీమ్ ।
 నవైర్గుణైః సమ్ప్రతి సంస్తవస్థిరం
 తిరోహితం ప్రేమ ఘనాగమశ్రియః ॥ ౪.౨౨॥

పతన్తి నాస్మిన్ విశదాః పతత్త్రిణో
 ధృతేన్ద్రచాపా న పయోదపఙ్క్తయః ।
 తథాపి పుష్టాతి నభః శ్రియం పరాం
 న రమ్యమాహార్యమపేక్షతే గుణమ్ ॥ ౪.౨౩॥

విపాణ్ణుభిర్లూనతయా పయోధరై-
 శ్చ్యుతాచిరాభా-గుణహేమదామభిః ।
 ఇయం కదమ్బానిలభర్తురత్యయే
 న దిగ్వదూనాం కృశతా న రాజతే ॥ ౪.౨౪॥

విహాయ వాఙ్ఘాముదితే మదాత్యయా-
 దరక్తకణ్ఠస్య రుతే శిఖణీనః ।
 శ్రుతిః శ్రయతుస్మదహంసనిఃస్వనం
 గుణాః ప్రియత్వే౭ధీకృతా న సంస్తవః ॥ ౪.౨౫॥

అమీ పృథుస్తమ్భభృతః పిశఙ్గతాం
 గతా విపాకేన ఫలస్య శాలయః ।
 వికాసి వప్రామ్భసి గన్ధనూచితం
 నమన్తి నిఘ్రాతుమివానితోత్పలమ్ ॥ ౪.౨౬॥

మృణాలినీనామనురజ్ఞీతం త్విషా
 విభిన్నమమ్బోజ-పలాశశోభయా ।
 పయః స్ఫురచ్ఛాలిశిఖా-పిశఙ్గితం
 ద్రుతం ధనుష్ఠణ్ణమివాహివిద్విషః ॥ ౪.౨౭॥

విపాణ్ణు సంవ్యానమివానిలోద్ధతం
 నిరున్ధతీః సప్తపలాశజం రజః ।

అనావిలోస్మీలిత-బాణచక్షుషః

సపుష్పహాసా వనరాజియోషితః ॥ ౪.౨౮॥

అదీపితం వైద్యుతజాతవేదసా

సితామ్బుదచ్చేద-తిరోహితాతపమ్ ।

తతాస్తరం సాస్తరవారిశీకరైః

శివం నభోవర్త్య సరోజవాయుభిః ॥ ౪.౨౯॥

సితచ్చదానామపదిశ్య ధావతాం

రుత్తైరమీషాం గ్రథితాః పతత్రణామ్ ।

ప్రకుర్వతే వారిద-రోధనిర్గతాః

పరస్పరాలాపమివామలా దిశః ॥ ౪.౩౦॥

విహారభూమేరభిఘోషముత్సుకాః

శరీరజేభ్యశ్చ్యుత-యూథపజ్జయః ।

అసక్తమూఢాంసి పయః క్షరన్త్యమూ-

రుపాయనానీవ నయన్తి ధేనవః ॥ ౪.౩౧॥

జగత్ప్రసూతిర్జగదేకపావనీ

వ్రజోపకణ్ఠం తనయైరుపేయుషీ ।

ద్యుతిం సమగ్రాం సమితిర్గవామసా-

వుపైతి మన్తైరివ సంహితాహుతిః ॥ ౪.౩౨॥

కృతావధానం జితబర్హిణధ్వనౌ

సురక్తగోపీజన-గీతనిఃస్వనే ।

ఇదం జిఘత్సామపహాయ భూయసీం

న సస్యమభ్యేతి మృగీకదమ్బకమ్ ॥ ౪.౩౩॥

అసావనాస్థాపరయావధీరితః

సరోరుహిణ్యా శిరసా నమన్నపి ।

ఉపైతి శుష్యన్ కలమః సహామ్భసా

మనోభువా తప్త ఇవాభిపాణ్ణుతామ్ ॥ ౪.౩౪॥

అమీ సముద్ధూతసరోజరేణునా

హృతా హృతాసారకణేన వాయునా ।

ఉపాగమే దుశ్చరితా ఇవాపదాం

గతిం న నిశ్చేతుమలం శిలీముఖాః ॥ ౪.3౫॥

ముఖైరసౌ విద్రుమభజ్గలోహితైః

శిఖాః పిశజ్జీః కలమస్య బిభ్రతీ ।

శుకావలిర్య్వక్తశిరీషకోమలా

ధనుఃశ్రియం గోత్రభిదోఽనుగచ్ఛతి ॥ ౪.3౬॥

ఇతి కథయతి తత్ర నాతిదూరాదథ

దదృశే పిహితోష్ఠరశ్మిబిమ్బుః ।

విగలితజలభారశుక్లాభాసాం

నిచయ ఇవామ్బుముచాం నగాధిరాజః ॥ ౪.3౭॥

తమతనువనరాజిశ్యామితోపత్యకాంతం

నగముపరి హిమానీగౌరమాసాద్య జిష్టుః ।

వ్యపగతమదరాగస్యానుసస్మార లక్ష్మీ-

మసితమధరవాసో బిభ్రతః సీరపాణేః ॥ ౪.3౮॥

ఇతి శ్రీభారవికృతౌ కిరాతార్జునీయే మహాకావ్యే

శరద్వర్ణనం నామ చతుర్థః సర్గః ॥ ౪॥

౫. హిమవద్వర్ణనం నామ పంచమః సర్గః

అథ జయాయ ను మేరుమహిభృతో

రభసయా ను దిగస్తదిదృక్షయా ।

అభియయౌ స హిమాచలముచ్చితం

సముదితం ను విలజ్ఘయితుం నభః ॥ ౫.౧॥

తపనమణ్ణల-దీపితమేకతః

సతతనైశ-తమోవృతమన్యతః ।

హాసితభిన్న-తమిస్తవయం పురః

శివమివానుగతం గజవర్మణా ॥ ౫.౨॥

క్షీతినభఃసురలోకనివాసిభిః

కృతనికేతమదృష్టపరస్పరైః ।

ప్రథయితుం విభుతామభినిర్మితం

ప్రతినిధిం జగతామివ శమ్భునా ॥ ౫.3॥

భుజగరాజసితేన నభఃశ్రితా

కనకరాజ-విరాజితసానునా ।

సముదితం నిచయేన తడిత్వతీం

లఘయతా శరదమ్బుద-సంహతిమ్ ॥ ౫.౪ ॥

మణిమయూఖ-చయాంశుకభాసురాః

సురవధూపరిభుక్త-లతాగృహాః ।

దధతముచ్చశిలాస్తరగోపురాః

పుర ఇవోదీతపుష్పవనా భువః ॥ ౫.౫ ॥

అవిరతోఽఙ్గిత-వారివిపాణ్ణుభి-

ర్విరహితైరచిరద్యుతితేజసా ।

ఉదితపక్షమివారతనిఃస్వనైః

పుఘునితమ్బు-విలమ్బిభిరమ్బుదైః ॥ ౫.౬ ॥

దధతమాకరిభిః కరిభిః క్షత్రైః

సమవతారసమైరసమైస్త్రైః ।

వివిధకామహితా మహితామ్భసః

స్ఫుటసరోజవనా జవనా నదీః ॥ ౫.౭ ॥

నవవినిద్ర-జపాకుసుమత్విషాం

ద్యుతిమతాం నికరేణ మహాశ్మనామ్ ।

విహితసాన్ధ్య-మయూఖమివ క్వచి-

న్నిచితకాఞ్చనభిత్తిషు సానుషు ॥ ౫.౮ ॥

పుఘుకదమ్బు-కదమ్బుకరాజితం

గ్రథితమాల-తమాలవనాకులమ్ ।

లఘుతుషారతుషారజలశ్చ్యుతం

ధృతసదాన-సదాననదన్తినమ్ ॥ ౫.౯ ॥

రహితరత్నచయాన్న శిలోచ్చయా-

నపలతాభవనా న దరీభువః ।

విపులినామ్బురుహో న సరిద్వధూ-

రకుసుమాన్ దధతం న మహీరుహాః ॥ ౫.౧౦ ॥

వ్యథితసిన్ధుమనీరశనైః శనై-

రమరలోకవధూజఘనైర్ఘనైః |
 ఫణభృతామభితో వితతం తతం
 దయితరమ్యలతాబకులైః కులైః || ౫.౧౧ ||
 ససురచాపమనేకమణిప్రభై-
 రపపయోవిశదం హిమపాణ్డుభిః |
 అవిచలం శిఖరైరుపబిభ్రతం
 ధ్వనితసూచితమమ్బుముచాం చయమ్ || ౫.౧౨ ||
 వికచవారిరుహం దధతం సరః
 సకలహంసగణం శుచి మానసమ్ |
 శివమగాత్మజయా చ కృతేర్షయా
 సకలహం సగణం శుచిమానసమ్ || ౫.౧౩ ||
 గ్రహవిమానగణానభితో దివం
 జ్వలయతౌషధిజేన కృశానునా |
 ముహురనుస్మరయన్తమనుక్షపం
 త్రిపురదాహముమాపతినేవినః || ౫.౧౪ ||
 వితతశీకర-రాశిభిరుచ్చితై-
 రుపలరోధవివర్తిభిరమ్బుభిః |
 దధతమున్నతసానుసముద్ధతాం
 ధృతసితవ్యజనామివ జాహ్నువీమ్ || ౫.౧౫ ||
 అనుచరేణ ధనాధిపతేరథో
 నగవిలోకనవిస్మితమానసః |
 స జగదే వచనం ప్రియమాదరాన్
 ముఖరతావసరే హి విరాజతే || ౫.౧౬ ||
 అలమేష విలోకితః ప్రజానాం
 సహసా సంహతిమంహసాం విహన్తుమ్ |
 ఘనవర్త్య సహస్రధేవ కుర్వన్
 హిమగౌరైరచలాధిపః శిరోభిః || ౫.౧౭ ||
 ఇహ దురధిగమైః కిఞ్చిదేవాగమైః
 సతతమసుతరం వర్ణయన్త్యన్తరమ్ |
 అముమతివిపినం వేద దిగ్వాపినం

పురుషమివ పరం పద్మయోనిః పరమ్ || ౫.౧౮||

రుచిరపల్లవ-పుష్పలతాగృహై-

రుపలసజ్జలజైర్జలరాశిభిః |

నయతి సంతముత్సుకతామయం

ధృతిమతీరుపకాంతమపి స్త్రియః || ౫.౧౯||

సులభైః సదా నయవతాయవతా

నిధిగుహ్యకాధిపరమైః పరమైః |

అమునా ధన్వైః క్షీతిభృతాతిభృతా

సమతీత్య భాతి జగతీ జగతీ || ౫.౨౦||

అఖిలమిదమముష్య గౌరీగురో-

స్త్రిభువనమపి నైతి మన్యే తులామ్ |

అధివసతి సదా యదేనం జన్వై-

రవిదితవిభవో భవానీపతిః || ౫.౨౧||

వీతజన్మజరసం పరం శుచి

బ్రహ్మణః పదముపైతుమిచ్ఛతామ్ |

ఆగమాదివ తమోపహాదితః

సమ్భవన్తి మతయో భవచ్ఛిదః || ౫.౨౨||

దివ్యస్త్రీణాం సచరణలాక్షారాగా

రాగాయాతే నిపతితపుష్పాపీడాః |

పీడాభాజః కుసుమచితాః సాశంసం

శంసన్త్యస్మిన్ సురతవిశేషం శయాః || ౫.౨౩||

గుణసమ్పదా సమధిగమ్య పరం

మహిమానమత్ర మహితే జగతామ్ |

నయశాలిని శ్రియ ఇవాధిపతౌ

విరమన్తి న జ్వలితుమౌషధయః || ౫.౨౪||

కురరీగణః కృతరవన్తరవః

కుసుమానతాః సకమలం కమలమ్ |

ఇహ సిన్ధవశ్చ వరణావరణాః

కరిణాం ముదే సనలదానలదాః || ౫.౨౫||

సాదృశ్యం గతమపనిద్రచూతగస్తై-

రామోదం మదజలసేకజం దధానః ।

ఏతస్మిన్మదయతి కోకిలానకాలే

లీనాలిః సురకరిణాం కపోలకాషః ॥ ౫.౨౬ ॥

సనాకవనితం నితమ్బరుచిరం

చిరం సునినదైర్నదైర్వృతమముమ్ ।

మతా ఫలవతోఽవతో రసపరా

పరాస్తవసుధా సుధాధివసతి ॥ ౫.౨౭ ॥

శ్రీమల్లతాభవనమోషధయః ప్రదీపాః

శయ్యా నవాని హరిచన్దనపల్లవాని ।

అస్మిన్ రతిశ్రమనుదశ్చ సరోజవాతాః

స్మర్తుం దిశన్తి న దివః సురసున్దరీభ్యః ॥ ౫.౨౮ ॥

ఈశార్థమమ్భుసి చిరాయ తపశ్చరన్త్యా

యాదోవిలక్ష్మన-విలోలవిలోచనాయాః ।

ఆలమ్బతాగ్రకరమత్ర భవో భవాన్యాః

శోఽస్య తన్నిదాఘసలిలాఙ్గాలినా కరేణ ॥ ౫.౨౯ ॥

యేనాపవిద్ధసలిలః స్ఫుటనాగసద్మా

దేవాసురైరమృతమమ్బునిధిర్మమన్దే ।

వ్యావర్తనైరహిపతేరయమాహితాఙ్కః

ఖం వ్యాలిఖన్నివ విభాతి స మన్దరాద్రిః ॥ ౫.౩౦ ॥

నీతోచ్ఛాయం ముహురశిశిరరశ్మేర్నుస్సై-

రాసీలాభైర్విరచితపరభాగా రత్నైః ।

జ్యోత్స్నాశ్శక్రామివ వితరతి హంసశ్యేనీ

మధ్యేఽప్యహ్నాః స్ఫటికరజతభిత్తిచ్ఛాయా ॥ ౫.౩౧ ॥

దధత ఇవ విలాసశాలి నృత్యం

మృదు పతతా పవనేన కమ్పితాని ।

ఇహ లలితవిలాసినీజనభ్రూ-

గతికుటిలేషు పయఃసు పఙ్కజాని ॥ ౫.౩౨ ॥

అస్మిన్నగృహ్యత పినాకభృతా సలీల-

మాబద్ధవేపథురధీరవిలోచనాయాః ।
 విన్యస్తమగ్గల-మహౌషధీరీశ్వరాయాః
 సస్త్రోరగప్రతిసరేణ కరేణ పాణిః ॥ ౫.33 ॥

క్రామద్భిర్లన-పదవీమనేకసజ్జై-
 న్నేజోభిః శుచిమణిజన్మభిర్విభిన్నః ।
 ఉస్రాణాం వ్యభిచరతీవ సప్తసప్తేః
 పర్యస్యన్నిహ నిచయః సహస్రసజ్ఞ్యామ్ ॥ ౫.3౪ ॥

వ్యధత్త యస్మిన్ పురముచ్చగోపురం
 పురాం విజేతుర్ధృతయే ధనాధిపః ।
 స ఏష కైలాస ఉపాస్తసర్పిణః
 కరోత్యకాలాస్తమయం వివస్వతః ॥ ౫.3౫ ॥

నానారత్నజ్యోతిషాం సన్నిపాతై-
 శ్చన్నేష్యస్తఃసాను వప్రాస్తరేషు ।
 బద్ధాం బద్ధాం భిత్తిశక్కా-మముష్మిన్
 నావానావాన్మాతరిశ్వా నిహన్తి ॥ ౫.3౬ ॥

రమ్యా నవద్యుతిరపైతి న శాద్వలేభ్యః
 శ్యామీభవన్త్యనుదినం నలినీవనాని ।
 ఆస్మిన్ విచిత్రకుసుమస్తబకాచితానాం
 శాఖాభృతాం పరిణమన్తి న పల్లవాని ॥ ౫.3౭ ॥

పరిసరవిషయేషు లీడముక్తా
 హరితతృణోద్గమశక్కుయా మృగీభిః ।
 ఇహ నవశుకకోమలా మణీనాం
 రవికరసంవలితాః ఫలన్తి భాసః ॥ ౫.3౮ ॥

ఉత్పల్లస్థలనలినీ-వనాదముష్యా-
 దుద్ధూతః సరసిజనమ్భవః పరాగః ।
 వాత్స్యాభిర్వియతి వివర్తితః సమన్తా-
 దాధత్తే కనకమయాతపత్రలక్ష్మీమ్ ॥ ౫.3౯ ॥

ఇహ సనియమయోః సురాపగాయా-
 ముషసి సయావకసవ్యపాదరేఖా ।

కథయతి శివయోః శరీరయోగం

విషమపదా పదవీ వివర్తనేషు || ౫.౪౦||

సమూర్ఛతాం రజతభిత్తి-మయాఖజాలై

రాలోలపాదప-లతాస్తరనిర్గతానామ్ |

ఘర్మద్యుతేరిహ ముహుః పటలాని ధామ్నా-

మాదర్శమణ్డలనిభాని సముల్లసన్తి || ౫.౪౧||

శుక్తైర్మయాఖనిచయైః పరిపీతమూర్తి-

ర్వప్రాభిఘాత-పరిమణ్డలితోరుదేహాః |

శృంఖ్లాణ్యముష్య భజతే గణభర్తురుజ్ఞా

కుర్వన్ వధూజనమనఃసు శశాంక-శంకామ్ || ౫.౪౨||

సమ్ప్రతి లబ్ధజన్మ శనకైః కథమపి లఘుని

క్షీణపయస్యపేయుషి భిదాం జలధరపటలే |

ఖణ్డితవిగ్రహం బలభిదో ధనురిహ వివిధాః

పూరయితుం భవన్తి విభవః శిఖరమణిరుచః || ౫.౪౩||

స్పృపితనవలతాతరుప్రవాలై-

రమృతలవస్రతి-శాలిభిర్మయాఖైః |

సతతమసితయామినీషు శమోఘ-

రమలయతీహ వనాస్తమిన్దలేఖా || ౫.౪౪||

క్షిపతి యోఽనువనం వితతాం బృహద్

బృహతికామివ రౌచనికీం రుచమ్ |

అయమనేక-హిరణ్మయకన్దరస్తవ

పితుర్దయితో జగతీధరః || ౫.౪౫||

సక్తిం జవాదపనయత్యనిలే లతానాం

వైరోచనైర్ద్విగుణితాః సహసా మయాఖైః |

రోధోభువాం ముహురముత్ర హిరణ్మయీనాం

భాసస్తడిద్విలసితాని విడమ్భయన్తి || ౫.౪౬||

కషణకమ్పనిరస్తమహోహిభిః

క్షణవిమత్తమత్కంజజవరీతైః |

ఇహ మదస్పృపితైరనుమీయతే

సురగజస్య గతం హరిచంద్రవైః ॥ ౫.౪౭॥

జలదజాలఘనైరసితాశ్మనా-

ముపహతప్రచయేహ మరీచిభిః ।

భవతి దీప్తిరదీపితకన్ధరా

తిమిరసంవలితేవ వివస్వతః ॥ ౫.౪౮॥

భవ్యో భవన్నపి మునేరిహ శాసనేన

జ్ఞాత్రే స్థితః పథి తపస్య హతప్రమాదః ।

ప్రాయేణ సత్యపి హితార్థకరే విధౌ హి

శ్రేయాంసి లబ్ధుమనుఖాని వినాన్తరాయైః ॥ ౫.౪౯॥

మా భూవన్నపథహృతస్తవేన్ద్రియాశ్వాః

సన్తాపే దిశతు శివః శివాం ప్రసక్తిమ్ ।

రక్షన్తస్సపసి బలం చ లోకపాలాః

కల్యాణీమధికఫలాం క్రియాం క్రియాసుః ॥ ౫.౫౦॥

ఇత్యుక్త్వా సపది హితం ప్రియం ప్రియార్థే

ధామ స్వం గతవతి రాజరాజభృత్యే ।

సోత్కణ్ఠం కిమపి పృథాసుతః ప్రదధ్యౌ

సన్తతే భృశమరతిం హి సద్వియోగః ॥ ౫.౫౧॥

తమనతిశయనీయం సర్వతః సారయోగా-

దవిరహితమనేకేనాఙ్కభాజా ఫలేన ।

అకృశమకృశలక్షీశ్చేతసాశంసితం స

స్వమివ పురుషకారం తైలమభ్యాససాద ॥ ౫.౫౨॥

ఇతి శ్రీభారవికృతౌ కిరాతార్జునీయే మహాకావ్యే

హిమవద్వర్ణనం నామ పంచమః సర్గః ॥ ౫॥

౬. యువతిప్రస్థానం నామ షష్ఠః సర్గః

రుచిరాకృతిః కనకసానుమథో

పరమః పుమానివ పతిం పతతామ్ ।

ధృతసత్పథస్త్రిపథగామభితః

స తమారురోహ పురుహూతసుతః ॥ ౬.౧॥

తమనిన్యబద్ధిన ఇవేన్ద్రసుతం

విహితాలి-నిక్వణజయధ్వనయః ।

పవనేరితాకుల-విజిహ్మశిఖా

జగతీరుహోఽవచకరుః కుసుమైః ॥ ౬.౨॥

అవధూతపక్కుజ-పరాగకణా-

స్తనుజూహ్నావీ-సలిలవీచిభిదః ।

పరిరేభిరేఽభిముఖమేత్య సుఖాః

సుహృదః సఖాయమివ తం మరుతః ॥ ౬.౩॥

ఉదితోపల-స్థలనసంవలితాః

స్ఫుటహంససారస-విరావయుజః ।

ముదమస్య మాఙ్గలికతూర్యకృతాం

ధ్వనయః ప్రతేనురనువప్రమపామ్ ॥ ౬.౪॥

అవరుగ్ణ్ణుజ-సురదారుతరౌ

నిచయే పురః సురసరిత్వయసామ్ ।

స దదర్శ వేతసవనాచరితాం

ప్రణతిం బలీయసి సమృద్ధికరీమ్ ॥ ౬.౫॥

ప్రబభూవ నాలమవలోకయితుం

పరితః సరోజరజసారుణితమ్ ।

సరిదుత్తరీయమివ సంహతిమత్స

తరఙ్గరఙ్గ కలహంసకులమ్ ॥ ౬.౬॥

దధతి క్షతీః పరిణతద్విరదే

ముదితాలియోషితి మదస్రతిభిః ।

అధికాం స రోధసి బబన్ధ ధృతిం

మహతే రుజన్నపి గుణాయ మహాన్ ॥ ౬.౭॥

అనుహేమవప్రమరుణైః సమతాం

గతమూర్మిభిః సహచరం పృథుభిః ।

స రథాఙ్గనామవనితాం కరుణై-

రనుబధ్నతీమభిననన్ద రుతైః ॥ ౬.౮॥

సితవాజినే నిజగదూ రుచయ-

శ్వలవీచిరాగ-రచనాపటవః ।

మణిజాలమమ్భసి నిమగ్నమపి
స్ఫురితం మనోగతమివాకృతయః ॥ ౬.౯॥

ఉపలాహతోద్ధత-తరఙ్గధృతం
జవినా విధూతవితతం మరుతా ।

స దదర్శ కేతకశిఖావిశదం
సరితః ప్రహాసమివ ఫేనమపామ్ ॥ ౬.౧౦॥

బహు బర్హిచన్ద్రకనిభం విదధే
ధృతిమస్య దానపయసాం పటలమ్ ।

అవగాఢమీక్షితుమివేభపతిం
వికసద్విలోచనశతం సరితః ॥ ౬.౧౧॥

ప్రతిబోధజ్యమ్భణ-విభిన్నముఖీ
పులినే సరోరుహదృశా దదృశే ।

పతదచ్ఛమాక్తిక-మణిప్రకరా
గలదశ్రుభిస్థురివ శుక్తివధూః ॥ ౬.౧౨॥

శుచిరపు విద్రుమలతావిటప-
స్తనుసాన్ద్య-ఫేనలవసంవలితః ।

స్మరదాయినః స్మరయతి స్మ భృశం
దయితాధరస్య దశనాంశుభృతః ॥ ౬.౧౩॥

ఉపలభ్య చఙ్చలతరఙ్గధృతం
మదగన్ధముత్థితవతాం పయసః ।

ప్రతిదన్తినామివ స సమ్భుబుధే
కరియాదసామభిముఖాన్ కరిణః ॥ ౬.౧౪॥

స జగామ విస్మయముద్వీక్ష్య పురః
సహసా సముత్ప్రిపతిషోః ఫణినః ।

ప్రహీతం దివి ప్రజవిభిః శ్వసితైః
శరదభ్రవిభ్రమమపాం పటలమ్ ॥ ౬.౧౫॥

స తతార సైకతవతీరభితః
శఫరీపరిస్ఫురితచారుదృశః ।

లలితాః సఖీరివ బృహజ్జఘనాః
సురనిమ్న గామపయతీః సరితః ॥ ౬.౧౬॥

అధిరుహ్య పుష్పభరనమ్రశిఖైః

పరితః పరిష్కృతతలాం తరుభిః ।

మనసః ప్రసత్తిమివ మూర్ధ్ని గిరేః

శుచిమాససాద స వనాన్తభువమ్ ॥ ౬.౧౭॥

అనుసాను పుష్పితలతావితతిః

ఫలితోరు-భూరుహవివిక్తవనః ।

ధృతిమాతతాన తనయస్య హరే-

స్తపనేఽధివస్తుమచలామచలః ॥ ౬.౧౮॥

ప్రణేధాయ తత్ర విధినాథ ధీయం

దధతః పురాతనమునేర్మునితామ్ ।

శ్రమమాదధావసుకరం న తపః

కిమివావసాదకరమాత్మవతామ్ ॥ ౬.౧౯॥

శమయన్ ధృతేన్ద్రియశమైకసుఖః

శుచిభిర్గుణైరఘమయం స తమః ।

ప్రతివాసరం సుకృతిభిర్వవృధే

విమలః కలాభిరివ శీతరుచిః ॥ ౬.౨౦॥

అధరీచకార చ వివేకగుణా-

దగుణేషు తస్య ధీయమస్తవతః ।

ప్రతిఘాతినీం విషయసంగ్గరతిం

నిరుపప్లవః శమసుఖానుభవః ॥ ౬.౨౧॥

మనసా జపైః ప్రణతిభిః ప్రయతః

సముపేయివానధిపతిం స దివః ।

సహజేతరౌ జయశమౌ దధతీ

భిభరామ్భభూవ యుగపన్మహసీ ॥ ౬.౨౨॥

శిరసా హరిన్మణినిభః స వహన్

కృతజన్మనోఽభిషవణేన జటాః ।

ఉపమాం యయావరుణదీధితిభిః

పరిమృష్టమూర్ధని తమాలతరౌ ॥ ౬.౨౩॥

ధృతహేతిరప్యధృత-జిహ్వామతి-

శ్చరితైర్మునీనధరయఙ్కుచిభిః ।
రజయాఙ్కుకార విరజాః స మృగాన్
కమివేశతే రమయితుం న గుణాః ॥ ౬.౨౪॥

అనుకూలపాతినమచణ్డగతిం
కీరతా సుగన్ధిమభితః పవనమ్ ।
అవధీరితార్తవగుణం సుఖతాం
నయతా రుచాం నిచయమంశుమతః ॥ ౬.౨౫॥

నవపల్లవాఙ్కులిభృతః ప్రచయే
బృహతస్తరూన్ గమయతావనతిమ్ ।
స్పృణతా తృణైః ప్రతినిశం మృదుభిః
శయనీయతాముపయతీం వసుధామ్ ॥ ౬.౨౬॥

పతితైరపేతజలదాన్నభసః
ప్రృషతైరపాం శమయతా చ రజః ।
స దయాలునేవ పరిగాఢకృశః
పరిచర్యయానుజగృహే తపసా ॥ ౬.౨౭॥

మహతే ఫలాయ తదవేక్ష్య శివం
వికసన్నిమిత్తకుసుమం స పురః ।
న జగామ విస్మయవశం వశినాం
న నిహన్తి ధైర్యమనుభావగుణః ॥ ౬.౨౮॥

తదభూరివాసరకృతం సుకృతై-
రుపలభ్య వైభవమనన్యభవమ్ ।
ఉపతస్థురాస్థితవిషాదధీయః
శతయజ్వనో వనచరా వసతిమ్ ॥ ౬.౨౯॥

విదితాః ప్రవిశ్య విహితానతయః
శిథిలీకృతేఽధికృతకృత్యవిధౌ ।
అనపేతకాలమభిరామకథాః
కథయామ్బుభూపురితి గోత్రభిదే ॥ ౬.౩౦॥

శుచివల్కవీత-తనురన్యతమ-
స్త్రీమిరచ్ఛిదామివ గిరౌ భవతః ।

మహాతే జయాయ మఘవన్ననఘః

పురుషస్తపస్యతి తపఞ్జాగతీమ్ || ౬.౩౧||

స బిభర్తి భీషణభుజుభుజః

పృథు విద్విషాం భయవిధాయ ధనుః |

అమలేన తస్య ధృతసచ్చరితా-

శ్చరితేన చాతిశయితా మునయః || ౬.౩౨||

మరుతః శివా నవతృణా జగతీ

విమలం నభో రజసి వృష్టిరపామ్ |

గుణసమ్పదానుగుణతాం గమితః

కురుతేఽస్య భక్తిమివ భూతగణః || ౬.౩౩||

ఇతరేతరానభిభవేన మృగా-

స్తముపాసతే గురుమివాస్తనదః |

వినమన్తి చాస్య తరవః ప్రచయే

పరవాన్ స తేన భవతేవ నగః || ౬.౩౪||

ఉరు సత్త్వమాహ విపరీశ్రమతా

పరమం వపుః ప్రథయతీవ జయమ్ |

శమినోఽపి తస్య నవసంజమనే

విభుతానుషణ్ణి భయమేతి జనః || ౬.౩౫||

ఋషివంశజః స యది దైత్యకులే

యది వాన్వయే మహతి భూమిభృతామ్ |

చరతస్తపస్తవ వనేషు సహా

న వయం నిరూపయితుమస్య గతిమ్ || ౬.౩౬||

విగణయ్య కారణమనేకగుణం

నిజయాథవా కథితమల్పతయా |

అసదప్యదః సహితుమర్హతి నః

క్వ వనేచరాః క్వ నిపుణా మతయః || ౬.౩౭||

అధిగమ్య గుహ్యకగణాదితి తన్-

మనసః ప్రియం ప్రియసుతస్య తపః |

నిజగోప హర్షముదితం మఘవా

నయవర్త్యగాః ప్రభవతాం హి ధియః || ౬.౩౮||

ప్రణీధాయ చిత్తమథ భక్తతయా

విదితేఽప్యపూర్వ ఇవ తత్ర హరిః ।

ఉపలబ్ధమస్య నియమస్థిరతాం

సురసున్దరీరితి వచోఽభిదధే ॥ ౬.౩౯॥

సుకుమారమేకమణు మర్మభిదా-

మతిదూరగం యుతమమోఘతయా ।

అవిపక్షమస్త్రమపరం కతమ-

ద్విజయాయ యూయమివ చిత్తభువః ॥ ౬.౪౦॥

భవవీతయే హతబృహత్తమసా-

మవబోధవారి రజసః శమనమ్ ।

పరిపీయమాణమివ వోఽసకత్రై-

రవసాదమేతి నయనాఙ్ఞులిభిః ॥ ౬.౪౧॥

బహుధా గతాం జగతి భూతస్పృజా

కమనీయతాం సమభిహృత్య పురా ।

ఉపపాదీతా విదధతా భవతీః

సురసద్మయానసుముఖీ జనతా ॥ ౬.౪౨॥

తదుపేత్య విఘ్నయత తస్య తపః

కృతిభిః కలాసు సహితాః సచివైః ।

హృతవీతరాగమనసాం నను వః

సుఖసజ్జీనం ప్రతి సుఖావజితిః ॥ ౬.౪౩॥

అవిమృష్యమేతదభిలష్యతి స

ద్విషతాం వధేన విషయాభిరతిమ్ ।

భవవీతయే న హి తథా స విధిః

క్వ శరాసనం క్వ చ విముక్తిపథః ॥ ౬.౪౪॥

పృథుధామ్ని తత్ర పరిబోధి చ మా

భవతీభిరన్యమునివద్వికృతిః ।

స్వయశాంసి విక్రమవతామవతాం

న వధూష్వఘాని విమృషన్తి ధియః ॥ ౬.౪౫॥

ఆశంసితాపచితిచారు పురః సురాణా-

మాదేశమిత్సభిముఖం సమవాప్య భర్తుః |
 లేభే పరాం ద్యుతిమమర్త్యవధూసమూహః
 సమ్భావనా హ్యాధికృతస్య తనోతి తేజః || ౬.౪౬ ||
 ప్రణతిమథ విధాయ ప్రస్థితాః సద్మనస్తాః
 స్తనభరనమితాఙ్గీరఙ్గానాః ప్రీతిభాజః |
 అచలననిలక్షీహారి నాలం బభూవ
 స్తిమితమమరభర్తుర్దృష్టుమణ్ణాం సహస్రమ్ || ౬.౪౭ ||
 ఇతి శ్రీభారవికృతౌ కిరాతారునీయే మహాకావ్యే
 యువతిప్రస్థానం నామ షష్ఠః సర్గః || ౬ ||

౭. సప్తమః సర్గః

శ్రీమద్భిః సరథగజైః సురాఙ్గానానాం
 గుప్తానామథ సచివైస్త్రితోకభర్తుః |
 సమ్మూర్చన్నలఘు-విమానరన్ధ్రభిన్నః
 ప్రస్థానం సమభిదధే మృదఙ్గానాదః || ౭.౧ ||
 సోత్కణ్ఠైరమర-గణైరనుప్రకీర్ణాన్
 నిర్యాయ జ్వలితరుచః పురాన్మఘోసః |
 రామాణాముపరి వివస్వతః స్థితానాం
 నానేదే చరితగుణత్వమాతపత్తైః || ౭.౨ ||
 ధూతానామభిముఖపాతిభిః సమీరై-
 రాయాసాదవిశద-లోచనోత్పలానామ్ |
 ఆనిన్యే మదజనితాం శ్రియం వధూనా-
 ముష్ణాంశుద్యుతిజనితః కపోలరాగః || ౭.౩ ||
 తిష్ఠద్భిః కథమపి దేవతానుభావా-
 దాకృష్టైః ప్రజవిభిరాయతం తురజైః |
 నేమీనామసతి వివర్తనే రథౌఘై-
 రానేదే వియతి విమానవత్ప్రవృత్తిః || ౭.౪ ||
 కాన్తానాం కృతపులకః స్తనాఙ్గరాగే
 వక్త్రేషు చ్యుతతిలకేషు మౌక్తికాభః |

సమ్పేదే శ్రమసలిలోద్గమో విభూషా

రమ్యాణాం వికృతిరపి శ్రియం తనోతి || ౭.౫||

రాజద్భిః పథి మరుతామభిన్నరూపై-

రుల్కార్చిః సుపుటగతిభిర్ద్వజాంశుకానామ్ |

తేజోభిః కనకనికాష-రాజగౌరై-

రాయామః క్రియత ఇవ స్మ సాతిరేకః || ౭.౬ ||

రామాణామవజిత-మాల్యసౌకుమార్యే

సమ్ప్రాప్తే వపుషి సహత్వమాతపస్య |

గన్ధర్వైరధిగతవిస్మయైః ప్రతీయే

కల్యాణీ విధిషు విచిత్రతా విధాతుః || ౭.౭||

సిన్ధూరైః కృతరుచయః సహేమకక్ష్యాః

స్రోతోభిస్త్రిదశగజా మదం క్షరన్తః |

సాదృశ్యం యయురరుణాంశు-రాగభిన్నై-

ర్వర్షద్భిః స్ఫురితశతప్రాదైః పయోదైః || ౭.౮||

అత్యర్థం దురుపసదాదుపేత్య దూరం

పర్యన్తాదహిమ-మయూఖమణ్డలస్య |

ఆశానాముపరిచితామివైకవేణీం

రమ్యోర్మిం త్రిదశనదీం యయుర్భలాని || ౭.౯ ||

ఆమత్తభ్రమర-కులాకులాని

ధున్వన్నుద్ధూత-గ్రథితరజాంసి పఙ్కజాని |

కాన్తానాం గగననదీతరఙ్గశీతః

సన్తాపం విరమయతి స్మ మాతరిశ్వా || ౭.౧౦||

సమ్భిన్నై రిభ-తురగావగాహనేన

ప్రాప్యోర్వీరనుపదవీం విమానపఙ్క్తిః |

తత్సూర్యం ప్రతివిదధే సురాపగాయా

వప్రాన్తస్థలితవివర్తనం పయోభిః || ౭.౧౧||

క్రాన్తానాం గ్రహచరితాత్పథో రథానా-

మక్షాగ్రక్షత-సురవేశ్మవేదికానామ్ |

నిఃసఙ్గం ప్రథిభిరుపాదదే వివృత్తిః

సమ్పిడక్షుభితజలేషు తోయదేషు || ౭.౧౨||

తప్తానాముపదధిరే విషాణభిన్నాః

ప్రహ్లాదం సురకరిణాం ఘనాః క్షరన్తః |

యుక్తానాం ఖలు మహతాం పరోపకారే

కల్యాణీ భవతి రుజత్స్వపి ప్రవృత్తిః || ౭.౧౩||

సంవాతా ముహురనిలేన నీయమానే

దివ్యస్త్రీజఘనవరాంశుకే వివృత్తిమ్ |

పర్యస్యత్ప్రభుమణి-మేఖలాంశుజాలం

సజ్జజ్ఞే యుతకమివాన్తరీయమూర్ధ్వః || ౭.౧౪||

ప్రత్యార్ద్రీకృత-తిలకాస్తుషారపాతైః

ప్రహ్లాదం శమితపరిశ్రమా దిశన్తః |

కాన్తానాం బహుమతిమాయయుః పయోదా

నాల్పీయాన్ బహు సుకృతం హినస్తి దోషః || ౭.౧౫||

యాతస్య గృథితతరజ్గసైకతాభే

విచ్ఛేదం విపయసి వారివాహజాలే |

ఆతేనుస్త్రిదశ-వధూజనాఙ్గభాజాం

సన్ధానం సురధనుషః ప్రభా మణీనామ్ || ౭.౧౬||

సంసిద్ధావితి కరణీయసన్నిబద్ధై-

రాలాపైః పిపతిషతాం విలక్ష్మ్య వీధీమ్ |

ఆసేదే దశశతలోచనధ్వజిన్యా

జిమూతైరపిహితసానురిన్ద్రకీలః || ౭.౧౭||

ఆకీర్ణా ముఖనల్లినైర్విలాసినీనా-

ముద్ధూతస్ఫుట-విశదాతపత్రఫేనా |

సా తూర్యధ్వనిత-గభీరమాపతన్తీ

భూభర్తుః శిరసి నభోనదీవ రేజే || ౭.౧౮||

సేతుత్వం దధతి పయోముచాం వితానే

సంరమ్భాదభిపతతో రథాఙ్గావేన |

ఆనిన్యర్నియమిత-రశ్మిభుగ్నఘోణాః

కృచ్ఛేచ్ఛణ క్షితిమవనామినస్తురఙ్గాః || ౭.౧౯||

మాహేన్ద్రం నగమభితః కరేణువర్యాః

పర్యన్తస్థితజలదా దివః పతన్తః ।

సాదృశ్యం నిలయన-నిష్ప్రకమ్పపక్షై-

రాజగ్మర్జలనిధి-శాయిభిర్నగేన్ద్రైః ॥ ౭.౨౦॥

ఉత్సక్లే సమవిషమే సమం మహాద్రేః

క్రాన్తానాం వియదభిపాతలాఘవేన ।

ఆ మూలాదుపనది సైకతేషు లేభే

సామగ్రీ ఖురపదవీ తురజ్జమాణామ్ ॥ ౭.౨౧॥

సధ్వానం నిపతితనిర్ధరాసు మన్ద్రైః

సమూర్ఛన్ ప్రతినినదైరధిత్యకాసు ।

ఉద్గీవైర్జనరవ-శక్జకయా మయూరైః

సోత్కణం ధ్వనిరుపశుశ్రవే రథానామ్ ॥ ౭.౨౨॥

సమ్భిన్నామవిరల-పాతిభిర్మయూఖై-

రీల్లానాం భృశముపమేఖలం మణీనామ్ ।

విచ్ఛిన్నామివ వనితా నభోన్తరాలే

వప్రామ్భఃస్రుతిమవలోకయామ్పభూవుః ॥ ౭.౨౩॥

ఆసన్నద్విపపదవీమదానిలాయ

క్రుధ్యన్తో ధియమవమత్య ధూర్గతానామ్ ।

సవ్యాజం నిజకరిణీభిరాత్తచిత్తైః

ప్రస్థానం సురకరిణః కథజ్ఞోదీఘః ॥ ౭.౨౪॥

నీరన్ద్రం పథిషు రజో రథాఙ్గునున్నం

పర్యస్యన్నవసలిలారుణం వహన్తీ ।

ఆతేనే వనగహనాని వాహినీ సా

ఘర్మాన్తక్షుభితజలేవ జహ్నుకన్యా ॥ ౭.౨౫॥

సమ్భోగక్షమ-గహనామథోపగఙ్గం

బిభ్రాణాం జ్వలితమణీని సైకతాని ।

అధ్యూషుశ్చ్యుతకుసుమాచితాం సహాయా

వృత్రారేరవిరలశాద్వలాం ధరిత్రీమ్ ॥ ౭.౨౬॥

భూభర్తుః సమధికమాదధే తదోర్వ్యాః

శ్రీమత్తాం హరిసఖవాహినీనివేశః ।
 సంసక్తా కిమసులభం మహోదయానా-
 ముచ్చాయం నయతి యదృచ్ఛయాపి యోగః ॥ ౭.౨౭॥

సామోదాః కుసుమతరుశ్రియో వివిక్తాః
 సమృత్తిః కిసలయశాలినీలతానామ్ ।
 సాఫల్యం యయురమరాఙ్గనోపభుక్తాః
 సా లక్ష్మీరుపకురుతే యయా పరేషామ్ ॥ ౭.౨౮॥

క్లాంతోఽపి త్రిదశవధూజనః పురస్తా-
 ల్లీనాహిశ్వసిత-విలోలపల్లవానామ్ ।
 సేవ్యానాం హతవినయైరివావృతానాం
 సమృర్కం పరిహరతి స్మ చన్దనానామ్ ॥ ౭.౨౯॥

ఉత్సుప్తధ్వజకుఠకఙ్కటా ధరిత్రీ-
 మాసీతా విదితనయైః శ్రమం వినేతుమ్ ।
 ఆక్షిప్తద్రుమగహనా యుగాన్తవాతైః
 పర్యస్తా గిరయ ఇవ ద్విపా విరేజః ॥ ౭.౩౦॥

ప్రస్థానశ్రమజనితాం విహాయ నిద్రా-
 మాముక్తే గజపతినా సదానపఙ్కే ।
 శయ్యాన్తే కులమలినాం క్షణం విలీనం
 సంరమ్భమ్యతమివ శృంఖలం చకాశే ॥ ౭.౩౧॥

ఆయస్తః సురసరిదోఘురుద్ధవర్త్యా
 సమ్ప్రాప్తుం వనగజదానగన్ధి రోధః ।
 మూర్ధానం నిహితశితాఙ్కుశం విధున్వన్
 యన్తారం న విగణయాఞ్చకార నాగః ॥ ౭.౩౨॥

ఆరోఢుః సమవనతస్య పీతశేషే
 సాశఙ్కం పయసి సమీరితే కరేణ ।
 సమ్మార్జన్నరుణమదస్రతీ కపోలౌ
 సస్యన్తే మద ఇవ శీకరః కరేణోః ॥ ౭.౩౩॥

ఆఘ్రాయ క్షణమతిత్పష్యతాపి రోషా-
 దుత్తీరం నిహితవివృత్తలోచనేన ।

సమ్పూక్తం వనకరిణాం మదామ్బునేకై-
ర్నాచేమే హిమమపి వారి వారణేన || ౨.౩౪||

ప్రశోచ్యతన్మదసురభీణి నిమ్నగాయాః
క్రీడన్తో గజపతయః పయాంసి కృత్వా |
కింజల్క-వ్యవహిత-తామ్రదానలేఖై-
రుత్తేరుః సరసిజగన్ధిభిః కపోతైః || ౨.౩౫||

ఆకీర్ణం బలరజసా ఘనారుణేన
ప్రక్షోభైః సపది తరజితం తటిషు |
మాతజ్ఞోన్మథిత-సరోజరేణుపింజం
మాఞ్జిష్ఠం వసనమివామ్బు నిర్భభాసే || ౨.౩౬||

శ్రీమద్భిర్నియమిత-కన్ధరాపరాన్తైః
సంసక్తైరగురువనేషు సాఙ్గహారమ్ |
సమ్ప్రాప్తే నిస్సృతమదామ్బుభిర్గజేన్ద్రైః
ప్రస్యన్దిప్రవలిత-గణ్డశైలశోభా || ౨.౩౭||

నిఃశేషం ప్రశమితరేణు వారణానాం
స్రోతోభిర్మదజలముఙ్ఘతామజస్రమ్ |
ఆమోదం వ్యవహితభూరిపుష్పగన్ధో
భిన్నైలాసురభిమువాహ గన్ధవాహః || ౨.౩౮||

సాదృశ్యం దధతి గభీరమేఘఘోషై-
రున్నిద్రక్షుభిత-మృగాధిపశ్రుతాని |
ఆతేనుశ్చకిత-చకోరనీలకణ్ఠాన్
కచ్ఛాన్తానమర-మహేభబృంహితాని || ౨.౩౯||

శాఖావనక్త-కమనీయపరిచ్ఛదానా-
మధ్వశ్రమాతుర-వధూజననీవితానామ్ |
జఙ్ఘై నివేశనవిభాగపరిష్కృతానాం
లక్ష్మీః పురోపవనజా వనపాదపానామ్ || ౨.౪౦||

ఇతి శ్రీభారవికృతౌ కిరాతార్జునీయే మహాకావ్యే
సప్తమః సర్గః || ౭ ||

౮. సురాజ్ఞనావిహారః నామాష్టమః సర్గః

అథ స్వమాయాకృత-మన్దిరోజ్జ్వలం
జ్వలన్మణి వ్యోమసదాం సనాతనమ్ ।

సురాజ్ఞనా గోపతిచాపగోపురం
పురం వనానాం విజిహ్నీర్షయా జహుః ॥ ౮.౧॥

యథాయథం తాః సహితా నభశ్చరైః
ప్రభాభిరుద్భాసిత-శైలవీరుధః ।

వనం విశన్త్యో వనజాయతేక్షణాః
క్షణద్యుతీనాం దధురేకరూపతామ్ ॥ ౮.౨॥

నివృత్తవృత్తోరు-పయోధరక్లమః
ప్రవృత్తనిర్హృది-విభూషణారవః ।

నితమ్బినీనాం భృశమాదధే ధృతిం
నభఃప్రయాణాదవనౌ పరిక్రమః ॥ ౮.౩॥

ఘనాని కామం కుసుమాని బిభ్రతః
కరప్రచేయాన్యపహాయ శాఖినః ।

పురోఽభిసన్తే సురసున్దరీజన్తై-
ర్యథోత్తరేచ్ఛా హి గుణేషు కామినః ॥ ౮.౪॥

తనూరలక్తారుణ-పాణిపల్లవాః
స్ఫురన్నఖాంశూత్కర-మఙ్గరీభృతః ।

విలాసినీబాహులతా వనాలయో
విలేపనామోదహృతాః సిషేవిరే ॥ ౮.౫॥

నిపీయమానస్తబకా శిలీముఖై-
రశోకయష్టిశ్చలబాలపల్లవా ।

విడమ్బయన్తీ దదృశే వధూజన్తై-
రమన్దదష్టౌష్ఠకరావధూననమ్ ॥ ౮.౬॥

కరో ధునానా నవపల్లవాకృతీ
వృథా కృథా మానిని మా పరిశ్రమమ్ ।

ఉపేయుషీ కల్పలతాభిశక్కుయా
కథం నివృత్తస్త్రిన్యతి షట్పదావలిః ॥ ౮.౭॥

జహీహి కోపం దయితోఽనుగమ్యతాం

పురానుశేతే తవ చఞ్చలం మనః ।

ఇతి ప్రియం కాఞ్చిదుపైతుమిచ్ఛతీం

పురోఽనునిన్యే నిపుణః సఖీజనః ॥ ౮.౮॥

సమున్నతైః కాశదుకూలశాలిభిః

పరిక్వణత్సారస-పక్షి-మేఖలైః ।

ప్రతీరదేశైః స్వకలత్రవారుభి-

ర్విభూషితాః కుఞ్జసముద్రయోషితః ॥ ౮.౯॥

విదూరపాతేన భిదాముపేయుష-

శ్చ్యుతాః ప్రవాహాదభితః ప్రసారిణః ।

ప్రియాఙ్కశీతాః శుచిమౌక్తికత్విషో

వనప్రహాసా ఇవ వారిభిన్నవః ॥ ౮.౧౦॥

సఖీజనం ప్రేమ గురూకృతాదరం

నిరీక్షమాణా ఇవ నమ్రమూర్తయః ।

స్థిరద్విరేఘాఙ్జన-శారితోదరై-

ర్విసారిభిః పుష్పవిలోచనైర్లతాః ॥ ౮.౧౧॥

ఉపేయుషీణాం బృహతీరధిత్యకా

మనాంసి జప్రూః సురరాజయోషితామ్ ।

కపోలకాపైః కరిణాం మదారుణై-

రుపాహితశ్యామరుచశ్చ చన్దనాః ॥ ౮.౧౨॥

స్వగోచరే సత్యపి చిత్తహారిణా

విలోభ్యమానాః ప్రసవేన శాఖినామ్ ।

నభశ్చరాణాముపకర్తుమిచ్ఛతాం

ప్రియాణి చక్రః ప్రణయేన యోషితః ॥ ౮.౧౩॥

ప్రయచ్ఛతోఽయైః కుసుమాని మానినీ

విపక్షగోత్రం దయితేన లమ్భితా ।

న కిఞ్చిదూచే చరణేన కేవలం

లిలేఖ బాష్పాకులలోచనా భువమ్ ॥ ౮.౧౪॥

ప్రియేఽపరా యచ్ఛతి వాచమున్ముఖీ

నిబద్ధదృష్టిః శిథిలాకులోచ్చయా ।
 సమాదధే నాంశుకమాహితం వృథా
 వివేద పుష్పేషు న పాణిపల్లవమ్ ॥ ౮.౧౫ ॥

సలీలమాసక్త-లతాన్తభూషణం
 సమాసజన్త్యా కుసుమావతంసకమ్ ।
 స్తనోపపీడం నునుదే నితమిభినా
 ఘనేన కశ్చిజ్జఘనేన కాన్తయా ॥ ౮.౧౬ ॥

కలత్రభారేణ విలోలనీవినా
 గలద్దుకూలస్తనశాలినోరసా ।
 బలివ్యపాయ-స్ఫుటరోమరాజినా
 నిరాయతత్వాదుదరేణ తామ్యతా ॥ ౮.౧౭ ॥

విలమ్బమానాకులకేశపాశయా
 కయాచిదావిష్కృతబాహుమూలయా ।
 తరుప్రసూనాన్యపదిశ్య సాదరం
 మనోధినాథస్య మనః సమాదధే ॥ ౮.౧౮ ॥

వ్యపోహితుం లోచనతో ముఖానిలై-
 రపారయన్తం కిల పుష్పజం రజః ।
 పయోధరేణోరసి కాచిదున్మనాః
 ప్రియం జఘానోన్నతపీవరస్తనీ ॥ ౮.౧౯ ॥

ఇమాన్యమూనీత్యపవర్జితే శనై-
 ర్యథాభిరామం కుసుమాగ్రపల్లవే ।
 విహాయ నిఃసారతయేవ భూరుహాన్
 పదం వనశ్రీర్వనితాసు సన్దధే ॥ ౮.౨౦ ॥

ప్రవాలభక్తౌరుణపాణిపల్లవః
 పరాగపాణ్ణాకృతపీవరస్తనః ।
 మహీరుహాః పుష్పసుగన్ధిరాదధే
 వపుర్గుణోచ్చాయమివాక్లనాజనః ॥ ౮.౨౧ ॥

వరోరుభిర్వారణహస్తపీవరై-
 శ్చిరాయ ఖిన్నాన్నవపల్లవశ్రియః ।

సమేఽపి యాతుం చరణాననీశ్వరాన్
మదాదివ ప్రస్థలతః పదే పదే || ౮.౨౨||

విసారికాఞ్చీమణిరశ్మిలబ్ధయా
మనోహరోచ్చాయ-నితమ్బశోభయా ।

స్థితాని జిత్యా నవసైకతద్యుతిం
శ్రమాతిరిక్తైరఘనాని గౌరవైః || ౮.౨౩||

సముచ్చస్వసత్పఙ్కజ-కోశకోమలై-
రుపాహితశ్రీణ్యుపనీవి నాభిభిః ।

దధన్తి మధ్యేషు వలీవిభజీషు
స్తనాతిభారాదుదరాణి నమ్రతామ్ || ౮.౨౪||

సమానకాన్తీని తుషారభూషణైః
సరోరుహైరస్ఫుటపత్రపఙ్కజిభిః ।

చితాని ఘర్మాముఖకణైః సమస్తతో
ముఖాన్యనుత్పల్లవిలోచనాని చ || ౮.౨౫||

వినిర్మతీనాం గురుఖేదమన్తరం
సురాఙ్గానానామనుసానువర్తనః ।

సవిస్మయం రూపయతో నభశ్చరాన్
వివేశ తత్పూర్వమివేక్షణాదరః || ౮.౨౬||

అథ స్ఫురన్మీనవిధూతపఙ్కజా
విపఙ్కతీరస్థలితోర్మీసంహతిః ।

పయోఽవగాఢుం కలహంసనాదినీ
సమాజహావేవ వధూః సురాపగా || ౮.౨౭||

ప్రశాన్తఘర్మాభిభవః శనైర్వివాన్
విలాసినీభ్యః పరిమృష్టపఙ్కజః ।

దదౌ భుజాలమ్బమివాత్తశీకర-
స్తరఙ్గమాలాస్తరగోచరోఽనిలః || ౮.౨౮||

గతైః సహావైః కలహంసవిక్రమం
కలత్రభారైః పులినం నితమ్బిభిః ।

ముఖైః సరోజాని చ దీర్ఘలోచనైః

సురస్త్రియః సామ్యగుణాన్నిరాసిరే || ౮.౨౯||

విభిన్నపర్యంతగ-మీనపక్ష్మయః

పురో విగాఢాః సఖిభిర్మరుత్వతః |

కథంజ్ఞేదాపః సురసున్దరీజ్ఞైః

సఖీతిభిస్తత్ప్రథమం ప్రవేదిరే || ౮.౩౦||

విగాఢమాత్రే రమణీభిరమ్భసి

ప్రయత్నసంవాహిత-పీవరోరుభిః |

విభిద్యమానా విససార సారసా-

నుదస్య తీరేషు తరజ్ఞసంహతిః || ౮.౩౧||

శిలాఘనైర్నాకసదామురఃస్థలై-

రఘ్నహన్నివేశైశ్చ వధూపయోధరైః |

తటాభినీతేన విభిన్నవీచినా

రుషేవ భేజే కలుషత్వమమ్భసా || ౮.౩౨||

విధూతకేశాః పరిలోలితస్రజః

సురాజ్ఞనానాం ప్రవిలుప్తచన్దనాః |

అతిప్రసక్లాద్విహితాగసో ముహుః

ప్రకమ్పమీయుః సభయా ఇవోర్మయః || ౮.౩౩||

విపక్షచిత్తోన్మథనా నఖవ్రణా-

స్త్రోహితా విభ్రమమణ్డనేన యే |

హృతస్య శేషానివ కుఙ్కుమస్య తాన్

వికత్తసీయాన్ దధురన్యథా స్త్రియః || ౮.౩౪||

సరోజపత్రే ను విలీనషట్పదే

విలోలదృష్టేః స్విదమూ విలోచనే |

శిరోరుహాః స్విన్నతపక్ష్మసన్తతే-

ర్షివరేఘవృన్దం ను నిశబ్దనిశ్చలమ్ || ౮.౩౫||

అగూఢహాసస్ఫుటదన్తకేసరం

ముఖం స్విదేతద్వికసన్ను పక్ష్క-జమ్ |

ఇతి ప్రలీనాం నలినీవనే సఖీం

విదామ్భభూవుః సుచిరేణ యోషితః || ౮.౩౬||

ప్రియేణ సక్లృథ్య విపక్షసన్నిధా-

వుపాహితాం వక్షసి పీవరస్తనే ।

స్రజం న కాచిద్విజహౌ జలావిలాం

వసన్తి హి ప్రేష్ణి గుణా న వస్తుని ॥ ౮.3౭॥

అసంశయం న్యస్తముపాస్తరక్తతాం

యదేవ రోద్ధుం రమణీభిరజ్ఞానమ్ ।

హృతేఽపి తస్మిన్ సలిలేన శుక్లతాం

నిరాస రాగో నయనేషు న శ్రియమ్ ॥ ౮.౩౮॥

ద్యుతిం వహన్తో వనితావతంసకా

హృతాః ప్రలోభాదివ వేగిభిర్జ్వలైః ।

ఉపప్లుతాస్తతణశోచనీయతాం

మ్యుతాధికారాః సచివా ఇవాయయుః ॥ ౮.౩౯॥

విపత్త్రలేఖా నిరలక్తకాధరా

నిరజ్ఞానాక్షీరపి బిభ్రతీః శ్రియమ్ ।

నిరీక్ష్య రామా బుబుధే నభశ్చరై-

రలక్ష్మితం తద్వపుషైవ మణ్ణనమ్ ॥ ౮.౪౦॥

తథా న పూర్వం కృతభూషణాదరః

ప్రియానురాగేణ విలాసిసీజనః ।

యథా జలార్ద్రో నఖమణ్ణనశ్రియా

దదాహ దృష్టిశ్చ విపక్షయోషితామ్ ॥ ౮.౪౧॥

శుభాననాః సామ్బురుహేషు భీరవో

విలోలహారాశ్చలఫేనపక్షిఃషు ।

నితాస్తగౌర్యో హృతకుంజుమేష్వలం

న లేభిరే తాః పరభాగమూర్తిషు ॥ ౮.౪౨॥

హ్రదామ్భుసి వ్యస్తవధూకరాహతే

రవం మృదగ్గధ్వని-ధీరముజ్ఞతి ।

ముహుస్తనైస్తాలస్సమం సమాదదే

మనోరమం నృత్యమివ ప్రవేపితమ్ ॥ ౮.౪౩॥

శ్రియా హసద్భిః కలమాని సస్మితై-

రలఙ్కృతామ్భుః ప్రతిమాగతైర్ముఖైః ।
 కృతానుకూల్యా సురరాజయోషితాం
 ప్రసాదసాఫల్యమవాప జాహ్వానీ ॥ ౮.౪౪ ॥

పరిస్ఫురస్మీనవిఘట్టితోరవః
 సురాఙ్గానాస్త్రాసవిలోలదృష్టయః ।
 ఉపాయయుః కమ్పితపాణిపల్లవాః
 సఖీజనస్యాపి విలోకనీయతామ్ ॥ ౮.౪౫ ॥

భయాదివాశ్లిష్య ర్ముషాహతేఽమ్భసి
 ప్రియం ముదానన్దయతి స్మ మానినీ ।
 అకృత్రిమప్రేమ-రసాహితైర్మనో
 హరన్తి రామాః కృతకైరపీహితైః ॥ ౮.౪౬ ॥

తిరోహితాన్తాని నితాన్తమాకులై-
 రపాం విగాహాదలక్తైః ప్రసారిభిః ।
 యయుర్వధూనాం వదనాని తుల్యతాం
 ద్విరేఘవృన్దాన్తరితైః సరోరుహైః ॥ ౮.౪౭ ॥

కరో ధునానా నవపల్లవాకృతీ
 పయస్యగాధే కీల జాతసమ్భ్రమా ।
 సఖీషు నిర్వాచ్యమధార్ష్య-దూషితం
 ప్రియాఙ్గసంశ్లేషమవాప మానినీ ॥ ౮.౪౮ ॥

ప్రియైః సలీలం కరవారివారితః
 ప్రవృద్ధనిఃశ్వాసవికమ్పితస్తనః ।
 సవిభ్రమాధూతకరాగ్రపల్లవో
 యథార్థతామాప విలాసినీజనః ॥ ౮.౪౯ ॥

ఉదస్య ధైర్యం దయితేన సాదరం
 ప్రసాదితాయాః కరవారివారితమ్ ।
 ముఖం నిమీలన్నయనం నతఘ్రవః
 శ్రియం సపత్నీవదనాదివాదదే ॥ ౮.౫౦ ॥

విహస్య పాణౌ విధృతే ధృతామ్భసి
 ప్రియేణ వధ్వా మదనార్ద్రచేతసః ।

సఖీవ కాఞ్చీ పయసా ఘనీకృతా

బభార పీతోచ్ఛయబద్ధమంశుకమ్ || ౮.౫౧ ||

నిరజ్జనే సాచివిలోకితం దృశా-

వయావకం వేపథురోష్ఠపల్లవమ్ |

నతభ్రువో మణ్డయతి స్మ విగ్రహే

బలిక్రియా చాతిలకం తదాస్పదమ్ || ౮.౫౨ ||

నిమీలదాకేకర-లోలచక్షుషాం

ప్రియోపకణ్ఠం కృతగాత్రవేపథుః |

నిమజ్జతీనాం శ్వసితోద్ధతస్తనః

శ్రమో ను తాసాం మదనో ను పప్రథే || ౮.౫౩ ||

ప్రియేణ సిక్తా చరమం విపక్షత-

శ్చుకోప కాచిన్న తుతోష సాన్వనైః |

జనస్య రూఢప్రణయస్య చేతసః

కిమప్యమర్షోఽనునయే భృశాయతే || ౮.౫౪ ||

ఇత్థం విహృత్య వనితాభిరుదస్యమానం

పీనస్తనోరుజఘన-స్థలశాలినీభిః |

ఉత్సర్పితోర్మిచయ-లజ్జితతీరదేశ-

మౌతుక్యనున్నమివ వారి పురః ప్రతస్థే || ౮.౫౫ ||

తీరాన్తరాణీ మిథునాని రథాఙ్గానామ్నాం

నీత్వా విలోలితసరోజవనశ్రియస్తాః |

సంరేజిరే సురసరిజ్జలధౌతహారా-

న్తారావితానతరలా ఇవ యామవత్యః || ౮.౫౬ ||

సజ్కౌన్తచన్దన-రసాహితవర్ణభేదం

విచ్ఛిన్నభూషణమణి-ప్రకరాంశుచిత్రమ్ |

బద్ధోర్మి నాకవనితాపరిభుక్తముక్తం

సిన్ధోర్బభార సలిలం శయనీయలక్ష్మీమ్ || ౮.౫౭ ||

ఇతి శ్రీభారవికృతౌ కిరాతార్జునీయే మహాకావ్యే

సురాఙ్గానావిహారః నామాష్టమః సర్గః || ౮ ||

౯. సురసున్దరీసమ్భోగవర్ణనం నామ నవమః సర్గః

వీక్ష్య రస్తుమనసః సురనారీ-

రాత్తచిత్ర-పరిధానవిభూషాః ।

తత్ప్రియార్థమివ యాతుమథాన్తం

భానుమానుపపయోధి లలమ్పే ॥ ౯.౧॥

మధ్యమోపలనిభే లసదంశా-

వేకతశ్చ్యుతిముపేయుషి భానౌ ।

ద్యౌరువాహ పరివృత్తివిలోలాం

హారయష్టిమివ వాసరలక్ష్మీమ్ ॥ ౯.౨॥

అంశుపాణిభిరతీవ పిపాసుః

పద్మజం మధు భృశం రసయిత్వా ।

క్షీబతామివ గతః క్షితిమేష్యం-

ల్లోహితం వపురువాహ పతజ్ఞః ॥ ౯.౩॥

గమ్యతాముపగతే నయనానాం

లోహితాయతి సహస్రమరీచౌ ।

ఆససాద విరహయ్య ధరిత్రీం

చక్రవాకహృదయాన్యభితాపః ॥ ౯.౪॥

ముక్తమూలలఘురుజ్ఞుతపూర్వః

పశ్చిమే నభసి సమ్భృతసాన్ద్రః ।

సామి మజ్జతి రవౌ న విరేజే

భిన్నజిహ్వా ఇవ రశ్మినమూహాః ॥ ౯.౫॥

కాన్తదూత్య ఇవ కుఙ్కుమతామ్రాః

సాయమణ్ణనమభి త్వరయన్త్యః ।

సాదరం దదృశిరే వనితాభిః

సౌధజాలపతితా రవిభాసః ॥ ౯.౬॥

అగ్రసానుషు నితాన్తపిశజై-

ర్భూరుహాన్మృదుక్తరైవలమ్భ్య ।

ఆన్తశైలగహనం ను వివస్వా-

నావివేశ జలధిం ను మహీం ను ॥ ౯.౭॥

ఆకులశ్చలపతత్రికులనా-

మారవైరనుదితౌషసరాగః ।

ఆయయావహరిదశ్వ-విపాణ్ణు-

స్తుల్యతాం దినముఖేన దినాన్తః ॥ ౯.౮ ॥

ఆస్థితః స్థగితవారిదపక్ష్మ్యై

సన్ధ్యయా గగనపశ్చిమభాగః ।

సోర్మివిద్రుమ-వితానవిభాసా

రజ్జోతస్య జలధేః శ్రియమూహే ॥ ౯.౯ ॥

ప్రాణ్ణులావపి జనే నతమూర్ధ్ని

ప్రేమ తత్ప్రవణచేతసి హిత్యా ।

సన్ధ్యయానువిదధే విరమన్త్యా

చాపలేన సుజనేతరమైత్రీ ॥ ౯.౧౦ ॥

ఔషసాతప-భయాదపలీనం

వాసరచ్చవి-విరామపటీయః ।

సన్నిపత్య శనకైరివ నిమ్నా-

దన్ధకారముదవాప సమాని ॥ ౯.౧౧ ॥

ఏకతామివ గతస్య వివేకః

కస్యచిన్న మహతోఽపుష్పలేభే ।

భాస్వతా నిదధిరే భువనానా-

మాత్మనీవ పతితేన విశేషాః ॥ ౯.౧౨ ॥

ఇచ్చతాం సహ వధూభిరభేదం

యామినీవిరహిణాం విహగానామ్ ।

ఆపురేవ మిథునాని వియోగం

లజ్ఘ్యతే న ఖలు కాలనియోగః ॥ ౯.౧౩ ॥

యచ్చతి ప్రతిముఖం దయితాయై

వాచమన్తికగతేఽపి శకున్తో ।

నీయతే స్మ నతిముఙ్ఘితహర్షం

పక్కుజం ముఖమివాముభరుహిణ్యా ॥ ౯.౧౪ ॥

రజ్జోతా ను వివిధాన్తరుశైలా

నామితం ను గగనం స్థగితం ను ।
 పూరితా ను విషమేషు ధరిత్రీ
 సంహృతా ను కకుభస్తిమిరేణ ॥ ౯.౧౫॥

రాత్రిరాగమలినాని వికాసం
 పఙ్కజాని రహయన్తి విహాయ ।
 స్పష్టతారకమియాయ నభః శ్రీ-
 ర్వస్తుమిచ్ఛతి నిరాపది సర్వః ॥ ౯.౧౬॥

వ్యానశే శశధరేణ విముక్తః
 కేతకీకుసుమకేసరపాణ్డుః ।
 చూరముష్టిరివ లమ్భితకాన్తి-
 ర్వాసవస్య దిశమంశుసమూహః ॥ ౯.౧౭॥

ఉజ్జతీ శుచమివాశు తమిస్త్రా-
 మన్తికం వ్రజతి తారకరాజే ।
 దిక్ప్రసాదగుణమణ్డనమూహే
 రశ్మిహాసవిశదం ముఖమైస్త్రి ॥ ౯.౧౮॥

నీలనీరజనిభే హిమగౌరం
 శైలరుద్ధవపుషః సితరశ్మేః ।
 ఘే రరాజ నిపతక్తరజాలం
 వారిధేః పయసి గాఙ్గమివామ్భుః ॥ ౯.౧౯॥

ద్యాం నిరున్ధదతిసీలఘనాభం
 ధ్వాన్తముద్యతకరేణ పురస్తాత్ ।
 ఊష్యమాణమసితేతరభాసా
 శమ్భునేవ కరిచర్మ చకాసే ॥ ౯.౨౦॥

అన్తికాన్తిక-గతేన్దువిస్పష్టే
 జహ్మాతాం జహతి దీధితిజాలే ।
 నిఃస్పతస్తిమిర-భారనిరోధా-
 దుచ్ఛ్వాసన్నివ రరాజ దిగన్తః ॥ ౯.౨౧॥

లేఖయా విమలవిద్రుమభాసా
 సన్తతం తిమిరమిన్దురుదాసే ।

దంష్ట్రయా కనకటంజ్కపిశ్కణ్యైః
మణ్ణలం భువ ఇవాదివరాహాః ॥ ౯.౨౨॥

దీపయన్నథ నభః కిరణౌఘైః
కుంజుమారుణ-పయోధరగౌరః ।

హేమకుంభ ఇవ పూర్వపయోధే-
రున్మమజ్జ శనకైస్తుహినాంశుః ॥ ౯.౨౩॥

ఉద్గతేన్ద్రమవిభిన్న-తమిస్రాం
పశ్యతి స్మ రజనీమవితృప్తః ।
వ్యంశుకస్ఫుట-ముఖీమతిజహ్మాం
వ్రీడయా నవవధూమివ లోకః ॥ ౯.౨౪॥

న ప్రసాదముచితం గమితా ద్యౌః-
ర్షోద్ధృతం తిమిరమద్రివనేభ్యః ।
దిజ్మఖేషు న చ ధామ వికీర్ణం
భూషితైవ రజనీ హిమభాసా ॥ ౯.౨౫॥

మానిసిజన-విలోచనపాతా-
నుష్ణబాష్పకలుషాన్ ప్రతిగృహ్ణాన్ ।
మన్దమన్దముదితః ప్రయయౌ ఖం
భీతభీత ఇవ శీతమయూఖః ॥ ౯.౨౬॥

శ్లిష్యతః ప్రియవధూరుపకణ్ణం
తారకాస్తతకరస్య హిమాంశోః ।
ఉద్వమన్నభిరరాజ సమన్తా-
దంజరాగ ఇవ లోహితరాగః ॥ ౯.౨౭॥

ప్రేరితః శశధరేణ కరౌఘః
సంహతాన్యపి నునోద తమాంసి ।
క్షీరసిన్ధురివ మన్దరభిన్నః
కాననాన్యవిరలోచ్ఛతరూణి ॥ ౯.౨౮॥

శారతాం గమితయా శశిపాదై-
శ్చాయయా విటపినాం ప్రతిపేదే ।
న్యస్తశుక్లబలి-చిత్రతలాభి-

స్తుల్యతా వసతివేశ్యమహీభిః || ౯.౨౯ ||

ఆతపే ధృతిమతా సహ వధ్వా
యామిసీవిరహిణా విహగేన |

నేహిరే న కిరణా హిమరశ్మే-
ర్దుఃఖితే మనసి సర్వమసహ్యామ్ || ౯.౩౦ ||

గన్ధముద్గత-రజఃకణవాహీ
విక్షిపన్ వికసతాం కుముదానామ్ |

ఆదుధావ పరిలీనవిహజ్ఞా
యామిసీమరుదపాం వనరాజీః || ౯.౩౧ ||

సంవిధాతుమభిషేకముదాసే
మన్మథస్య లసదంశుజలౌఘః |

యామిసీవనితయా తతచిహ్నాః
సోత్పలో రజతకుమ్భ ఇవేన్దుః || ౯.౩౨ ||

ఓజసాపి ఖలు నూనమనూనం
నాసహాయముపయాతి జయశ్రీః |

యద్విభుః శశిమయూఖసఖః స-
న్నాదదే విజయి చాపమనగ్గః || ౯.౩౩ ||

సద్మనాం విరచనాహితశోభై-
రాగతప్రియకత్తైరపి దూత్యమ్ |

సన్నికృష్టరతిభిః సురదారై-
ర్భూషితైరపి విభూషణమీషే || ౯.౩౪ ||

న స్రజో రురుచిరే రమణీభ్య-
శ్చన్దనాని విరహే మదిరా వా |

సాధనేషు హి రతేరుపధత్తే
రమ్యతాం ప్రియసమాగమ ఏవ || ౯.౩౫ ||

ప్రస్థితాభిరధినాథనివాసం
ధ్వంసిత-ప్రియసఖీవచనాభిః |

మానిసీభిరపహస్తితదైర్యః
సాదయన్నపి మదోఽవలలమ్బే || ౯.౩౬ ||

కాస్తవేశ్శ బహు సన్దిశతీభి-

ర్యాతమేవ రతయే రమణీభిః ।

మన్మథేన పరిలుప్తమతీనాం

ప్రాయశః స్థలితమప్యపకారి ॥ ౯.౩౭॥

ఆశు కాస్తమభిసారితవత్యా

యోషితః పులకరుద్ధకపోలమ్ ।

నిర్జిగాయ ముఖమిన్దుమఖణ్ణం

ఖణ్ణపత్రతిలకాకృతి కాన్త్యా ॥ ౯.౩౮॥

ఉచ్యతాం స వచనీయమశేషం

నేశ్వరే పరుషతా సఖి సాధ్యీ ।

ఆనయైనమనునీయ కథం వా

విప్రియాణి జనయన్ననునేయః ॥ ౯.౩౯॥

కిం గతేన న హి యుక్తముపైతుం

కః ప్రియే సుభగమానిని మానః ।

యోషితామితి కథాసు సమేత్తైః

కామిభిర్బహురసా ధృతిరూహే ॥ ౯.౪౦॥

యోషితః పులకరోధి దధత్యా

ఘర్మవారి నవసన్గమజన్మ ।

కాస్తవక్షసి బభూవ పతన్త్యా

మణ్ణనం లులితమణ్ణనతైవ ॥ ౯.౪౧॥

శీధుపానవిధురాసు నిగృహ్ణాన్

మానమాశు శిథిలీకృతలజ్జః ।

సన్గతాసు దయితైరుపలేభే

కామిసీషు మదనో ను మదో ను ॥ ౯.౪౨॥

ద్వారి చక్షురధిపాణి కపోతౌ

జీవితం త్వయి కుతః కలహోఽస్యాః ।

కామినామితి వచః పునరుక్తం

ప్రీతయే నవనవత్వమియాయ ॥ ౯.౪౩॥

సాచి లోచనయుగం నమయస్త్రీ

రున్ధతీ దయితవక్షసి పాతమ్ ।

సుభ్రువో జనయతి స్మ విభూషాం
 సజ్జతావుపరరామ చ లజ్జా || ౯.౪౪||

సవ్యలీకమవధీరితఖిన్నం
 ప్రస్థితం సపది కోపపదేన |
 యోషితః సుహృదివ స్మ రుణద్ధి
 ప్రాణనాథమభిబాష్పనిపాతః || ౯.౪౫||

శక్కితాయ కృతబాష్పనిపాతా-
 మీర్ష్యయా విముఖితాం దయితాయ |
 మానినీమభిముఖాహితచిత్తాం
 శంసతి స్మ ఘనరోమవిభేదః || ౯.౪౬||

లోలదృష్టి వదనం దయితాయా-
 శ్చుమ్భుతి ప్రియతమే రభసేన |
 ప్రీడయా సహ వినీవి నితమ్బా-
 దంశుకం శిథిలతాముపపేదే || ౯.౪౭||

ప్రీతయా గలితనీవి నిరస్య-
 న్నస్తరీయమవలమ్పితకాఞ్చి |
 మణ్డలీకృతపృథుస్తనభారం
 సస్వజే దయితయా హృదయేశః || ౯.౪౮||

ఆదృతా నఖపదైః పరిరమ్భా-
 శ్చుమ్భితాని ఘనదన్తనిపాతైః |
 సౌకుమార్యగుణసమ్భృతకీర్తి-
 ర్వామ ఏవ సురతేష్వపి కామః || ౯.౪౯||

పాణిపల్లవవిధూననమన్తః
 సీత్యతాని నయనార్ధనిమేషాః |
 యోషితాం రహసి గద్గదవాచా-
 మస్త్రతాముపయయుర్మదనస్య || ౯.౫౦||

పాతుమాహితరతీన్యభిలేషు-
 స్తర్షయన్త్యపునరుక్తరసాని |
 సస్మితాని వదనాని వధూనాం
 సోత్పలాని చ మధూని యువానః || ౯.౫౧||

కాన్తసంజమ-పరాజితమన్యో
వారుణీరసన-శాన్తవివాదే ।

మానినీజన ఉపాహితస్థౌ
సన్దధే ధనుషి నేషుమనగ్గః ॥ ౯.౫౨॥

కుప్యతాశు భవతానతచిత్తాః
కోపితాంశ్చ వరివస్యత యూనః ।

ఇత్యనేక ఉపదేశ ఇవ స్మ
స్వాద్యతే యువతిభిర్మధువారః ॥ ౯.౫౩॥

భర్తృభిః ప్రణయసమ్భ్రమదత్తాం
వారుణీమతిరసాం రసయిత్వా ।

ప్రీతిమోహవిరహాదుపలేభే
పాటవం ను హృదయం ను వధూభిః ॥ ౯.౫౪॥

స్వాదితః స్వయమధైధీతమానం
లమ్భితః ప్రియతమైః సహ పీతః ।

ఆసవః ప్రతిపదం ప్రమదానాం
నైకరూపరసతామివ భేజే ॥ ౯.౫౫॥

భ్రూవీలాస-సుభగాననుకర్తుం
విభ్రమానివ వధూనయనానామ్ ।

ఆదదే మృదువిలోల-పలాశై-
రుత్పలైశ్చషకవీచిషు కమ్పః ॥ ౯.౫౬॥

ఓష్ఠపల్లవవిదంశరుచీనాం
హృద్యతాముపయయౌ రమణానామ్ ।

ఫుల్లలోచన-వినీలసరోజై-
రంగునాస్యచషకైర్మధువారః ॥ ౯.౫౭॥

ప్రాప్యతే గుణవతాపి గుణానాం
వ్యక్తమాశ్రయవశేన విశేషః ।

తత్తథా హి దయితాననదత్తం
వ్యానశే మధు రసాతిశయేన ॥ ౯.౫౮॥

వీక్ష్య రత్నచషకేష్యతిరిక్తాం

కాన్తదన్తపద-మణ్డనలక్ష్మీమ్ |
 జజ్జరే బహుమతాః ప్రమదానా-
 మోష్ఠయావకనుదో మధువారాః || ౯.౫౯ ||
 లోచనాధరకృతాహృతరాగా
 వాసితానన-విశేషితగన్ధా |
 వారుణీ పరగుణాత్మగుణానాం
 వ్యత్యయం వినిమయం ను వితేనే || ౯.౬౦ ||
 తుల్యరూపమనితోత్పలమణ్ణోః
 కర్ణగం నిరుపకారి విదిత్వా |
 యోషితః సుహృదివ ప్రవిభేజే
 లమ్భితేక్షణ-రుచిర్మదరాగః || ౯.౬౧ ||
 క్షీణయావక-రసోఽప్యతిపానైః
 కాన్తదన్తపద-సమ్భృతశోభః |
 ఆయయావతితరామివ వధ్వాః
 సాన్ద్రతామధర-పల్లవరాగః || ౯.౬౨ ||
 రాగకాన్తనయనేషు నితాన్తం
 విద్రుమారుణ-కపోలతలేషు |
 సర్వగాపి దదృశే వనితానాం
 దర్పణేష్యివ ముఖేషు మదశ్శీః || ౯.౬౩ ||
 బద్ధకోప-వికృతీరపి రామా-
 శ్చారుతాభిమతతాముపనిన్యే |
 వశ్యతాం మధుమదో దయితానా-
 మాత్మవర్గ-హితమిచ్చతి సర్వః || ౯.౬౪ ||
 వాససాం శిథిలతాముపనాభి
 ప్రీనిరాసమపదే కుపితాని |
 యోషితాం విదధతీ గుణపక్షే
 నిర్మూర్ఖ మదిరా వచనీయమ్ || ౯.౬౫ ||
 భర్తృషూపసఖి నిక్షిపతీనా-
 మాత్మనో మధుమదోద్యమితానామ్ |

వ్రీడయా విఫలయా వనితానాం

న స్థితం న విగతం హృదయేషు || ౯.౬౬||

రున్ధతీ నయనవాక్యవికాసం

సాదితోభయకరా పరిరమ్భే |

వ్రీడితస్య లలితం యువతీనాం

క్షీబతా బహుగుణైరనుజప్తా || ౯.౬౭||

యోషిదుద్ధత-మనోభవరాగా

మానవత్యపి యయా దయితాఙ్కమ్ |

కారయత్యనిభృతా గుణదోషే

వారుణీ ఖలు రహస్యవిభేదమ్ || ౯.౬౮||

ఆహితే ను మధునా మధురత్వే

చేష్టితస్య గమితే ను వికాసమ్ |

ఆబభౌ నవ ఇవోద్ధతరాగః

కామినీష్వవసరః కుసుమేషోః || ౯.౬౯||

మా గమన్మదవిమూఢధియో నః

ప్రోఙ్ఘ్య రన్తుమితి శక్కితనాథాః |

యోషితో న మదిరాం భృశమీఘః

ప్రేమ పశ్యతి భయాన్యపదేఽపి || ౯.౭౦||

చిత్తనిర్వృత్తివిధాయ విచిక్తం

మన్మథో మధుమదః శశిభాసః |

సన్గమశ్చ దయితైః స్మ నయన్తి

ప్రేమ కామపి భువం ప్రమదానామ్ || ౯.౭౧||

ధార్మ్యలఙ్ఘిత-యథోచితభూమౌ

నిర్దయం విలులితాలకమాత్యే |

మానిసీరతివిధౌ కుసుమేషు-

ర్మత్తమత్త ఇవ విభ్రమమాప || ౯.౭౨||

శీధుపానవిధురేషు వధూనాం

నిఘ్నతాముపగతేషు వపుఃషు |

ఈహితం రతిరసాహితభావం

వీతలక్ష్యమపి కామిషు రేజే || ౯.౭౩||

అన్యోన్యరక్త-మనసామథ బిభ్రతీనాం

చేతోభువో హరిసఖాస్పరసాం నిదేశమ్ |

వైబోధికధ్వని-విభావితపశ్చిమార్ధా

సా సంహృతేవ పరివృత్తిమియాయ రాత్రిః || ౯.౭౪||

నిద్రావినోదిత-నితాన్తరతిక్లమానా-

మాయామిమగ్గలనినాదవిబోధితానామ్ |

రామాసు భావివిరహోకులితాసు యూనాం

తత్పూర్వతామివ సమాదధిరే రతాని || ౯.౭౫||

కాన్తాజనం సురతభేద-నిమీలితాక్షం

సంవాహితుం సముపయానివ మన్దమన్దమ్ |

హర్ష్యేషు మాల్యమదిరా-పరిభోగగన్ధా-

నావిశ్చకార రజనీపరివృత్తివాయుః || ౯.౭౬||

ఆమోదవాసిత-చలాధరపల్లవేషు

నిద్రాకషాయిత-విపాటలలోచనేషు |

వ్యామృష్టపత్తతిలకేషు విలాసిసీనాం

శోభాం బబన్ధ వదనేషు మదావశేషః || ౯.౭౭||

గతవతి నఖలేఖాలక్ష్యతామగ్గరాగే

సమదదయితపీతాతామ్ర-బిమ్బాధరాణామ్ |

విరహవిధురమిష్టా సత్పశీవాగ్గనానాం

హృదయమవలలమేఘ రాత్రిసమ్భోగలక్ష్మీః || ౯.౭౮||

ఇతి శ్రీభారవికృతౌ కిరాతార్జునీయే మహాకావ్యే

సురసున్దరీసమ్భోగవర్ణనం నామ నవమః సర్గః || ౯||

౧౦. అర్జునవిలోభనప్రత్యాఖ్యానః నామ దశమః సర్గః

అథ పరిమలజామవాప్య లక్ష్మీ-

మవయవదీపిత-మణ్డనశ్రియస్తాః |

వసతిమభివిహాయ రమ్యహావాః

సురపతినూను-విలోభనాయ జగ్ముః || ౧౦.౧||

ద్రుతపదమభియాతుమిచ్ఛతీనాం

గగనపరిక్రమ-లాఘవేన తాసామ్ ।

అవనిషు చరణైః పృథుస్తనీనా-

మలఘునితమ్భతయా చిరం నిషేదే ॥ ౧౦.౨॥

నిహితసరస-యావకైర్భ్రభాసే

చరణతలైః కృతపద్ధతిర్వధూనామ్ ।

అవిరలవితతేవ శక్రగోపై-

రరుణితనీలతృణోలపా ధరిత్రీ ॥ ౧౦.3॥

ధ్వనిరగవివరేషు నూపురాణాం

పృథురశనాగుణ-శిఙ్గితానుయాతః ।

ప్రతిరవవితతో వనాని చక్రే

ముఖరసముత్సుక-హంససారసాని ॥ ౧౦.౪॥

అవవయపరిభోగవన్తి హింస్రైః

సహచరితాన్యమృగాణి కాననాని ।

అభిదధురభితో మునిం వధూభ్యః

సముదితసాధ్వస-విక్లవం చ చేతః ॥ ౧౦.౫॥

న్యపతిమునిపరిగ్రహేణ సా భూః

సురసచివాప్పరసాం జహార తేజః ।

ఉపహితపరమ-ప్రభావధామ్నాం

న హి జయినాం తపసామలక్ష్మ్యమస్తీ ॥ ౧౦.౬॥

సచకితమివ విస్మయాకులాభిః

శుచినీకతాస్వతిమానుషాణి తాభిః ।

క్షీతిషు దదృశిరే పదాని జిష్టో-

రుపహితకేతు-రథాఙ్గలాఙ్ఘనాని ॥ ౧౦.౭॥

అతిశయిత-వనాన్తరద్యుతీనాం

ఫలకుసుమావచయేఽపి తద్విధానామ్ ।

ఋతురివ తరువీరుధాం సమృద్ధ్యా

యువతిజన్తైర్జగృహే మునిప్రభావః ॥ ౧౦.౮॥

మృదితకీసలయః సురాఙ్గానాం

ససలీల-వల్కలభార-భుగ్నశాఖః ।
 బహుమతిమధికాం యయావశోకః
 పరిజనతాపి గుణాయ సద్గుణానామ్ ॥ ౧౦.౯ ॥
 యమనియమ-కృశీకృతస్థిరాఙ్గః
 పరిదదృశే విధృతాయుధః స తాభిః ।
 అనుపమశమ-దీప్తతాగరీయాన్
 కృతపదపఙ్క్తి-రథర్షణేవ వేదః ॥ ౧౦.౧౦ ॥
 శశధర ఇవ లోచనాభిరామై-
 ర్గగనవిసారిభిరంశుభిః పరీతః ।
 శిఖరనిచయమేకసానుసద్భా
 సకలమివాపి దధన్మహీధరస్య ॥ ౧౦.౧౧ ॥
 సురసరితి పరం తపోఽధిగచ్ఛన్
 విధృతపిశేఙ్గ-బృహజ్జటాకలాపః ।
 హవీరివ వితతః శిఖాసమూహైః
 సమభిలషన్సుపవేది జాతవేదాః ॥ ౧౦.౧౨ ॥
 సదృశమతనుమాకృతేః ప్రయత్నం
 తదనుగుణామపరైః క్రియామలఙ్ఘ్యమ్ ।
 దధదలఘు తపః క్రియానురూపం
 విజయవతీం చ తపఃసమాం సమృద్ధిమ్ ॥ ౧౦.౧౩ ॥
 చిరనియమకృశోఽపి శైలసారః
 శమనిరతోఽపి దురాసదః ప్రకృత్యా ।
 ససచివ ఇవ నిర్జనేఽపి తిష్ఠన్
 మునిరపి తుల్యరుచిస్త్రీలోకభర్తుః ॥ ౧౦.౧౪ ॥
 తనుమవజితలోకసారధామ్నీం
 త్రిభువనగుప్తిసహం విలోకయన్త్యః ।
 అవయయురమరస్త్రియోఽస్య యత్నం
 విజయఫలే విఫలం తపోధికారే ॥ ౧౦.౧౫ ॥
 మునిదనుతనయాన్ విలోభ్య సద్యః
 ప్రతనుబలాన్యధితిష్ఠతస్తపాంసి ।
 అలఘుని బహు మేనిరే చ తాః స్వం

కులిశభృతా విహితం పదే నియోగమ్ || ౧౦.౧౬ ||

అథ కృతకవిలోభనం విధితౌ
యువతిజనే హరిసూనుదర్శనేన ।

ప్రసభమవతతార చిత్తజన్మా
హరతి మనో మధురా హి యౌవనశ్రీః || ౧౦.౧౭ ||

సపది హరిసఖైర్వధూనిదేశాద్
ధ్వనితమనోరమ-వల్లకీమృదజ్జైః ।
యుగపదృతుగణస్య సన్నిధానం
వియతి వనే చ యథాయథం వితేనే || ౧౦.౧౮ ||

సజలజలధరం నభో విరేజే
వివృతిమియాయ రుచిస్తడిల్లతానామ్ ।
వ్యవహితరతివిగ్రహైర్వితేనే
జలగురుభిః స్తనితైర్దిగస్తరేషు || ౧౦.౧౯ ||

పరిసురపతిసూనుధామ సద్యః
సముపదధన్యుకులాని మాలతీనామ్ ।
విరలమపజహార బద్ధబిన్దుః
సరజసతామవనేరపాం నిపాతః || ౧౦.౨౦ ||

ప్రతిదిశమభిగచ్ఛతాభిమృష్టః
కకుభవికాస-సుగన్ధినానిలేన ।
నవ ఇవ విబభౌ సచిత్తజన్మా
గతధృతిరాకులితశ్చ జీవలోకః || ౧౦.౨౧ ||

వ్యథితమపి భృశం మనో హరస్తీ
పరిణతజమ్బు-ఫలోపభోగహృష్టా ।
పరభృతయువతిః స్వనం వితేనే
నవనవయోజిత-కణ్ఠరాగరమ్యమ్ || ౧౦.౨౨ ||

అభిభవతి మనః కదమ్బువాయౌ
మదమధురే చ శిఖణ్డినాం నినాదే ।
జన ఇవ న ధృతేశ్చచాల జిష్ణు-
ర్న హి మహతాం సుకరః సమాధిభజ్ఞః || ౧౦.౨౩ ||

ధృతబిస-వలయావలిర్వహస్తీ

కుముదవనైక-దుకూలమాత్తబాణా ।

శరదమలతలే సరోజపాణా

ఘనసమయేన వధూరివాలలమ్బే ॥ ౧౦.౨౪॥

సమదశిఖిరుతాని హంసనాదైః

కుముదవనాని కదమ్బపుష్పవృష్ట్యాః ।

శ్రియమతిశయినీం సమేత్య జగ్ము-

ర్గుణమహతాం మహతే గుణాయ యోగః ॥ ౧౦.౨౫॥

సరజసమపహాయ కేతకీనాం

ప్రసవముపాన్తిక-నీపరేణుకీర్ణమ్ ।

ప్రియమధురసనాని షట్పదాలీ

మలినయతి స్మ విసీలబన్ధనాని ॥ ౧౦.౨౬॥

ముకులితమతిశయ్య బన్ధజీవం

ధృతజలబిన్ధుషు శాద్వలస్థలీషు ।

అవిరలవపుషః సురేన్ద్రగోపా

వికచపలాశ-చయశ్రియం సమీయుః ॥ ౧౦.౨౭॥

అవిరలఫలినీ-వనప్రసూనః

కుసుమితకున్ధసుగన్ధిగన్ధవాహః ।

గుణమసమయజం చిరాయ లేభే

విరలతుషార-కణస్తుషారకాలః ॥ ౧౦.౨౮॥

నిచయిని లవలీలతావికాసే

జనయతి లోఢ్రసమీరణే చ హర్షమ్ ।

వికృతిముపయయౌ న పాణ్ణుసూను-

శ్చలతి నయాన్న జిగీషతాం హి చేతః ॥ ౧౦.౨౯॥

కతిపయసహకార-పుష్పరమ్య-

స్తనుతుహినోఽల్ప-వినిద్రసిన్ధువారః ।

సురభిముఖ-హిమాగమాన్తశంసీ

సముపయయౌ శిశిరః స్మరైకబన్ధుః ॥ ౧౦.౩౦॥

కుసుమనగ-వనాన్యపైతుకామా

కిసలయినీమవలమ్బ్య చూతయష్టిమ్ |
 క్వణదలికులనూపురా నిరాసే
 నలినవనేషు పదం వసన్తలక్ష్మీః || ౧౦.౩౧||
 వికసితకుసుమాధరం హాసన్తీం
 కురబకరాజివధూం విలోకయన్తమ్ |
 దదృశురివ సురాజ్ఞనా నిషణ్ణం
 సశరమనజ్జమశోకపల్లవేషు || ౧౦.౩౨||
 ముహురనుపతతా విధూయమానం
 విరచితసంహతి దక్షిణానిలేన |
 ఆలికులమలకాకృతిం ప్రవేదే
 నలినముఖాన్తవిసర్పి పజ్కజిన్యాః || ౧౦.౩౩||
 శ్వసనచలిత-పల్లవాధరోష్ఠే
 నవనిహితేర్ష్యమివావధూనయన్తీ |
 మధుసురభిణి షట్పదేన పుష్పే
 ముఖ ఇవ శాలలతావధూశ్చుచుమ్భే || ౧౦.౩౪||
 ప్రభవతి న తదా పరో విజేతుం
 భవతి జితేన్ద్రియతా యదాత్మరక్షా |
 అవజితభువనస్తథా హి లేభే
 సితతురగే విజయం న పుష్పమాసః || ౧౦.౩౫||
 కథమివ తవ సమృతిర్భవిత్రీ
 సమమృతుభిర్మునినావధీరితస్య |
 ఇతి విరచిత-మల్లికావికాసః
 స్మయత ఇవ స్మ మధుం నిదాఘకాలః || ౧౦.౩౬||
 బలవదపి బలం మిథోవిరోధి
 ప్రభవతి నైవ విపక్షనిర్జయాయ |
 భువనపరిభవీ న యత్తదాసీం
 తమృతుగణః క్షణమున్మనీచకార || ౧౦.౩౭||
 శ్రుతిసుఖముపవీణితం సహాయై-
 రవిరల-లాఞ్చనహారిణశ్చ కాలాః |
 ఆవిహితహారిసూను-విక్రియాణి

త్రిదశవధూషు మనోభవం వితేనుః || ౧౦.౩౮||

న దలతి నిచయే తథోత్పలానాం

న చ విషమచ్చద-గుచ్చయూథికాసు |

అభిరతిముపలేభిరే యథాసాం

హరితనయావయవేషు లోచనాని || ౧౦.౩౯||

మునిమభిముఖతాం నినీషవో యాః

సముపయయుః కమనీయతాగుణేన |

మదనముపదధే స ఏవ తాసాం

దురధిగమా హి గతిః ప్రయోజనానామ్ || ౧౦.౪౦||

ప్రకృతమనుససార నాభినేయం

ప్రవికసదఙ్గులి పాణిపల్లవం వా |

ప్రథమముపహితం విలాసి చక్షుః

సితతురగే న చచాల నర్తకీనామ్ || ౧౦.౪౧||

అభినయమనసః సురాఙ్గానాయా

నిహితమలక్ష్మక-వర్తనాభితామ్రమ్ |

చరణమభిపపాత షట్పదాలీ

ధృతనవలోహిత-పఙ్కుజాభిశఙ్కా || ౧౦.౪౨||

అవిరలమలనేషు నర్తకీనాం

ద్రుతపరిషిక్తమలక్ష్మకం పదేషు |

సవపుషమివ చిత్తరాగమూహు-

ర్షమితశిఖాని కదమ్బకేసరాణి || ౧౦.౪౩||

న్యపసుతమభితః సమన్మథాయాః

పరిజనగాత్ర-తిరోహితాఙ్గాయష్టేః |

స్ఫుటమభిలషితం బభూవ వధ్వా

వదతి హి సంవృతిరేవ కామితాని || ౧౦.౪౪||

అభిముని సహసా హృతే పరస్యా

ఘనమరుతా జఘనాంశుకైకదేశే |

చకితమవసనోరు సత్రపాయాః

ప్రతీయువతీరపి విస్మయం నినాయ || ౧౦.౪౫||

ధృతబినవలయే నిధాయ పాణౌ

ముఖమధిరూషిత-పాణ్ణుగణ్ణలేఖమ్ ।

న్యపసుతమపరా స్మరాభితాపా-

దమధుమదాలసతోచనం నిదధ్యౌ ॥ ౧౦.౪౬ ॥

సఖి దయితమిహానయేతి సా మాం

ప్రహితవతీ కుసుమేషుణాభితప్తా ।

హృదయమహృదయా న నామ పూర్వం

భవదుపకణ్ణముపాగతం వివేద ॥ ౧౦.౪౭ ॥

చిరమపి కలితాన్యపారయన్త్యా

పరిగదితుం పరిశుష్యతా ముఖేన ।

గతఘృణ గమితాని సత్సఖీనాం

నయనయుగైః సమమార్ద్రతాం మనాంసి ॥ ౧౦.౪౮ ॥

అచకమత సపల్లవాం ధరిత్రీం

మృదుసురభిం విరహయ్య పుష్పశయామ్ ।

భృశమరతిమవాప్య తత్ర చాస్యా-

స్తవ సుఖశీతముపైతుమఙ్కమిచ్ఛా ॥ ౧౦.౪౯ ॥

తదనఘ తనురస్తు సా సకామా

ప్రజతి పురా హి పరాసుతాం త్వదర్థే ।

పునరపి సులభం తపోఽనురాగీ

యవతిజనః ఖలు నాప్యతేఽనురూపః ॥ ౧౦.౫౦ ॥

జహిహి కఠినతాం ప్రయచ్ఛ వాచం

నను కరుణామృదు మానసం మునీనామ్ ।

ఉపగతమవధీరయన్త్యభివ్యాః

స నిపుణమేత్య కయాచిదేవమూచే ॥ ౧౦.౫౧ ॥

సలలితచలిత-త్రికాభిరామాః

శిరసిజ-సంయమనాకులైకపాణిః ।

సురపతితనయేఽపరా నిరాసే

మనసిజజైత్రశరం విలోచనార్థమ్ ॥ ౧౦.౫౨ ॥

కుసుమితమవలమ్బ్య చూతముచ్చై-

స్తనురిభకుమ్భ-పుథుస్తనానతాజ్ఞీ ।
 తదభిముఖమనజ్గచాపయష్టి-
 ర్విస్సృతగుణేవ సమున్ననామ కాచిత్ ॥ ౧౦.౫౩॥
 సరభసమవలమ్బ్య నీలమన్యా
 విగలితనీవి విలోలమస్తరీయమ్ ।
 అభిపతితుమనాః ససాధ్వనేవ
 మ్యతరశనాగుణ-సన్నితావతస్థే ॥ ౧౦.౫౪॥
 యది మనసి శమః కిమక్ర చాపం
 శత విషయాస్తవ వల్లభా న ముక్తిః ।
 భవతు దిశతి నాన్యకామినీభ్య-
 స్తవ హృదయే హృదయేశ్వరావకాశమ్ ॥ ౧౦.౫౫॥
 ఇతి విషమితచక్షుషాభిధాయ
 స్ఫురదధరోష్ఠమసూయయా కయాచిత్ ।
 అగణితగురుమానలజ్జయాసౌ
 స్వయమురసి శ్రవణోత్పలేన జప్తుే ॥ ౧౦.౫౬॥
 సవినయమపరాభిస్సృత్య సాచి
 స్మితసుభగైక-లసత్కపోలలక్ష్మీః ।
 శ్రవణనియమితేన తం నిదధ్యౌ
 సకలమివాసకలేన లోచనేన ॥ ౧౦.౫౭॥
 కరుణమభిహితం త్రపా నిరస్తా
 తదభిముఖం చ విముక్తమశ్రు తాభిః ।
 ప్రకుపితమభిసారణేఽనునేతుం
 ప్రియమియతీ హ్యబలాజనస్య భూమిః ॥ ౧౦.౫౮॥
 అసకలనయనేక్షితాని లజ్జా
 గతమలసం పరిపాణుతా విషాదః ।
 ఇతి వివిధమియాయ తాసు భూషాం
 ప్రభవతి మణ్డయితుం వధూరనజ్గః ॥ ౧౦.౫౯॥
 అలసపదమనోరమం ప్రకృత్యా
 జితకలహంసవధూగతి ప్రయాతమ్ ।
 స్థితమురు-జఘనస్థలాతిభారా-

దుదితపరిశ్రమ-జిహ్వాతేక్షణం వా ॥ ౧౦.౬౦॥

భృశకుసుమశరేషు-పాతమోహః-

దనవసితార్థ-పదాకులోఽభిలాషః ।

అధికవితతలోచనం వధూనా-

మయుగపదున్నమితభ్రు వీక్షితం చ ॥ ౧౦.౬౧॥

రుచికరమపి నార్థవద్భూషావ

స్తిమితసమాధిశుచౌ పృథాతనూజే ।

జ్వలయతి మహతాం మనాంస్యమర్దే

న హి లభతేఽవసరం సుఖాభిలాషః ॥ ౧౦.౬౨॥

స్వయం సంరాధ్యైవం శతమఖమఖణ్డేన తపసా

పరోచ్ఛిత్త్యా లభ్యామభిలషతి లక్ష్మీం హరిసుతే ।

మనోభిః సోద్వేగైః ప్రణయవిహతి-ధ్వస్తరుచయః

సగన్ధర్వా ధామ త్రిదశవనితాః స్వం ప్రతియయుః ॥ ౧౦.౬౩॥

ఇతి శ్రీభారవికృతౌ కీరాతార్జునీయే మహాకావ్యే

అర్జునవిలోభనప్రత్యాఖ్యానః నామ దశమః సర్గః ॥ ౧౦॥

౧౧. ఇన్ద్రసమాగమో నామైకాదశః సర్గః

అథామర్షాన్నిసర్గాచ్చ జితేన్ద్రియతయా తయా ।

ఆజగమాశ్రమం జిష్ణోః ప్రతీతః పాకశాసనః ॥ ౧౧.౧॥

మునిరూపోఽనురూపేణ సూనునా దద్యశే పురః ।

ద్రాఘీయసా వయోతీతః పరిక్లాంతః కిలాధ్వనా ॥ ౧౧.౨॥

జటానాం కీర్ణయా కేశైః సంహత్యా పరితః సితైః ।

పృక్తయేన్దుకరైరహ్నాః పర్శ్వస్త ఇవ సస్యయా ॥ ౧౧.౩॥

విశదభ్రూ-యుగచ్ఛన్న-వలితాపాఙ్గలోచనః ।

ప్రాలేయావతతి-ష్లాన-పలాశాబ్జ ఇవ హ్రాదః ॥ ౧౧.౪॥

ఆసక్తభరసీకాశైరజైః పరికృశైరపి ।

ఆద్యూనః సద్ధృహిణ్యేవ ప్రాయో యష్ట్యావలమిప్తః ॥ ౧౧.౫॥

గూఢోఽపి వపుషా రాజన్ ధామ్నా లోకాభిభావినా ।

అంశుమానివ తన్వభ్ర-పటలచ్చన్నవిగ్రహః ॥ ౧౧.౬ ॥
 జరతీమపి బిభ్రాణస్తనుమప్రాకృతాకృతిః ।
 చకారాక్రాన్తలక్ష్మీకః ససాధ్యసమివాశ్రమమ్ ॥ ౧౧.౭ ॥
 అభితస్తం పృథాసూనుః స్నేహేన పరితస్తరే ।
 అవిజ్ఞాతేఽపి బన్ధౌ హి బలాత్ప్రోహోదతే మనః ॥ ౧౧.౮ ॥
 ఆతిథీయీమథాసాద్య సుతాదపచితిం హరిః ।
 విశ్రమ్య విష్టరే నామ వ్యాజహోరేతి భారతీమ్ ॥ ౧౧.౯ ॥
 త్వయా సాధు సమారమ్భి నవే వయసి యత్తపః ।
 హ్రీయతే విషయైః ప్రాయో వర్షీయానపి మాదృశః ॥ ౧౧.౧౦ ॥
 శ్రేయసీం తవ సమ్ప్రోస్తా గుణసమ్పదమాకృతిః ।
 సులభా రమ్యతా లోకే దుర్లభం హి గుణార్జనమ్ ॥ ౧౧.౧౧ ॥
 శరదమ్బుధరచ్ఛాయా-గత్వరోఽ యౌవనశ్రియః ।
 ఆపాతరమ్యా విషయాః పర్యన్తపరితాపినః ॥ ౧౧.౧౨ ॥
 అన్తకః పర్యవస్థాతా జన్మినః సన్తతాపదః ।
 ఇతి త్యాజ్యే భవే భవోఽ ముక్తావృత్తిష్టతే జనః ॥ ౧౧.౧౩ ॥
 చిత్తవానసి కల్యాణీ యత్త్వాం మతిరుపస్థితా ।
 విరుద్ధః కేవలం వేషః సన్దేహాయతి మే మనః ॥ ౧౧.౧౪ ॥
 యుయుత్సునేవ కవచం కిమాముక్తమిదం త్వయా ।
 తపస్వినో హి వసతే కేవలాజినవల్కలే ॥ ౧౧.౧౫ ॥
 ప్రపితోఽః కిం చ తే ముక్తిం నిఃస్పృహస్య కలేవరే ।
 మహేషుధీ ధనుర్భీమం భూతానామనభిద్రుహః ॥ ౧౧.౧౬ ॥
 భయఙ్కరః ప్రాణభృతాం మృత్యోర్భుజ ఇవాపరః ।
 అసిన్తవ తపస్థస్య న సమర్థయతే శమమ్ ॥ ౧౧.౧౭ ॥
 జయమత్రభవాన్నానమరాతిష్వభిలాషుకః ।
 క్రోధలక్ష్య క్షమావన్తః క్షాయుధం క్వ తపోధనాః ॥ ౧౧.౧౮ ॥
 యః కరోతి వధోదర్కా నిఃశ్రేయసకరీః క్రియాః ।
 గ్లానిదోషచ్ఛిదః స్వచ్ఛాః స మూఢః పక్కయత్యపః ॥ ౧౧.౧౯ ॥

మూలం దోషస్య హింసాదేరర్థకామౌ స్మ మా పుషః ।
 తౌ హి తత్త్వావబోధస్య దురుచ్ఛేదాపుపప్లవౌ ॥ ౧౧.౨౦॥
 అభిద్రోహేణ భూతానామర్జయన్ గత్వరీః శ్రియః ।
 ఉదన్వానివ సిన్ధూనామాపదామేతి పాత్రతామ్ ॥ ౧౧.౨౧॥
 యా గమ్యాః సత్సహాయానాం యాసు ఖేదో భయం యతః ।
 తాసాం కిం యన్న దుఃఖాయ విపదామివ సమ్పదామ్ ॥ ౧౧.౨౨॥
 దురాసదానరీనుగ్రాన్ ధృతేర్విశ్వాసజన్మనః ।
 భోగాన్ భోగానివాహేయానధ్యాస్యాపన్న దుర్లభా ॥ ౧౧.౨౩॥
 నాన్తరజ్ఞాః శ్రియో జాతు ప్రియైరాసాం న భూయతే ।
 ఆసక్తాస్తాస్వమీ మూఢా వామశీలా హి జన్తవః ॥ ౧౧.౨౪॥
 కోఽపవాదః స్తుతిపదే యదశిలేషు చఙ్చులాః ।
 సాధువృత్తానపి క్షుద్రా విక్షిపన్త్యేవ సమ్పదః ॥ ౧౧.౨౫॥
 కృతవానన్యదేహేషు కర్తా చ విధురం మనః ।
 ఆప్రియైరివ సంయోగో విప్రయోగః ప్రియైః సహ ॥ ౧౧.౨౬॥
 శూన్యమాకీర్ణతామేతి తుల్యం వ్యసనముత్సవైః ।
 విప్రలమ్బోభాపి లాభాయ సతి ప్రియసమాగమే ॥ ౧౧.౨౭॥
 తదా రమ్యాణ్యరమ్యాణి ప్రియాః శల్యం తదాసవః ।
 తదైకాకీ సబన్ధుః సన్నిష్ఠేన రహితో యదా ॥ ౧౧.౨౮॥
 యుక్తః ప్రమాద్యసి హితాదపేతః పరితప్యసే ।
 యది నేష్టాత్మనః పీడా మా సజ్జో భవతా జనే ॥ ౧౧.౨౯॥
 జన్మినోఽస్య స్థితిం విద్వాంల్లక్ష్మీమివ చలాచలామ్ ।
 భవాన్మా స్మ వధీన్స్వామ్యం న్యాయాధారా హి సాధవః ॥ ౧౧.౩౦॥
 విజహీహి రణోత్సాహం మా తపః సాధు నీనశః ।
 ఉచ్ఛేదం జన్మనః కర్తుమేధి శాన్తస్తపోధన ॥ ౧౧.౩౧॥
 జీయంతాం దుర్జయో దేహే రిపవశ్చక్షురాదయః ।
 జితేషు నను లోకోఽయం తేషు కృత్స్నస్త్యయా జితః ॥ ౧౧.౩౨॥
 పరవానర్థసంసిద్ధౌ నీచవృత్తిరపత్రపః ।

అవిధేయేన్ద్రియః పుంసాం గౌరవైతి విధేయతామ్ || ౧౧.౩౩||

శ్వస్త్వయా సుఖసంవిత్తిః స్మరణీయాధునాతనీ |

ఇతి స్వప్నోపమాన్మత్వా కామాన్మా గాస్తదఙ్గతామ్ || ౧౧.౩౪||

శ్రద్ధేయా విప్రలబ్ధారః ప్రియా విప్రియకారిణః |

సుదుస్త్వజాస్త్వజనోఽపి కామాః కష్టా హి శత్రవః || ౧౧.౩౫||

వివిక్తేఽస్మిన్నగే భూయః ప్లావితే జహ్నుకన్యయా |

ప్రత్యాసీదతి ముక్తిస్త్వాం పురా మా భూరుదాయుధః || ౧౧.౩౬||

వ్యాహృత్య మరుతాం పత్యావితీ వాచమవస్థితే |

వచః ప్రశ్రయ-గమ్భీరమథోవాచ కపిధ్వజః || ౧౧.౩౭||

ప్రసాదరమ్యమోజస్వి గరీయో లాఘవాన్వితమ్ |

సాకాఙ్క్షమనుపస్కారం విష్వగ్గతి నిరాకులమ్ || ౧౧.౩౮||

న్యాయనిర్ణీత-సారత్వాన్నిరపేక్షమివాగమే |

అప్రకమ్ప్యతయాన్యేషామామ్నాయ-వచనోపమమ్ || ౧౧.౩౯||

అలఙ్ఘ్యత్వాజ్జనైరన్వైః క్షుభితోదన్వదూర్జితమ్ |

ఔదార్యాదర్థసమ్పత్తేః శాన్తం చిత్తమృషేరివ || ౧౧.౪౦||

ఇదమీదృగ్గుణోపేతం లబ్ధావసరసాధనమ్ |

వ్యాకుర్యాత్కః ప్రియం వాక్యం యో వక్తా నేదృగాశయః || ౧౧.౪౧||

న జ్ఞాతం తాత యత్నస్య పౌర్వాపర్యమముష్య తే |

శానితుం యేన మాం ధర్మం మునిభిస్తుల్యమిచ్ఛసి || ౧౧.౪౨||

అవిజ్ఞాతప్రబంధస్య వచో వాచస్పతేరివ |

వ్రజత్వఫలతామేవ నయద్రుహ ఇవేహితమ్ || ౧౧.౪౩||

శ్రేయసోఽప్యస్య తే తాత వచసో నాస్మి భాజనమ్ |

నభసః స్ఫుటతారస్య రాత్రేరివ విపర్యయః || ౧౧.౪౪||

క్షత్రియస్తనయః పాణ్డోరహం పార్థో ధనజ్ఞాయః |

స్థితః ప్రాస్తస్య దాయాదైర్భ్రాతుర్జ్యేష్ఠస్య శాసనే || ౧౧.౪౫||

కృష్ణత్వైపాయనాదేశాద్భిభర్మి వ్రతమీదృశమ్ |

భృశమారాధనే యత్తః స్వారాధ్యస్య మరుత్వతః || ౧౧.౪౬||

దురజాన్ దీవ్యతా రాజ్ఞా రాజ్యమాత్మా వయం వధూః |
 సీతాని పణతాం నూనమీదృశీ భవితవ్యతా || ౧౧.౪౭||
 తేనానుజసహాయేన ద్రౌపద్యా చ మయా వినా |
 భృశమాయామియామాసు యామిసీష్యభితవ్యతే || ౧౧.౪౮||
 హృతోత్తరీయాం ప్రసభం సభాయామాగతప్రాయః |
 మర్మచ్ఛిదా నో వచసా నిరతక్షన్నరాతయః || ౧౧.౪౯||
 ఉపాధత్త సపత్నేషు కృష్ణాయా గురుసన్నిధౌ |
 భావమానయనే సత్యాః సత్యజ్ఞాః సమివాన్తకః || ౧౧.౫౦||
 తామైక్షన్త క్షణం సభ్యా దుఃశాసనపురఃసరామ్ |
 అభిసాయార్కమావృత్తాం ఛాయామివ మహాతరోః || ౧౧.౫౧||
 అయథార్థక్రియారమైభిః పతిభిః కిం తవేక్షితైః |
 అరుధ్యేతామితివాస్యా నయనే బాషపవారిణా || ౧౧.౫౨||
 సోఢవాన్నో దశామన్త్యాం జ్యాయానేవ గుణప్రియః |
 సులభో హి ద్విషాం భక్తో దుర్లభా సత్స్వవాచ్యతా || ౧౧.౫౩||
 స్థిత్యతిక్రాన్తిభీరూణి స్వచ్ఛాన్యాకులితాన్యపి |
 తోయాని తోయరాశీనాం మనాంసి చ మనస్వినామ్ || ౧౧.౫౪||
 ధార్తరాష్ట్రైః సహ ప్రీతిర్వైరమస్మాన్వనూయత |
 అసన్తైస్త్రీ హి దోషాయ కూలచ్ఛాయేవ సేవితా || ౧౧.౫౫||
 అపవాదాదభీతస్య సమస్య గుణదోషయోః |
 అసద్వృత్తైరహోవృత్తం దుర్విభావం విధేరివ || ౧౧.౫౬||
 ధ్యసేత హృదయం సద్యః పరిభూతస్య మే పరైః |
 యద్యమర్షః ప్రతీకారం భుజాలమ్బం న లమ్బయేత్ || ౧౧.౫౭||
 అవధూయారిభిర్నీతా హరిణైస్తుల్యవృత్తితామ్ |
 అన్యోన్యస్యాపి జిహ్రిమః కిం పునః సహవాసినామ్ || ౧౧.౫౮||
 శక్తివైకల్య-నమ్రస్య నిఃసారత్వాల్లఘ్నియసః |
 జన్మినో మానహీనస్య తృణస్య చ సమా గతిః || ౧౧.౫౯||
 అలఙ్ఘ్యం తత్తదుద్యక్ష్య యద్యదుచ్చైర్మహీభృతామ్ |

ప్రీయతాం జ్యాయసీం మా గాన్మహతాం కేన తుజ్ఞతా || ౧౧.౬౦||
 తావదాశ్రీయతే లక్ష్మ్యా తావదస్య స్థిరం యశః |
 పురుషస్తావదేవాసౌ యావన్మానాన్న హీయతే || ౧౧.౬౧||
 స పుమానర్థవజ్జన్మా యస్య నామ్ని పురఃస్థితే |
 నాన్యామజ్ఞలిమభ్యేతి సజ్ఞాయాముద్యతాజ్ఞలిః || ౧౧.౬౨||
 దురాసదవనజ్యాయాన్ గమ్యస్తుజ్ఞోఽపి భూధరః |
 న జహోతి మహాజస్కం మానప్రాంశుమలజ్ఞ్యతా || ౧౧.౬౩||
 గురూన్ కుర్వన్తి తే వంశ్యానన్వర్థా తైర్వసున్ధరా |
 యేషాం యశాంసి శుభ్రాణి హ్రేపయన్తీన్ధమణ్డలమ్ || ౧౧.౬౪||
 ఉదాహరణమాశీఃషు ప్రథమే తే మనస్వినామ్ |
 శుష్కేఽశనిరివామర్షో యైరరాతిషు పాత్యతే || ౧౧.౬౫||
 న సుఖం ప్రార్థయే నార్థముదన్వదీష్విచి-చక్షులమ్ |
 నానిత్యతాశనేస్త్రస్యన్ వివిక్తం బ్రహ్మణః పదమ్ || ౧౧.౬౬||
 ప్రమార్జుమయశఃపజ్కమిచ్ఛేయం ఛద్మనా కృతమ్ |
 వైధవ్య-తాపితారాతి-వనితాలోచనామ్బుభిః || ౧౧.౬౭||
 అపహన్యేఽథవా సద్భిః ప్రమాదో వాస్తు మే ధియః |
 అస్థాన-విహితాయాసః కామం జిహ్రేతు వా భవాన్ || ౧౧.౬౮||
 వంశలక్ష్మీమనుద్ధృత్య సముచ్ఛేదేన విద్విషామ్ |
 నిర్వాణమపి మన్యేఽహమన్తరాయం జయశ్రియః || ౧౧.౬౯||
 అజన్మా పురుషస్తావద్గతాసుస్త్పణమేవ వా |
 యావన్నేషుభిరాదత్తే విలుప్తమరిభిర్యశః || ౧౧.౭౦||
 అనిర్జయేన ద్విషతాం యస్యామర్షః ప్రశామ్యతి |
 పురుషోక్తిః కథం తస్మిన్ బ్రూహి త్వం హి తపోధన || ౧౧.౭౧||
 కృతం పురుషశబ్దేన జాతిమాత్రావలమ్బినా |
 యోఽక్షీకృతగుణైః శ్లాఘ్యః సవిస్మయముదాహృతః || ౧౧.౭౨||
 గ్రసమానమివౌజాంసి సదసా గౌరవేరితమ్ |
 నామ యస్యాభినన్దన్తి ద్విషోఽపి స పుమాన్ పుమాన్ || ౧౧.౭౩||

యథాప్రతిజ్ఞం ద్విషతాం యుధి ప్రతిచిక్లిర్యయా ।
 మమైవాధ్యేతి నృపతిస్తుష్యన్నివ జలాజ్ఞులేః ॥ ౧౧.౭౪॥
 స వంశస్యావదాతస్య శశాఙ్కస్యేవ లాఙ్ఘనమ్ ।
 కృచ్ఛేఘ్రుషు వ్యర్థయా యత్ర భూయతే భర్తురాజ్ఞయా ॥ ౧౧.౭౫॥
 కథం వాదీయతామర్వాజ్ఞునితా ధర్మరోధినీ ।
 ఆశ్రమానుక్రమః పూర్వైః స్మర్యతే న వ్యతిక్రమః ॥ ౧౧.౭౬॥
 ఆసక్తా ధూరియం రూఢా జననీ దూరగా చ మే ।
 తిరస్కరోతి స్వాతస్త్వం జ్ఞాయాంశ్చాచారవాన్పుషః ॥ ౧౧.౭౭॥
 స్వధర్మమనురున్ధనే నాతిక్రమమరాతిభిః ।
 పలాయన్తే కృతధ్వంసా నాహవాన్మానశాలినః ॥ ౧౧.౭౮॥
 విచ్ఛిన్నాభ్రవిలాయం వా విలీయే నగమూర్ధని ।
 ఆరాధ్య వా సహస్రాక్షమయశఃశల్యముద్ధరే ॥ ౧౧.౭౯॥
 ఇత్యుక్తవన్తం పరిరభ్య దోర్భ్యాం
 తనూజమావిష్కృతదివ్యమూర్తిః ।
 అఘోపఘాతం మఘవా విభూత్యై
 భవోద్భవారాధనమాదిదేశ ॥ ౧౧.౮౦॥
 ప్రీతే పినాకిని మయా సహ లోకపాలై-
 ర్లోకత్రయేఽపి విహితాప్రతివార్యవీర్యః ।
 లక్ష్మీం సముత్సుకయితాసి భృశం పరేషా-
 ముచ్చార్య వాచమితి తేన తిరోబభూవే ॥ ౧౧.౮౧॥
 ఇతి శ్రీభారవికృతౌ కిరాతార్జునీయే మహాకావ్యే
 ఇన్ద్రసమాగమో నామైకాదశః సర్గః ॥ ౧౧॥

౧౨. ఈశ్వరాభిగమనో నామ ద్వాదశః సర్గః

అథ వాసవస్య వచనేన
 రుచిరవదనస్త్రిలోచనమ్ ।
 క్లాన్తిరహితమభిరాధయితుం
 విధివత్తపాంసి విదధే ధనఙ్ఞయః ॥ ౧౨.౧॥

అభిరశ్మిమాలి విమలస్య

ధృతజయధృతేరనాశుషః ।

తస్య భువి బహుతిథాస్తిథయః

ప్రతిజగ్మురేకచరణం నిషీదతః ॥ ౧౨.౨॥

వపురిన్ద్రియోపతపనేషు

సతతమసుఖేషు పాణ్డవః ।

వ్యాప నగపతిరివ స్థిరతాం

మహతాం హి ధైర్యమవిభావ్యవైభవమ్ ॥ ౧౨.౩॥

న పపాత సన్నిహితపక్తి-

సురభిషు ఫలేషు మానసమ్ ।

తస్య శుచిని శిశిరే చ పయ-

స్యమృతాయతే హి సుతపః సుకర్మణామ్ ॥ ౧౨.౪॥

న విసిస్మియే న విషసాద

ముహురలసతాం న చాదదే ।

సత్త్వమురుధృతి రజస్తమసీ

న హతః స్మ తస్య హతశక్తిషేలవే ॥ ౧౨.౫॥

తపసా కృశం వపురువాహ స

విజిత-జగత్ప్రయోదయమ్ ।

త్రాసజననమపి తత్త్వవిదాం

కిమివాస్తి యన్న సుకరం మనస్విభిః ॥ ౧౨.౬॥

జ్వలతోఽనలాదనునిశీథ-

మధికరుచిరమ్భసాం నిధేః ।

ధైర్యగుణమవజయన్ విజయీ

దదృశే సమున్నతతరః స శైలతః ॥ ౧౨.౭॥

జపతః సదా జపముపాంశు

వదనమభితో విసారిభిః ।

తస్య దశనకిరణైః శుశుభే

పరివేషభీషణమివార్కమణ్డలమ్ ॥ ౧౨.౮॥

కవచం స బిభ్రదుపవీత-

పదనిహితసజ్యకార్ముకః ।

శైలపతిరివ మహేన్ద్రధనుః-

పరివీతభీమగహనో విదిద్యుతే || ౧౨.౯||

ప్రవివేశ గామివ కృశస్య

నియమసవనాయ గచ్ఛతః |

తస్య పదవిసమితో హిమవాన్

గురుతాం నయన్తి హి గుణా న సంహతిః || ౧౨.౧౦||

పరికీర్ణముద్యతభుజస్య

భువనవివరే దురాసదమ్ |

జ్యోతిరుపరి శిరసో వితతం

జగృహే నిజాన్మునిదివౌకసాం పథః || ౧౨.౧౧||

రజనీషు రాజతనయస్య

బహులసమయేఽపి ధామభిః |

భిన్నతిమిరనికరం న జహే

శశిరశ్మి-సఙ్గమయుజా నభః శ్రియా || ౧౨.౧౨||

మహతా మయూఖనిచయేన

శమితరుచి జిష్ణుజన్మనా |

ప్రీతమివ నభసి వీతమలే

న విరాజతే స్మ వపురంశుమాలినః || ౧౨.౧౩||

తముదీరితారుణ-జటాంశు-

మధిగుణశరాసనం జనాః |

రుద్రమనుదిత-లలాటదృశం

దదృశుర్మిమన్థిషుమివాసురీః పురీః || ౧౨.౧౪||

మరుతాం పతిః స్విదహిమాంశురుత

ప్యథుశిఖః శిఖీ తపః |

తప్తుమసుకరముపక్రమతే

న జనోఽయమిత్యవయయే స తాపస్యైః || ౧౨.౧౫||

న దదాహ భూరుహవనాని

హరితనయధామ దూరగమ్ |

న స్మ నయతి పరిశోషమపః

సుసహం బభూవ న చ సిద్ధతాపస్యైః || ౧౨.౧౬||

వినయం గుణా ఇవ వివేక-

మపనయభిదం నయా ఇవ ।

న్యాయమవధయ ఇవాశరణాః

శరణం యయుః శివమథో మహర్షయః ॥ ౧౨.౧౭॥

పరివీతమంశుభిరుదస్త-

దీనకర-మయూఖమణ్డలైః ।

శమ్భుముపహతదృశః సహసా

న చ తే నిచాయితమభిప్రసేహిరే ॥ ౧౨.౧౮॥

అథ భూతభవ్య-భవదీశ-

మభిముఖయితం కృతస్తవాః ।

తత్ర మహసి దదృశుః పురుషం

కమనీయవిగ్రహమయుగ్మలోచనమ్ ॥ ౧౨.౧౯॥

కకుదే వృషస్య కృతబాహు-

మకృశపరిణాహశాలిని ।

స్పర్శసుఖమనుభవస్తముమా-

కుచయుగ్మమణ్డల ఇవార్ద్రచన్దనే ॥ ౧౨.౨౦॥

స్థితమున్నతే తుహినశైల-

శిరసి భువనాతివర్తినా ।

సాద్రిజలధి-జలవాహపథం

సదిగశ్చువానమివ విశ్వమోజసా ॥ ౧౨.౨౧॥

అనుజానుమధ్యమవసక్త-

వితతవపుషా మహాహినా ।

లోకమఖిలమివ భూమిభృతా

రవితేజసామవధినాధివేష్టితమ్ ॥ ౧౨.౨౨॥

పరిణాహినా తుహినరాశి-

విశదముపవీతసూత్రతామ్ ।

నీతమురగమనురజ్జు-యతా శితినా

గలేన విలసన్మరీచినా ॥ ౧౨.౨౩॥

ప్లుతమాలతీ-సితకపాల-

కుముదమవరుద్ధమూర్ధజమ్ ।
 శేషమివ సురసరిత్పయసాం శిరసా
 విసారి శశిధామ బిభృతమ్ ॥ ౧౨.౨౪॥
 మునయస్తతోఽభిముఖమేత్య
 నయనవినిమేషనోదితాః ।
 పాణ్డుతనయతపసా జనితం
 జగతామశర్మ భృశమాచచక్షిరే ॥ ౧౨.౨౫॥
 తరనైవ కోఽపి భువనైక-
 పురుష పురుషస్తపస్యతి ।
 జ్యోతిరమలవపుషోఽపి రవే-
 రభిభూయ వృత్ర ఇవ భీమవిగ్రహాః ॥ ౧౨.౨౬॥
 స ధనుర్మహేషుధి బిభర్తి
 కవచమసిముత్తమం జటాః ।
 వల్కమజినమితి చిత్రమిదం
 మునితావిరోధి న చ నాస్య రాజతే ॥ ౧౨.౨౭॥
 చలనేఽవనిశ్చలతి తస్య
 కరణనియమే సదిజ్మఖమ్ ।
 స్తమ్భమనుభవతి శాస్త్రమరుద్-
 గ్రహతారకాగణయుతం నభస్తలమ్ ॥ ౧౨.౨౮॥
 స తదోజసా విజితసార-
 మమర-దితిజోపసంహితమ్ ।
 విశ్వమిదమపిదధాతి పురా
 కిమివాస్తీ యన్న తపసామదుష్కరమ్ ॥ ౧౨.౨౯॥
 విజిగీషతే యది జగన్తి
 యుగపదథ సజ్జోహీర్షతి ।
 ప్రాప్తుమభవమభివాఞ్చతి వా
 వయమస్య నో విషహితుం క్షమా రుచః ॥ ౧౨.౩౦॥
 కీముపేక్షనే కథయ నాథ
 న తవ విదితం న కిఞ్చన ।

త్రాతుమలమభయద్వార్హస్వి నస్త్యయి

మా స్మ శాసతి భవత్పరాభవః || ౧౨.౩౧||

ఇతి గాం విధాయ విరతేషు

మునిషు వచనం సమాదదే ।

భిన్నజలధిజలనాదగురు ధ్వనయన్

దిశాం వివరమన్ధకాన్తకః || ౧౨.౩౨||

బదరీ-తపోవననివాస-

నిరతమవగాత మాన్యథా ।

ధాతురుదయనిధనే జగతాం

నరమంశమాదిపురుషస్య గాం గతమ్ || ౧౨.౩౩||

ద్విషతః పరాసిసిషురేష

సకలభువనాభితాపినః ।

క్రాన్తకులిశకర-వీర్యబలాన్

మదుపాసనం విహితవాన్మహత్తపః || ౧౨.౩౪||

అయమచ్యుతశ్చ వచనేన

సరసిరుహజన్మనః ప్రజాః ।

పాతుమసురనిధనేన విభూ

భువమభ్యుపేత్య మనుజేషు తిష్ఠతః || ౧౨.౩౫||

సురకృత్యమేతదవగమ్య

నిపుణమితి మూకదానవః ।

హన్తుమభిపతతి పాణ్ణుసుతం

త్వరయా తదత్ర సహ గమ్యతాం మయా || ౧౨.౩౬||

వివరేఽపి నైనమనిగూఢ-

మభిభవతుమేష పారయన్ ।

పాపనిరతిరవిశక్కితయా

విజయం వ్యవస్యతి వరాహమాయయా || ౧౨.౩౭||

నిహతే విడమ్పితకిరాత-

న్యపతివపుషా రిపౌ మయా ।

ముక్తనిశితవిశిఖః ప్రసభం

మృగయావివాదమయమాచరిష్యతి || ౧౨.౩౮||

తపసా నిపీడితకృశస్య
 విరహితసహాయసమ్పదః ।
 సత్త్వవిహితమతులం భుజయో-
 ర్బలమస్య పశ్యత మృధేఽధికుప్యతః ॥ ౧౨.౩౯ ॥
 ఇతి తానుదారమనునీయ
 విషమహరిచన్దనాలినా ।
 ఘర్మజనితపులకేన లనద్-
 గజమౌక్తికావలిగుణేన వక్షసా ॥ ౧౨.౪౦ ॥
 వదనేన పుష్పితలతాన్త-
 నియమితవిలమ్బితమాలినా ।
 బిభృదరుణనయనేన రుచం
 శిఖిపిచ్ఛలాఞ్చితకపోలభిత్తినా ॥ ౧౨.౪౧ ॥
 బృహదుద్వహాఙ్జలదనాది
 ధనురుపహితైకమార్గణమ్ ।
 మేఘనిచయ ఇవ సంవవృతే
 రుచిరః కీరాతపృతనాపతిః శివః ॥ ౧౨.౪౨ ॥
 అనుకూలమస్య చ విచిన్త్య
 గణపతిభిరాత్తవిగ్రహైః ।
 శూలపరశు-శరచాపభృతై-
 ర్మహతీ వనేచరచమూర్షినిర్మమే ॥ ౧౨.౪౩ ॥
 విరచయ్య కాననవిభాగ-
 మనుగిరమథేశ్వరాఙ్జయాయా ।
 భీమనినదపిహితోరుభువః
 పరితోఽపదిశ్య మృగయాం ప్రతస్థిరే ॥ ౧౨.౪౪ ॥
 క్షుభితాభినిఃసృతవిభిన్న-
 శకునిమృగయూథనిఃస్వనైః ।
 పూర్ణపృథువనగుహావివరః సహసా
 భయాదివ రరాస భూధరః ॥ ౧౨.౪౫ ॥
 న విరోధినీ రుషమియాయ పథి

మృగవిహాఙ్గ-సంహతిః ।
 ఘ్నున్తి సహజమపి భూరిభియః
 సమమాగతాః సపది వైరమాపదః ॥ ౧౨.౪౬ ॥
 చమరీగణైర్గణబలస్య
 బలవతి భయేఽప్యపస్థితే ।
 వంశవితతిషు విషక్తప్రథు-
 ప్రీయబాలవాలధిభిరాదదే ధృతిః ॥ ౧౨.౪౭ ॥
 హరస్సైనికాః ప్రతిభయేఽపి
 గజమద-సుగన్ధికేసరైః ।
 స్వస్థమభిదదృశిరే సహసా
 ప్రతిబోధ-జృమ్భితముఖైర్మృగాధిపైః ॥ ౧౨.౪౮ ॥
 బిభరామ్భూభూవురపవృత్త-
 జఠరశఫరీకులాకులాః ।
 పఙ్కవిషమితతటాః సరితః
 కరిరుగ్గ-చన్దనరసారుణం పయః ॥ ౧౨.౪౯ ॥
 మహిష-క్షతాగురుతమాల-
 నలదసురభిః సదాగతిః ।
 వ్యస్త-శుకనిభశిలాకుసుమః
 ప్రణుదన్ వవౌ వనసదాం పరిశ్రమమ్ ॥ ౧౨.౫౦ ॥
 మథితామ్భుసో రయవికీర్ణ-
 మృదితకదలీగవేధుకాః ।
 క్లాన్తజలరుహలతాః సరసీ-
 ర్విదధే నిదాఘ ఇవ సత్త్వసప్లవః ॥ ౧౨.౫౧ ॥
 ఇతి చాలయన్నచలసాను-
 వనగహనజానుమాపతిః ।
 ప్రాప ముదితహరిణీదశన-
 క్షతవీరుధం వసతిమైన్యనూనవీమ్ ॥ ౧౨.౫౨ ॥
 స తమాససాద ఘననీల-
 మభిముఖముపస్థితం మునేః ।

పోత్రనికషణ-విభిన్నభువం

దనుజం దధానమథ సౌకరం వపుః || ౧౨.౫౩||

కచ్ఛాస్తే సురసరితో నిధాయ సేనా-

మన్వీతః స కతిపయైః కిరాతవర్యైః |

ప్రచ్ఛన్నస్తరుగహనైః సగుల్మజాలై-

ర్లక్ష్మీవాననుపదమస్య సమ్ప్రుతస్థే || ౧౨.౫౪||

ఇతి శ్రీభారవికృతౌ కిరాతార్జునీయే మహాకావ్యే

ఈశ్వరాభిగమనో నామ ద్వాదశః సర్గః || ౧౨||

౧౩. దూతవాక్యం నామ త్రయోదశః సర్గః

వపుషాం పరమేణ భూధరాణా-

మథ సమ్భావ్యపరాక్రమం విభేదే |

మృగమాశు విలోకయాఞ్చకార

స్థిరదంష్ట్రోగ్రముఖం మహేన్ద్రసూనుః || ౧౩.౧||

స్ఫుటబద్ధసఙ్ఖోన్నతిః స దూరా-

దభిధావన్నవధీరితాన్యకృత్యః |

జయమిచ్ఛతి తస్య జాతశక్తే

మనసీమం ముహురాదదే వితర్కమ్ || ౧౩.౨||

ఘనపోత్రవిదీర్ణ-శాలమూలో

నిబిడస్కంధ-నికాషరుగ్ణవప్రుః |

అయమేకచరోఽభివర్తతే మాం

సమరాయేవ సమాజుహూషమాణః || ౧౩.౩||

ఇహ వీతభయాస్తపోనుభావా-

జ్జహతి వ్యాలమృగాః పరేషు వృత్తిమ్ |

మయి తాం సుతరామయం విధత్తే

వికృతిః కిం ను భవేదియం ను మాయా || ౧౩.౪||

అథవైష కృతజ్ఞయేవ పూర్వం

భృశమాసేవితయా రుషా న ముక్తః |

అవధూయ విరోధినీః కిమారాన్

మృగజాతీరభియాతి మాం జవేన ॥ ౧౩.౫॥

న మృగః ఖలు కోఽప్యయం జిఘాంసుః

స్థలతి హ్యత్ర తథా భృశం మనో మే ।

విమలం కలుషీభవచ్చ చేతః

కథయత్యేవ హితైషిణం రిపుం వా ॥ ౧౩.౬॥

మునిరస్మి నిరాగసః కుతో మే

భయమిత్యేష న భూతయేఽభిమానః ।

పరవృద్ధిషు బద్ధమత్సరాణాం

కిమివ హ్యస్తి దురాత్మనామలక్ష్మమ్ ॥ ౧౩.౭॥

దనుజః స్విదయం క్షపాచరో వా

వనజే నేతి బలం బతాస్తి సత్త్వే ।

అభిభూయ తథా హి మేఘనీలః

సకలం కమ్పయతీవ శైలరాజమ్ ॥ ౧౩.౮॥

అయమేవ మృగవ్యసత్త్రకామః

ప్రహరిష్యన్మయి మాయయా శమన్థే ।

పృథుభిర్ధ్వజసి-రవైరకార్షీ-

చ్చకితోద్యాస్తమృగాణి కాననాని ॥ ౧౩.౯॥

బహుశః కృతసత్కృతేర్విధాతుం

ప్రియమిచ్చన్నథవా సుయోధనస్య ।

క్షుభితం వనగోచరాభియోగాద్-

గణమాశ్రిశ్రియదాకులం తిరశ్చామ్ ॥ ౧౩.౧౦॥

అవలీఢసనాభిరశ్వసేనః

ప్రసభం ఖాణ్ణవజాతవేదసా వా ।

ప్రతికర్తుముపాగతః సమన్యుః

కృతమన్యుర్యది వా వృకోదరేణ ॥ ౧౩.౧౧॥

బలశాలితయా యథా తథా వా

ధియముచ్చేదపరామయం దధానః ।

నియమేన మయా నిబర్హణీయః

పరమం లాభమరాతిభక్తిమాహుః ॥ ౧౩.౧౨॥

కురు తాత తపాంస్యమార్గదాయీ

విజయాయేత్యలమన్వశాన్మునిర్మామ్ ।

బలినశ్చ వధాదృతేఽస్య శక్యం

వ్రతసంరక్షణమన్యథా న కర్తుమ్ ॥ ౧౩.౧౩॥

ఇతి తేన విచిన్త్య చాపనామ

ప్రథమం పౌరుషబిహ్నూమాలలమ్బే ।

ఉపలబ్ధగుణః పరస్య భేదే

సచివః శుద్ధ ఇవాదదే చ బాణః ॥ ౧౩.౧౪॥

అనుభావవతా గురు స్థిరత్వా-

దవిసంవాది ధనుర్ధనజ్ఞాయేన ।

స్వబలవ్యసనేఽపి పీడ్యమానం

గుణవన్మిత్రమివానతిం ప్రవేదే ॥ ౧౩.౧౫॥

ప్రవికర్ష-నినాదభిన్నరన్ధ్రః

పదవిష్టమృగ-నిపీడితస్తదానీమ్ ।

అధిరోహతి గాణ్డివం మహేషో

సకలః సంశయమారురోహ శైలః ॥ ౧౩.౧౬॥

దదృశేఽథ సవిస్మయం శివేన

స్థిరపూర్ణాయత-చాపమణ్డలస్థః ।

రచితస్త్రిసృణాం పురాం విధాతుం

వధమాత్మేవ భయానకః పరేషామ్ ॥ ౧౩.౧౭॥

విచకర్ష చ సంహితేషురుచ్చై-

శ్చరణాస్కన్దన-నామితాచలేన్ద్రః ।

ధనురాయతభోగ-వాసుకీజ్యా-

వదనగ్రన్ధి-విముక్తవహ్ని శమ్భుః ॥ ౧౩.౧౮॥

స భవస్య భవక్షయైకహేతోః

సితసప్తేశ్చ విధాన్యతోః సహార్థమ్ ।

రిపురాప పరాభవాయ మధ్యం

ప్రకృతి-ప్రత్యయయోరివానుబన్ధః ॥ ౧౩.౧౯॥

అథ దీపిత-వారివాహవర్త్యా

రవవిత్రాసిత-వారణాదవార్యః ।
 నిపపాత జవాదిషుః పినాకాన్-
 మహతోఽభ్రాదివ వైద్యుతః కృశానుః ॥ ౧౩.౨౦॥
 ప్రజతోఽస్య బృహత్పత్రజ్జన్మా
 కృతతార్షోపనిపాత-వేగశఙ్కః ।
 ప్రతినాదమహాన్మహోరగాణాం
 హృదయశ్రోత్రభిదుత్పపాత నాదః ॥ ౧౩.౨౧॥
 నయనాదివ శూలినః ప్రవృత్తై-
 ర్మనసోఽప్యాశుతరం యతః పిశఙ్కైః ।
 విదధే విలసత్తడిల్లతాభైః
 కిరణైరోవ్యమని మార్గణస్య మార్గః ॥ ౧౩.౨౨॥
 ఆపయన్ ధనుషః శివాన్తికస్త్రై-
 ర్వివరేసద్భిరభిఖ్యయా జిహానః ।
 యుగపద్మదృశే విశన్ వరాహం
 తదుపోఢైశ్చ నభశ్చరైః పృషత్కః ॥ ౧౩.౨౩॥
 స తమాలనిభే రిపౌ సురాణాం
 ఘననీహార ఇవావిషక్తవేగః ।
 భయవిప్లవమీక్షితో నభఃస్థై-
 ర్జగతీం గ్రాహ ఇవాపగాం జగాహే ॥ ౧౩.౨౪॥
 సపది ప్రియరూపపర్వరేఖః
 సితలోహాగ్రనఖః ఖమాససాద ।
 కుపితాన్తక-తర్జనాఙ్గులిశ్చై-
 ర్వ్యథయన్ ప్రాణభృతః కపిధ్వజేషుః ॥ ౧౩.౨౫॥
 పరమాస్త్ర-పరిగ్రహోరుతేజః
 స్ఫురదుల్కాకృతి విక్షిపన్ వనేషు ।
 స జవేన పతన్ పరఃశతానాం
 పతతాం వ్రాత ఇవారవం వితేనే ॥ ౧౩.౨౬॥
 ఆవిభావిత-నిష్కృమప్రయాణః
 శమితాయామ ఇవాతిరంహసా సః ।

సహ పూర్వతరం ను చిత్తవృత్తే-

రపతిత్వా ను చకార లక్ష్మ్యభేదమ్ || ౧౩.౨౭||

స వృషధ్వజ-సాయకావభిన్నం

జయహేతుః ప్రతికాయమేషణీయమ్ |

లఘు సాధయితుం శరః ప్రనేహే

విధినేవార్థముదీరితం ప్రయత్నః || ౧౩.౨౮||

అవివేక-వృథాశ్రమావివార్థం

క్షయలోభావివ సంశ్రితానురాగమ్ |

విజిగీషుమివానయ-ప్రమాదావసాదం

విశిఖౌ వినిన్యతుస్తమ్ || ౧౩.౨౯||

అథ దీర్ఘతమం తమః ప్రవేక్ష్యన్

సహసా రుగ్లరయః స సమభ్రమేణ |

నిపతస్తమివోష్ఠరశ్మిముర్వాస్యం

వలయూభూతతరుం ధరాం చ మేనే || ౧౩.౩౦||

స గతః క్షితిముష్ణ-శోణితార్ద్రః

ఖురదంష్ట్రాగ్ర-నిపాత-దారితాశ్మా |

అసుభిః క్షణమీక్షితేన్ద్రసూను-

ర్విహితామర్ష-గురుధ్వనిర్నిరాసే || ౧౩.౩౧||

స్ఫుటపారుషమాపపాత పార్థ-

స్తమథ ప్రాజ్యశరః శరం జిఘృక్షుః |

న తథా కృతవేదినాం కరిష్యన్

ప్రియతామేతి యథా కృతావదానః || ౧౩.౩౨||

ఉపకార ఇవాసతి ప్రయుక్తః

స్థితిమప్రాప్య మృగే గతః ప్రణాశమ్ |

కృతశక్తిరవాఙ్ముఖో గురుత్వా-

జ్జనితవ్రీడ ఇవాత్మపారుషేణ || ౧౩.౩౩||

స సముద్ధరతా విచిన్ద్య తేన

స్వరుచం కీర్తిమివోత్తమాం దధానః |

అనుయుక్త ఇవ స్వవార్తముచ్చైః

పరిరేభే ను భృశం విలోచనాభ్యామ్ || ౧౩.౩౪||

తత్ర కార్ముకభృతం మహాభుజః
పశ్యతి స్మ సహసా వనేచరమ్ |

సన్నికాశయితుమగ్రతః స్థితం
శాసనం కుసుమచాపవిద్విషః || ౧౩.౩౫||

స ప్రయుజ్య తనయే మహిపతే-
రాత్మజాతిసదృశీం కిలానతిమ్ |

సాన్వ్యపూర్వమభినీతిహేతుకం
వక్తుమిత్థముపచక్రమే వచః || ౧౩.౩౬||

శాన్తతా వినయయోగీ మానసం
భూరిధామ విమలం తపః శ్రుతమ్ |

ప్రాహ తే ను సదృశీ దివోకసా-
మన్వవాయమవదాతమాకృతిః || ౧౩.౩౭||

దీపితస్త్యమనుభావసమ్పదా
గౌరవేణ లఘయన్మహిభృతః |

రాజసే మునిరపీహ కారయ-
న్నాధిపత్యమివ శాతమన్యవమ్ || ౧౩.౩౮||

తాపసోఽపి విభుతాముపేయివా-
నాస్పదం త్వమసి సర్వసమ్పదామ్ |

దృశ్యతే హి భవతో వినా జన్తై-
రన్వితస్య సచివైరివ ద్యుతిః || ౧౩.౩౯||

విస్మయః క ఇవ వా జయశ్రియా
నైవ ముక్తిరపి తే దపీయసీ |

ఈప్సితస్య న భవేదుపాశ్రయః
కస్య నిర్జితరజస్తమోగుణః || ౧౩.౪౦||

హేపయన్నహిమతేజసం త్విషా
స త్వమిత్థముపపన్నపౌరుషః |

హర్తుమర్హసి వరాహభేదినం
నైనమస్మదధిపస్య సాయకమ్ || ౧౩.౪౧||

స్మర్యతే తనుభృతాం సనాతనం

న్యాయ్యమాచరితముత్తమైర్పుభిః ।

ధ్వంసతే యది భవాదృశస్తతః

కః ప్రయాతు వద తేన వర్తనా ॥ ౧౩.౪౨॥

ఆకుమారముపదేష్టమిచ్ఛవః

సన్నివృత్తిమపథాన్మహోపదః ।

యోగశక్తిజిత-జన్మమృత్యవః

శీలయన్తి యతయః సుశీలతామ్ ॥ ౧౩.౪౩॥

తిష్ఠతాం తపసి పుణ్యమాసజన్

సమ్పదోఽనుగుణయన్ సుఖైషిణామ్ ।

యోగీనాం పరిణమన్ విముక్తయే

కేన నాస్తు వినయః సతాం ప్రియః ॥ ౧౩.౪౪॥

నూనమత్రభవతః శరాకృతిం

సర్వథాయమనుయాతి సాయకః ।

సోఽయమిత్యనుపపన్నసంశయః

కారితస్త్వమపథే పదం యయా ॥ ౧౩.౪౫॥

అన్యదీయవిశిఖే న కేవలం

నిఃస్పృహస్య భవితవ్యమాహృతే ।

నిఘ్నతః పరనిబర్హితం మృగం

ప్రీడితవ్యమపి తే సచేతసః ॥ ౧౩.౪౬॥

సస్తతం నిశమయస్త ఉత్సుకా

యైః ప్రయాన్తి ముదమస్య సూరయః ।

కీర్తితాని హసితేఽపి తాని యం

ప్రీడయన్తి చరితాని మానినమ్ ॥ ౧౩.౪౭॥

అన్యదోషమివ సః స్వకం గుణం

ఖ్యాపయేత్ కథమధృష్టతాజడః ।

ఉచ్యతే స ఖలు కార్యవత్తయా

ధిగ్విభిన్న-బుధసేతుమర్థితామ్ ॥ ౧౩.౪౮॥

దుర్వచం తదథ మా స్మ భూన్మృగ-

స్త్వయ్యసౌ యదకరిష్యదోజసౌ ।

నైనమాశు యది వాహినీపతిః

ప్రత్యవత్యత శితేన పత్రిణా || ౧౩.౪౯||

కో న్విమం హరితురఙ్గమాయుధ-

స్థేయసీం దధతమఙ్గనంహతిమ్ |

వేగవత్తరమృతే చమూపతే-

ర్వస్తుమర్హతి శరేణ దంష్ట్రీణమ్ || ౧౩.౫౦||

మిత్రమిష్టముపకారి సంశయే

మేదినీపతిరయం తథా చ తే |

తం విరోధ్య భవతా నిరాసి మా

సజ్జనైకవసతిః కృతజ్ఞతా || ౧౩.౫౧||

లభ్యమేకసుకృతేన దుర్లభా

రక్షితారమసురక్ష్యభూతయః |

స్వస్తమస్తవిరసా జిగీషతాం

మిత్రలాభమను లాభసమ్పదః || ౧౩.౫౨||

చఞ్చలం వసు నితాన్తమున్నతా

మేదినీమపి హరన్త్యరాతయః |

భూధరస్థిరముపేయమాగతం

మావమంస్త సుహృదం మహీపతిమ్ || ౧౩.౫౩||

జేతుమేవ భవతా తపస్యతే

నాయుధాని దధతే ముముక్షవః |

ప్రాప్స్యతే చ సకలం మహీభృతా

సజ్జతేన తపసః ఫలం త్వయా || ౧౩.౫౪||

వాజిభూమిరిభరాజ-కాననం

సన్ని రత్ననివయాశ్చ భూరిశః |

కాఞ్చనేన కిమివాస్య పత్రిణా

కేవలం న సహతే విలజ్ఞనమ్ || ౧౩.౫౫||

సావలేపముపలిప్పితే పరై-

రభ్యుపైతి వికృతిం రజస్యపి |

అర్థితస్తు న మహాన్ సమీహతే

జీవితం కిము ధనం ధనాయితమ్ || ౧౩.౫౬||

తత్తదీయ-విశిఖాతిసరనా-

దస్తు వాం గురు యదృచ్ఛయాగతమ్ ।

రాఘవ-ప్లవగరాజయోరివ

ప్రేమ యుక్తమితరేతరాశ్రయమ్ ॥ ౧౩.౫౭॥

నాభియోక్తుమన్యతం త్వమిష్యసే

కస్తపస్వివిశిఖేషు చాదరః ।

సన్ని భూభృతి శరా హి నః పరే

యే పరాక్రమవసూని వజ్రిణః ॥ ౧౩.౫౮॥

మార్గజైరథ తవ ప్రయోజనం

నాథసే కిము పతిం న భూభృతః ।

త్వద్విధం సుహృదమేత్య సోఽర్థినం

కిం న యచ్ఛతి విజిత్య మేదిసీమ్ ॥ ౧౩.౫౯॥

తేన సూరిరుపకారితాధనః

కర్తుమిచ్ఛతి న యాచితం వృథా ।

సీదతామనుభవన్నివార్థినాం

వేద యత్ప్రణయభజ్గవేదనామ్ ॥ ౧౩.౬౦॥

శక్తిరర్థపతిషు స్వయంజ్ఞహం

ప్రేమ కారయతి వా నిరత్యయమ్ ।

కారణద్వయమిదం నిరస్యతః

ప్రార్థనాధికబలే విపత్ఫలా ॥ ౧౩.౬౧॥

అస్తవేదమధిగమ్య తత్త్వతః

కస్య చేహ భుజవీర్యశాలినః ।

జామదగ్న్యమపహాయ గీయతే

తాపనేషు చరితార్థమాయుధమ్ ॥ ౧౩.౬౨॥

అభ్యఘాని మునిచాపలాత్త్వయా

యన్మృగః క్షితిపతేః పరిగ్రహః ।

అక్షమిష్ట తదయం ప్రమాద్యతాం

సంవృణోతి ఖలు దోషమజ్ఞతా ॥ ౧౩.౬౩॥

జన్మవేషతపసాం విరోధినీం

మా కృథాః పునరమూమపక్రియామ్ |

ఆపదేత్స్యభయ-లోకదూషణీ

వర్తమానమపథే హి దుర్మతిమ్ || ౧౩.౬౪ ||

యష్టమిచ్ఛసి పితౄన్న సామ్ప్రతం

సంవృతోఽర్చిచయిషుర్దివౌకసః |

దాతుమేవ పదవీమపి క్షమః

కిం మృగేఽఙ్గ విశిఖం న్యవీవిశః || ౧౩.౬౫ ||

సజ్జనోఽసి విజహీహి చాపలం

సర్వదా క ఇవ వా సహిష్యతే |

వారిధీనివ యుగాన్తవాచవః

క్షోభయన్త్యనిభృతా గురూనపి || ౧౩.౬౬ ||

అస్తవేదవిదయం మహీపతిః

పర్వతీయ ఇతి మావజీగణః |

గోపితుం భువమిమాం మరుత్వతా

శైలవాసమనునీయ లమ్భితః || ౧౩.౬౭ ||

తత్త్రిక్షితమిదం మయా మునే-

రిత్యవోచత వచశ్చమూపతిః |

బాణమత్రభవతే నిజం దిశ-

న్నాన్నుహి త్వమపి సర్వసమ్పదః || ౧౩.౬౮ ||

ఆత్మనీనముపతిష్ఠతే గుణాః

సమ్భవన్తి విరమన్తి చాపదః |

ఇత్యనేక-ఫలభాజి మా స్మ భూ-

దర్థితా కథమివార్యసక్లమే || ౧౩.౬౯ ||

దృశ్యతామయమనోకహాన్తరే

తిగ్మహేతి-పృతనాభిరన్వితః |

సాహివీచిరివ సిన్ధుర్దుద్ధతో

భూపతిః సమయనేతువారితః || ౧౩.౭౦ ||

సజ్యం ధనుర్వహతి యోఽహిపతిస్థవీయః

స్థేయాజ్ఞాయన్ హరితురక్లమకేతులక్ష్మీమ్ |
 అస్యానుకూలయ మతిం మతిమన్ననేన
 సఖ్యా సుఖం సమభియాస్యసి చిన్తితాని || ౧౩.౭౧||
 ఇతి శ్రీభారవికృతౌ కిరాతార్జునీయే మహాకావ్యే
 దూతవాక్యం నామ త్రయోదశః సర్గః || ౧౩||

౧౪. అర్జునాభిగమనో నామ చౌర్దశః సర్గః

తతః కిరాతస్య వచోభిరుద్ధతైః
 పరాహతః శైల ఇవార్ణవామ్బుభిః |
 జహౌ న ధైర్యం కుపితోఽపి పాణ్డవః
 సుదుర్గహాస్తఃకరణా హి సాధవః || ౧౪.౧||

సలేశముల్లిజ్జిత-శాత్రవేజ్జితః
 కృతీ గిరాం విస్తర-తత్త్వసక్లగ్హే |
 ఆయం ప్రమాణీకృత-కాలసాధనః
 ప్రశాన్తసంరమ్భ ఇవాదదే వచః || ౧౪.౨||

వివిక్తవర్ణాభరణా సుఖశ్రుతిః
 ప్రసాదయస్త్రీ హృదయాన్యపి ద్విషామ్ |
 ప్రవర్తతే నాకృతపుణ్యకర్మణాం
 ప్రసన్నగమ్భిరపదా సరస్వతీ || ౧౪.౩||

భవన్తి తే సభ్యతమా విపశ్చితాం
 మనోగతం వాచి నివేశయన్తి యే |
 నయన్తి తేష్వప్యపపన్ననైపుణా
 గభీరమర్థం కతిచిత్ప్రకాశతామ్ || ౧౪.౪||

స్తువన్తి గురీమభిధేయసమ్పదం
 విశుద్ధిముక్తేరపరే విపశ్చితః |
 ఇతి స్థితాయాం ప్రతిపూరుషం రుచౌ
 సుదుర్లభాః సర్వమనోరమా గిరః || ౧౪.౫||

సమస్య సమ్పాదయతా గుణైరిమాం
 త్వయా సమారోపితభార భారతీమ్ |

ప్రగల్భమాత్మా ధురి ధుర్య వాగ్మినాం
వనచరేణాపి సతాధిరోపితః || ౧౪.౬ ||

ప్రయుజ్య సామాచరితం విలోభనం
భయం విభేదాయ ధియః ప్రదర్శితమ్ |
తథాభియుక్తం చ శిలీముఖార్థినా
యథేతరన్నాస్యమివావభాసతే || ౧౪.౭ ||

విరోధి సిద్ధేరితి కర్తుముద్యతః
స వారితః కిం భవతా న భూపతిః |
హితే నియోజ్యః ఖలు భూతిమిచ్ఛతా
సహార్థనాశేన నృపోఽనుజీవినా || ౧౪.౮ ||

ద్రువం ప్రణాశః ప్రహితస్య పత్త్రిణః
శిలోచ్ఛయే తస్య విమార్గణం నయః |
న యుక్తమత్రార్య-జనాతిలఙ్ఘనం
దిశత్యపాయం హి సతామతిక్రమః || ౧౪.౯ ||

అతీతసంఖ్యో విహితా మమాగ్నినా
శిలీముఖాః ఖాణ్డవమత్తుమిచ్ఛతా |
అనాదృతస్యామర-సాయకేష్వపి
స్థితా కథం శైలజనాశుగే ధృతిః || ౧౪.౧౦ ||

యది ప్రమాణీకృతమార్యచేష్టితం
కిమిత్యదోషేణ తిరస్కృతా వయమ్ |
అయాతపూర్వా పరివాదగోచరం
సతాం హి వాణీ గుణమేవ భాషతే || ౧౪.౧౧ ||

గుణాపవాదేన తదన్యరోపణాద్
భృశాధిరూఢస్య సమజ్ఞానం జనమ్ |
ద్విధేవ కృత్వా హృదయం నిగూహతః
స్ఫురన్నసాధోర్వివృణోతి వాగసిః || ౧౪.౧౨ ||

వనాశ్రయాః కస్య మృగాః పరిగ్రహాః
శృణోతి యస్తాన్ ప్రసభేన తస్య తే |
ప్రహీయతామత్ర నృపేణ మానితా
న మానితా చాస్తి భవన్తి చ శ్రియః || ౧౪.౧౩ ||

న వర్త్య కస్మైచిదపి ప్రదీయతా-

మితి వ్రతం మే విహితం మహర్షిణా ।

జిఘాంసురస్మాన్నిహతో మయా మృగో

వ్రతాభిరక్షా హి సతామలక్ష్మ్యాయా ॥ ౧౪.౧౪ ॥

మృగాన్ వినిఘ్నన్మృగయుః స్వహేతునా

కృతోపకారః కథమిచ్ఛతాం తపః ।

కృపేతి చేదస్తు మృగః క్షతః క్షణా-

దనేన పూర్వం న మయేతి కా గతిః ॥ ౧౪.౧౫ ॥

అనాయుధే సత్త్వజిఘాంసితే మునౌ

కృపేతి వృత్తిర్మహతామకృత్రిమా ।

శరాసనం బిభ్రతి సజ్యసాయకం

కృతానుకమ్పః స కథం ప్రతీయతే ॥ ౧౪.౧౬ ॥

అథో శరస్తేన మదర్థముజ్జితః

ఫలం చ తస్య ప్రతికాయసాధనమ్ ।

అవిక్షతే తత్ర మయాత్మసాత్కృతే

కృతార్థతా నన్వధికా చమూపతేః ॥ ౧౪.౧౭ ॥

యదాత్థ కామం భవతా స యాచ్యతా-

మితి క్షమం వైతదనల్పచేతసామ్ ।

కథం ప్రసహ్యహరణైషిణాం ప్రియాః

పరావనత్యా మలినీకృతాః శ్రియః ॥ ౧౪.౧౮ ॥

అభూతమాసజ్య విరుద్ధమీహితం

బలాదలభ్యం తవ లిప్సతే నృపః ।

విజానతోఽపి హ్యనయస్య రౌద్రతాం

భవత్యపాయే పరిమోహినీ మతిః ॥ ౧౪.౧౯ ॥

అసిః శరా వర్మ ధనుశ్చ నోచ్చక్రై-

ర్షివిచ్య కిం ప్రార్థితమిశ్వరేణ తే ।

అథాస్తి శక్తిః కృతమేవ యాచ్ఛయా

న దూషితః శక్తిమతాం స్వయంజ్ఞహః ॥ ౧౪.౨౦ ॥

సఖా స యుక్తః కథితః కథం త్వయా
 యదృచ్ఛయాసూయతి యస్తపస్యతే ।
 గుణార్జునోచ్ఛ్వామ-విరుద్ధబుద్ధయః
 ప్రకృత్యమిత్రా హి సతామసాధవః ॥ ౧౪.౨౧॥
 వయం క్వ వర్ణాశ్రమ-రక్షణోచితాః
 క్వ జాతిహీనా మృగజీవితచ్ఛిదః ।
 సహాపకృష్టైర్మహతాం న సన్గతం
 భవన్తి గోమాయుసఖా న దన్తినః ॥ ౧౪.౨౨॥
 పరోఽవజానాతి యదజ్ఞతాజడ-
 స్తదున్నతానాం న విహన్తి ధీరతామ్ ।
 సమానవీర్యాన్వయ-పౌరుషేషు యః
 కరోత్యతిక్రాన్తిమసౌ తిరస్క్రియా ॥ ౧౪.౨౩॥
 యదా విగృహ్లాతి హతం తదా యశః
 కరోతి మైత్రీమథ దూషితా గుణాః ।
 స్థితిం సమీక్ష్యోభయథా పరీక్షకః
 కరోత్యవజ్ఞోపహతం పృథగ్జనమ్ ॥ ౧౪.౨౪॥
 మయా మృగాన్ హస్తురనేన హేతునా
 విరుద్ధమాజేప-వచస్తితిక్షితమ్ ।
 శరార్థమేష్యత్యథ లప్స్యతే గతిం
 శిరోమణిం దృష్టివిషాజ్జిఘృక్షతః ॥ ౧౪.౨౫॥
 ఇతీరితాకూతమనీలవాజినం
 జయాయ దూతః ప్రతితర్జ్వ తేజసా ।
 యయౌ సమీపం ధ్వజనిముపేయుషః
 ప్రసన్నరూపస్య విరూపచక్షుషః ॥ ౧౪.౨౬॥
 తతోఽపవాదేన పతాకినీపతే-
 శ్చవాల నిర్ద్వాదవతీ మహాచమూః ।
 యుగాస్తవాతాభిహతేవ కుర్వతీ
 నినాదమమ్భోనిధి-వీచినహతిః ॥ ౧౪.౨౭॥
 రణాయ జైత్రః ప్రదిశన్నివ త్వరాం

తరణ్ణితాలమ్పిత-కేతుసన్తతిః ।
 పురో బలానాం సఘనామ్పుశీకరః
 శనైః ప్రతస్థే సురభిః సమీరణః ॥ ౧౪.౨౮ ॥
 జయారవ-క్షేపితనాదమూర్చితః
 శరాసనజ్యాతల-వారణధ్వనిః ।
 అసమ్భవనూభధర-రాజకుక్షిషు
 ప్రకమ్పయన్ గామవతస్తరే దిశః ॥ ౧౪.౨౯ ॥
 నిశాతరౌద్రేషు వికాసతాం గతైః
 ప్రదీపయద్భిః కకుభామివాన్తరమ్ ।
 వనేసదాం హేతిషు భిన్నవిగ్రహై-
 ర్విపుస్సురే రశ్మిమతో మరీచిభిః ॥ ౧౪.౩౦ ॥
 ఉదూఢవక్షఃస్థగితైకదిజ్ముఖో
 వికృష్టవిస్ఫారిత-చాపమణ్డలః ।
 వితత్య పక్షద్వయమాయతం బభౌ
 విభుర్గణానాముపరీవ మధ్యగః ॥ ౧౪.౩౧ ॥
 సుగేషు దుర్గేషు చ తుల్యవిక్రమై-
 ర్జ్ఞవాదహమ్పూర్వికయా యియాసుభిః ।
 గణైరవిచ్ఛేద-నిరుద్ధమాబభౌ
 వనం నిరుచ్ఛ్వాసమివాకులాకులమ్ ॥ ౧౪.౩౨ ॥
 తిరోహితశ్వభ్రనికుఞ్జురోధసః
 సమశ్చువానాః సహసాతిరిక్తతామ్ ।
 కీరాతస్యైస్యైరపిధాయ రేచితా
 భువః క్షణం నిమ్నతయేవ భేజరే ॥ ౧౪.౩౩ ॥
 పృథూరుపర్వస్త-బృహల్లతాతతి-
 ర్జ్ఞవానిలాఘూర్ణిత-శాలచన్దనా ।
 గణాధిపానాం పరితః ప్రసారిణీ
 వనాన్యవాఞ్ఞోచ చకార సంహతిః ॥ ౧౪.౩౪ ॥
 తతః సదర్పం ప్రతనుం తపస్యయా
 మదస్రతిక్షామమివైకవారణమ్ ।
 పరిజ్వలన్తం నిధనాయ భూభృతాం

దహన్తమాశా ఇవ జాతవేదసమ్ || ౧౪.౩౫||

అనాదరోపాత్త-ధృత్తైకసాయకం
జయేఽనుకూలే సుహృదీవ సస్పృహమ్ |

శనైరపూర్ణప్రతికారపేలవే
నివేశయన్తం నయనే బలోదధౌ || ౧౪.౩౬||

నిషణ్ణమాపత్ప్రతికారకారణే
శరాసనే ధైర్య ఇవానపాయని |

అలఙ్ఘనీయం ప్రకృతావపి స్థితం
నివాత-నిష్క-మ్మమివాపగాపతిమ్ || ౧౪.౩౭||

ఉపేయుషీం బిభ్రతమన్తకద్యుతిం
వధాదదూరే పతితస్య దంష్ట్రీణః |

పురః సమావేశితసత్పశుం ద్విజైః
పతిం పశూనామివ హూతమధ్వరే || ౧౪.౩౮||

నిజేన నీతం విజితాన్యగౌరవం
గభీరతాం ధైర్యగుణేన భూయసా |

వనోదయేనేవ ఘనోరువీరుధా
సమన్ధకారీకృతముత్తమాచలమ్ || ౧౪.౩౯||

మహార్షభస్కన్ధమనూనకన్ధరం
బృహచ్చిలావప్రఘనేన వక్షసా |

సముజ్జహీర్షుం జగతీం మహాభరాం
మహావరాహం మహతోఽర్ణవాదివ || ౧౪.౪౦||

హరిన్మణిశ్యామముదగ్రవిగ్రహం
ప్రకాశమానం పరిభూయ దేహినః |

మనుష్యభావే పురుషం పురాతనం
స్థితం జలాదర్శ ఇవాంశుమాలినమ్ || ౧౪.౪౧||

గురుక్రియారమ్భ-ఫలైరలఙ్కృతం
గతిం ప్రతాపస్య జగత్ప్రమాథినః |

గణాః సమాసేదురనీలవాజినం
తపాత్యయే తోయఘనా ఘనా ఇవ || ౧౪.౪౨||

యథాస్వమాశంసితవిక్రమాః పురా

మునిప్రభావక్షతతేజసః పరే ।

యయుః క్షణాదప్రతిపత్తిమూఢతాం

మహానుభావః ప్రతిహన్తి పౌరుషమ్ ॥ ౧౪.౪౩॥

తతః ప్రజహౌ సమమేవ తత్ర తై-

రపేక్షితాన్యోన్యబలోపపత్తిభిః ।

మహోదయానామపి సజ్జవృత్తితాం

సహాయసాధ్యః ప్రదిశన్తి సిద్ధయః ॥ ౧౪.౪౪॥

కీరాతస్సైన్యాదురుచాపనోదితాః

సమం సముత్పేతురుపాత్తరంహసః ।

మహావనాదున్మృతసః ఖగా ఇవ

ప్రవృత్తపత్రధ్వనయః శిలీముఖాః ॥ ౧౪.౪౫॥

గభీరరన్ధ్రేషు భృశం మహీభృతః

ప్రతిస్వనైరున్నమితేన సానుషు ।

ధనుర్నినాదేన జవాదుపేయుషా

విభిద్యమానా ఇవ దధ్వసుర్దిశః ॥ ౧౪.౪౬॥

విధూనయన్తి గహనాని భూరుహోం

తిరోహితోపాన్తనభోదిగన్తరా ।

మహీయసీ వృష్టిరివానిలేరితా

రవం వితేనే గణమార్గణావలిః ॥ ౧౪.౪౭॥

త్రయీమృతూనామనిలాశినః సతః

ప్రయాతి పోషం వపుషి ప్రహృష్యతః ।

రణాయ జిష్ణోర్విదుషేవ సత్వరం

ఘనత్వమీయే శిథిలేన వర్మణా ॥ ౧౪.౪౮॥

పతత్సు శస్త్రేషు వితత్య రోదసీ

సమన్తతస్తస్య ధనుర్దుధూషతః ।

సరోషముల్కేవ పపాత భీషణా

బలేషు దృష్టిర్వినిపాతశంసినీ ॥ ౧౪.౪౯॥

దిశః సమూహాన్నివ విక్షిపన్నివ

ప్రభాం రవేరాకులయన్నివానిలమ్ ।

మునిశ్చవాల క్షయకాలదారుణః

క్షీతిం సశైలాం చలయన్నివేషుభిః || ౧౪.౫౦||

విముక్తమాశంసితశత్రునిర్ణయై-

రనేకమేకావసరం వనేవరైః |

స నిర్జునానాయుధమస్తరా శరైః

క్రియాఫలం కాల ఇవాతిపాతితః || ౧౪.౫౧||

గతైః పరేషామవిభావనీయతాం

నివారయద్భిర్విపదం విదూరగైః |

భృశం బభూవోపచితో బృహత్ఫలైః

శరైరుపాయైరివ పాణ్డునన్దనః || ౧౪.౫౨||

దివః పృథివ్యాః కకుభాం ను మణ్డలాత్

పతన్తి బిమ్బాదుత తిగ్మతేజసః |

సకృద్వికృష్టాదథ కార్ముకాన్మునేః

శరాః శరీరాదితి తేఽభిమేనిరే || ౧౪.౫౩||

గణాధిపానామవిధాయ నిర్గతైః

పరాసుతాం మర్మవిదారణైరపి |

జవాదతీయే హిమవానధోముఖైః

కృతాపరాధైరివ తస్య పత్తిభిః || ౧౪.౫౪||

ద్విషాం క్షతీర్యాః ప్రథమే శిలీముఖా

విభిద్య దేహావరణాని చక్రైః |

న తాసు పేతే విశిఖైః పునర్మునే-

రరున్తుదత్వం మహతాం హ్యగోచరః || ౧౪.౫౫||

సముజ్ఞతా యావదరాతి నిర్వృతీ

సహైవ చాపాన్మునిభాణసంహతిః |

ప్రభా హిమాంశోరివ పఙ్కజావలిం

నినాయ సజ్కోచముమాపతేశ్చమూమ్ || ౧౪.౫౬||

అజిహ్మామోజిష్ఠమమోఘమక్లమం

క్రియాసు బహిష్ఠు పృథజ్ఞియోజితమ్ |

ప్రనేహిరే సాదయితుం న సాదితాః

శరౌఘముత్సాహమివాస్య విద్విషః || ౧౪.౫౭||

శివధ్వజస్యః ప్రతియోధమగ్రతః

స్ఫురన్తముగ్రేషు-మయాఖమాలినమ్ ।

తమేకదేశస్థమనేకదేశగా

నిదధ్యురర్కం యుగపత్ప్రజా ఇవ ॥ ౧౪.౫౮॥

మునేః శరఘేణ తదుగ్రరంహసా

బలం ప్రకోపాదీవ విష్వగాయతా ।

విధూనితం భ్రాన్తిమియాయ సజ్జినీం

మహానిలేనేవ నిదాఘజం రజః ॥ ౧౪.౫౯॥

తపోబలేనైష విధాయ భూయసీ-

స్తనూరదృశ్యాః స్విదిషూన్నిరస్యతి ।

అముష్య మాయావిహతం నిహన్తి నః

ప్రతీపమాగత్య కిము స్వమాయుధమ్ ॥ ౧౪.౬౦॥

హృతా గుణైరస్య భయేన వా మునే-

స్త్రోహితాః స్విత్ప్రహరన్తి దేవతాః ।

కథం స్వమీ సన్తతమస్య సాయకా

భవన్త్యనేకే జలధేరివోర్మయః ॥ ౧౪.౬౧॥

జయేన కచ్చిద్విరమేదయం రణాద్-

భవేదపి స్వస్తి చరాచరాయ వా ।

తతాప కీర్ణా నృపసూనుమార్గణై-

రితి ప్రతర్కాకులితా పతాకినీ ॥ ౧౪.౬౨॥

అమర్షిణా కృత్యమివ క్షమాశ్రయం

మదోద్ధతేనేవ హితం ప్రియం వచః ।

బలీయసా తద్విధినేవ పౌరుషం

బలం నిరస్తం న రరాజ జిష్ణునా ॥ ౧౪.౬౩॥

ప్రతిదిశం ప్లవగాధిప-లక్ష్మణా

విశిఖసంహతి-తాపితమూర్తిభిః ।

రవికరగ్లపితైరివ వారిభిః

శివబలైః పరిమణ్ణలతా దధే ॥ ౧౪.౬౪॥

ప్రవితత-శరజాలచ్ఛన్న-విశ్వాన్తరాలే

విధువతి ధనురావిర్మణ్ణలం పాణ్ణునూనౌ |
 కథమపి జయలక్ష్మీర్భీతభీతా విహాతుం
 విషమనయన-సేనాపక్షపాతం విషేహే || ౧౪.౬౫||
 ఇతి శ్రీభారవికృతౌ కిరాతార్జునీయే మహాకావ్యే
 అర్జునాభిగమనో నామ చౌర్దశః సర్గః || ౧౪||

౧౫. యుద్ధవర్జనం నామ పంచాదశః సర్గః

అథ భూతాని వార్తఘ్న-శరేభ్యస్తత్ర తత్రసుః |
 భేజే దిశః పరిత్యక్త-మహేష్వాసా చ సా చమూః || ౧౫.౧||
 అపశ్యద్భిరివేశానం రణాన్నివవృతే గణైః |
 ముహ్యత్యేవ హి కృచ్ఛేషు సమృద్ధిమజ్వలితం మనః || ౧౫.౨||
 ఖణ్డితాశంసయా తేషాం పరాజ్ఞుఖతయా తయా |
 ఆవివేశ కృపా కేతౌ కృతోచ్చైర్వానరం నరమ్ || ౧౫.౩||
 ఆస్థామాలమృత్యు నీతేషు వశం క్షుద్రేష్వరాతిషు |
 వ్యక్తిమాయాతి మహతాం మాహాత్మ్యమనుకమ్పయా || ౧౫.౪||
 స సాసిః సాసుసూః సాసో యేయాయేయాయయాయయః |
 లతౌ లీలాం లలో౭లోలః శశీశశిశుశీః శశన్ || ౧౫.౫||
 త్రాసజిహ్మాం యత్రైతాన్మన్దమేవాన్వియాయ సః |
 నాతిపీడయితుం భగ్నానిచ్చన్తి హి మహౌజసః || ౧౫.౬||
 అథాగ్రే హసతా సాచి-స్థితేన స్థిరకీర్తినా |
 సేనాన్యా తే జగదిరే కిఞ్చిదాయస్తచేతసా || ౧౫.౭||
 మా విహాసిష్ట సమరం సమరన్తవ్యసంయతః |
 క్షతం క్షణ్ణాసురగణైరగణైరివ కిం యశః || ౧౫.౮||
 వివస్వదంశుసంశ్లేష-ద్విగుణీకృతతేజసః |
 ఆమీ వో మోఘముద్గూర్ణా హసన్తివ మహాసయః || ౧౫.౯||
 వనేవనే వనసదాం మార్గం మార్గముపేయుషామ్ |
 వాణైర్పాణైః సమాసక్తం శక్యే౭శం కేన శామ్యతి || ౧౫.౧౦||
 పాతితోత్తుఙ్గమాహాత్మ్యైః సంహృతాయతకీర్తిభిః |

గుర్వీం కామాపదం హస్తం కృతమావృత్తిసాహసమ్ || ౧౫.౧౧||

నాసురోఽయం న వా నాగో ధరసంస్థో న రాక్షసః |

నా సుఖోఽయం నవాభోగో ధరణిస్థో హి రాజసః || ౧౫.౧౨||

మన్దమస్యన్నిషులతాం ఘృణయా మునిరేష వః |

ప్రణదత్యాగతావజ్ఞం జఘనేషు పశూనివ || ౧౫.౧౩||

న నోననున్నో నున్నోనో నానా నానాననా నను |

నున్నోఽనున్నో ననున్నోనో నానేనా నున్ననున్ననుత్ || ౧౫.౧౪||

వరం కృతధ్వస్తగుణాదత్యన్తమగుణః పుమాన్ |

ప్రకృత్యా హ్యమణిః శ్రేయాన్నాలజ్కారశ్చ్యుతోపలః || ౧౫.౧౫||

స్యన్తనా నో చతురగాః సురేభా వావిపత్తయః |

స్యన్తనా నో చ తురగాః సురేభావా విపత్తయః || ౧౫.౧౬||

భవద్భిరధునారాతి-పరిహాపితపౌరుషైః |

ప్రాదైరివార్కనిష్పితైః ప్రాప్తః పజ్కో దురుత్తరః || ౧౫.౧౭||

వేత్రశాకకుజే శైలేఽలేశైజేఽకుకశాత్రవే |

యాత కిం విదిశో జేతుం తుజ్ఞోశో దివి కిన్తయా || ౧౫.౧౮||

అయం వః క్షైభ్యమాపన్నాన్ దృష్టప్రస్థానరాతినా |

ఇచ్చతీశశ్చస్యతాచారాన్ దారానివ నిగోపితుమ్ || ౧౫.౧౯||

నను హో మథనా రాఘో ఘోరా నాథమహో ను న |

తయదాతవదా భీమా మాభీదా బత దాయత || ౧౫.౨౦||

కిం త్యక్తాపాస్తదేవత్య-మానుష్యకపరిగ్రహాః |

జ్వలితాన్యగుణైర్గుర్వీ స్థితా తేజసి మానితా || ౧౫.౨౧||

నిశితాసిరతోఽభీకో న్యేజితేఽమరణా రుచా |

సారతో న విరోధీ నః స్వాభాసో భరవానుత || ౧౫.౨౨||

తనువారభసో భాస్వానధీరోఽవినతోరసా |

చారుణా రమతే జన్యే కోఽభీతో రసితాశిని || ౧౫.౨౩||

విభిన్నపాతితాశ్వీయ-నిరుద్ధరథవర్తమి |

హతద్విపనగఘ్నాత-రుధిరామ్బునదాకులే || ౧౫.౨౪||

దేవాకానిని కావాదే వాహికాస్వస్వకాహి వా ।
 కాకారేభభరే కాకా నిస్వభవ్యవ్యభస్వని ॥ ౧౫.౨౫॥
 ప్రసృతశవవిత్తస్త-తురగాక్షిప్తసారథౌ ।
 మారుతాపూర్ణతూణీర-విక్రుష్టహతసాదిని ॥ ౧౫.౨౬॥
 ససత్త్వరతిదే నిత్యం సదరామర్షనాశిని ।
 త్వరాధికకసన్నాదే రమకత్వమకర్షతి ॥ ౧౫.౨౭॥
 ఆసురే లోకవిత్రాస-విధాయిని మహాహవే ।
 యుష్మాభిరున్నతిం నీతం నిరస్తమిహ పౌరుషమ్ ॥ ౧౫.౨౮॥
 ఇతి శాసతి సేనాన్యాయం గచ్ఛతస్తాననేకథా ।
 నిషిధ్య హసతా కిఞ్చిత్తస్థే తత్రాఽన్ధకారిణా ॥ ౧౫.౨౯॥
 మునీషు-దహనాతప్తాంలజ్జయా నివివృత్సతః ।
 శివః ప్రహ్లాదయామాస తాన్నిషేధ-హిమామ్బునా ॥ ౧౫.౩౦॥
 దూనాస్తేఽరిబలాదూనా నిరేభా బహు మేనిరే ।
 భీతాః శితశరాభీతాః శక్కరం తత్ర శక్కరమ్ ॥ ౧౫.౩౧॥
 మహేషుజలథౌ శత్రోర్వర్తమానా దురుత్తరే ।
 ప్రాప్య పారమివేశానమాశశ్వాస పతాకినీ ॥ ౧౫.౩౨॥
 స బభార రణాపేతాం చమూం పశ్చాదవస్థితామ్ ।
 పురః సూర్యాదపావృత్తాం ఛాయామివ మహాతరుః ॥ ౧౫.౩౩॥
 ముఞ్చతీశే శరాఞ్జిష్ఠా పినాకస్వనపూరితః ।
 దధ్వాన ధ్వనయన్నాశాః స్ఫుటన్నివ ధరాధరః ॥ ౧౫.౩౪॥
 తద్గణా దదృశుర్భీమం చిత్రసంస్థా ఇవాచలాః ।
 విస్మయేన తయోర్మృద్ధం చిత్రసంస్థా ఇవాచలాః ॥ ౧౫.౩౫॥
 పరిమోహాయమాణేన శిక్షాలాఘవ-లీలయా ।
 జైష్ఠవీ విశిఖశ్రేణీ పరిజప్తౌ పినాకినా ॥ ౧౫.౩౬॥
 అవద్యన్ పత్రిణః శమ్భోః సాయకైరవసాయకైః ।
 పాణ్డవః పరిచక్రామ శిక్షయా రణశిక్షయా ॥ ౧౫.౩౭॥
 చారచుఞ్చుశ్చిరారేచీ చఞ్చచ్చీరరుచా రుచః ।
 చచార రుచిరశ్చారు చారైరాచారచఞ్చురః ॥ ౧౫.౩౮॥

స్ఫురత్ప్రశక్తమౌర్వీకం ధునానః స బృహద్ధనుః ।
 ధృతోల్కానల-యోగేన తుల్యమంశుమతా బభౌ ॥ ౧౫.౩౯॥
 పార్థబాణాః పశుపతేరావస్తుర్విశిఖావలిమ్ ।
 పయోముచ ఇవారన్ధ్రాః సావిత్రిమంశుసంహతిమ్ ॥ ౧౫.౪౦॥
 శరవృష్టిం విధూయోర్వీముదస్తాం సవ్యసాచినా ।
 రురోధ మార్గజైర్మార్గం తపనస్య త్రిలోచనః ॥ ౧౫.౪౧॥
 తేన వ్యాతేనిరే భీమా భీమార్జునఫలాననాః ।
 న నానుకమ్ప్య విశిఖాః శిఖాధరజవాససః ॥ ౧౫.౪౨॥
 ద్యువియద్గమినీ తార-సంరావవిహతశ్రుతిః ।
 హైమీషుమాలా శుశుభే విద్యుతామివ సంహతిః ॥ ౧౫.౪౩॥
 విలక్ష్మ్య పత్రిణాం పక్షిం భిన్నః శివశిలీముఖైః ।
 జ్ఞాయో వీర్యముపాశ్రిత్య న చకమ్పే కపిధ్వజః ॥ ౧౫.౪౪॥
 జగతీశరణే యుక్తో హరికాంతః సుధాసితః ।
 దానవర్షీకృతాశంసో నాగరాజ ఇవాబభౌ ॥ ౧౫.౪౫॥
 విఫలీకృతయత్నస్య క్షతబాణస్య శమ్భునా ।
 గాణ్డీవధన్వనః ఖేభ్యో నిశ్చక్రామ హుతాశనః ॥ ౧౫.౪౬॥
 స పిశజ్జటావలిః కీర-
 న్నురుతేజః పరమేణ మన్యునా ।
 జ్వలితౌషధిజాతవేదసా
 హిమశైలేన సమం విదిద్యుతే ॥ ౧౫.౪౭॥
 శతశో విశిఖానవద్యతే
 భృశమస్మై రణవేగశాలినే ।
 ప్రథయన్ననివార్యవీర్యతాం
 ప్రజిగాయేషుమఘాతుకం శివః ॥ ౧౫.౪౮॥
 శమోర్ధనుర్మణ్డలతః ప్రవృత్తం
 తం మణ్డలాదంశుమివాంశుభర్తుః ।
 నివారయిష్యన్ విదధే సితాశ్వః
 శిలీముఖచ్ఛాయవృతాం ధరిత్రీమ్ ॥ ౧౫.౪౯॥

ఘనం విదార్యార్జునబాణపూగం

ససారవాణోఽయుగలోచనస్య ।

ఘనం విదార్యార్జునబాణపూగం

ససార బాణోఽయుగలోచనస్య ॥ ౧౫.౫౦॥

రుజన్ మహేషున్ బహుధాశుపాతినో

ముహుః శరౌఘైరపవారయన్ దిశః ।

చలాచలోఽనేక ఇవ క్రియావశాన్-

మహర్షిసజ్జైర్బుబుధే ధనజ్ఞాయః ॥ ౧౫.౫౧॥

వికాశమీయుర్జగతీశమార్గణా

వికాశమీయుర్జగతీశమార్గణాః ।

వికాశమీయుర్జగతీశమార్గణా

వికాశమీయుర్జగతీశమార్గణాః ॥ ౧౫.౫౨॥

సమృశ్యతామితి శివేన వితాయమానం

లక్ష్మీవతః ఊతిపతేస్తనయస్య వీర్యమ్ ।

అఙ్గాన్యభిన్నమపి తత్త్వవిదాం మునీనాం

రోమాఞ్చమఞ్చీతతరం బిభరామ్బభూవుః ॥ ౧౫.౫౩॥

ఇతి శ్రీభారవికృతౌ కీరాతార్జునీయే మహాకావ్యే

యుద్ధవర్ణనం నామ పఞ్చదశః సర్గః ॥ ౧౫॥

౧౬. కీరాతార్జునయుద్ధం నామ షోడశః సర్గః

తతః కీరాతాధిపతేరలఘీ-

మాజిక్రియాం వీక్ష్య వివృద్ధమన్యుః ।

స తర్కయామాస విచిక్తతర్క-

శ్చిరం విచిన్వన్నితి కారణాని ॥ ౧౬.౧॥

మదస్రుతిశ్యామితగణ్డలేఖాః

క్రామన్తి విక్రాన్తనరాధిరూథాః ।

సహిష్ణవో నేహ యుధామభిజ్ఞా

నాగా నగోచ్ఛాయమివాక్షిపన్తః ॥ ౧౬.౨॥

విచిత్రయా చిత్రయతేవ భిన్నాం
 రుచం రవేః కేతనరత్నభాసా ।
 మహారథోఘేన న సన్నిరుద్ధాః
 పయోదమస్థధ్వనినా ధరీత్రీ ॥ ౧౬.౩॥

సముల్లసత్ప్రాస-మహోర్మిమాలం
 పరిస్ఫురచ్ఛామర-ఫేనపజ్జీ ।
 విభిన్నమర్యాదమిహాతనోతి
 నాశ్వీయమాశా జలధేరివామ్భుః ॥ ౧౬.౪॥

హతాహతేత్యుద్ధతభీమఘోషైః
 సముజ్ఘ్లాతా యోద్ధృభిరభ్యమిత్రమ్ ।
 న హేతయః ప్రాప్తతడిత్త్విషః ఖే
 వివస్వదంశుజ్వలితాః పతన్తి ॥ ౧౬.౫॥

అభ్యాయతః సన్తతధూమధూమ్రం
 వ్యాపి ప్రభాజాలమివాన్తకస్య ।
 రజః ప్రతూర్ణాశ్వ-రథాఙ్గనున్నం
 తనోతి న వ్యోమని మాతరిశ్వా ॥ ౧౬.౬॥

భూరేణునా రాసభధూసరేణ
 తిరోహితే వర్తన్తి లోచనానామ్ ।
 నాస్త్యత్ర తేజస్విభిరుత్సుకానా-
 మహ్ని ప్రదోషః సురసున్దరీణామ్ ॥ ౧౬.౭॥

రథాఙ్గసజ్జీడితమశ్వహేషా
 బృహన్తి మత్తద్విపబృంహితాని ।
 సజ్ఘర్షయోగాదివ మూర్చ్ఛితాని
 ప్రోదం నిగృహ్ణన్తి న దున్దభీనామ్ ॥ ౧౬.౮॥

అస్మిన్ యశఃపౌరుషలోలుపానా-
 మరాతిభిః ప్రత్యురసం క్షతానామ్ ।
 మూర్ఛాన్తరాయం ముహురుచ్ఛినత్తి
 నాసారశీతం కరిశీకరామ్భుః ॥ ౧౬.౯॥

అస్పృజ్నదీనాముపచీయమానై-
 ర్విదారయద్భిః పదవీం ధ్వజిన్యాః ।

ఉచ్చాయమాయాన్తి న శోణితౌఘైః

పక్షైరివాశ్యానఘనైస్తటాని || ౧౬.౧౦||

పరిక్షతే వక్షసి దన్దిదన్తైః

ప్రియాఙ్కశీతా నభనః పతన్తి |

నేహ ప్రమోహం ప్రియసాహసానాం

మన్దారమాలా విరలీకరోతి || ౧౬.౧౧||

నిషాదినన్నాహ-మణిప్రభౌఘే

పరీయమాణే కరిశీకరేణ |

అర్కత్విషోస్మీలితమభ్యుదేతి

న ఖణ్ణమాఖణ్ణలకార్ముకస్య || ౧౬.౧౨||

మహీభృతా పక్షవతేవ భిన్నా

విగాహ్యా మధ్యం పరవారణేన |

నావర్తమానా నినదన్తి భీమ-

మపాం నిధేరాప ఇవ ధ్వజిన్యః || ౧౬.౧౩||

మహారథానాం ప్రతిదన్త్యనీక-

మధీన్యదన్యన్దనముత్థితానామ్ |

ఆమూలలూనైరతిమన్యనేవ

మాతక్లహస్తైర్వైయతే న ప్థాః || ౧౬.౧౪||

ధృతోత్పలాపీడ ఇవ ప్రియాయాః

శిరోరుహాణాం శిథిలః కలాపః |

న బర్హభారః పతితస్య శఙ్కో-

ర్నిషాదివక్షఃస్థలమాతనోతి || ౧౬.౧౫||

ఉఙ్ఘ్రు సుహార ఇవాస్తసఙ్ఘ-

మహ్నాయ తేజస్విషు జీవితాని |

లోకత్రయాస్వాదనలోబజహ్వాం

న వ్యాదదాత్యాననమత్ర మృత్యుః || ౧౬.౧౬||

ఇయం చ దుర్వారమహారథానా-

మాక్షిప్య వీర్యం మహతాం బలానామ్ |

శక్తిర్మమావస్యతి హీనయుద్ధే

సౌరీవ తారాధిపథామ్ని దీప్తిః || ౧౬.౧౭||

మాయా స్విదేషా మతివిభ్రమో వా

ధ్వస్తం ను మే వీర్యముతాహమన్యః |

గాణ్డీవముక్తా హి యథా పురా మే

పరాక్రమస్తే న శరాః కిరాతే || ౧౬.౧౮||

పుంసః పదం మధ్యమముత్తమస్య

ద్విధేవ కుర్వన్ ధనుషః ప్రణాదైః |

నూనం తథా నైషా యథాస్య వేషః

ప్రచ్ఛన్నమప్యూహాయతే హి చేష్టా || ౧౬.౧౯||

ధనుః ప్రబంధధ్వనితం రుషేవ

సకృద్వికృష్టా వితతేవ మౌర్షీ |

సన్ధానముత్కర్షమివ వ్యుదస్య

ముష్టేరసమ్భేద ఇవాపవర్గే || ౧౬.౨౦||

అంసావవష్టబ్ధనతౌ సమాధిః

శిరోధరాయా రహితప్రయాసః |

ధృతా వికారాన్స్త్యజతా ముఖేన

ప్రసాదలక్ష్మీః శశలాఞ్చనస్య || ౧౬.౨౧||

ప్రహీయతే కార్యవశాగతేషు

స్థానేషు విష్టబ్ధతయా న దేహాః |

స్థితప్రయాతేషు ససౌష్ఠవశ్చ

లక్ష్మ్యేషు పాతః సదృశః శరాణామ్ || ౧౬.౨౨||

పరస్య భూయాన్ వివరేఽభియోగః

ప్రసహ్య సంరక్షణమాత్మరన్ధ్రే |

భీష్మేఽప్యసమ్భావ్యమిదం గురౌ వా

న సమ్భవత్యేవ వనేచరేషు || ౧౬.౨౩||

అప్రాకృతస్యాహవదుర్మదస్య

నివార్యమస్యాస్త్రబలేన వీర్యమ్ |

అల్పీయసోఽప్యామయతుల్యవృత్తే

ర్మహాపకారాయ రిపోర్వివృద్ధిః || ౧౬.౨౪||

తత్త్వస్య సంవిత్తిరివాపవిద్యామ్ ।
యయా వికాసం ద్యుతిరిన్ద్రిమాలే-
రాలోకమభ్యాదిశతి గణేభ్యః ॥ ౧౬.౩౨॥

త్విషాం తతిః పాటలితామ్బువాహా
సా సర్వతః పూర్వసరీవ సన్ధ్యా ।
నినాయ తేషాం ద్రుతముల్లసస్తీ
వినిద్రతాం లోచనపఙ్కజాని ॥ ౧౬.౩౩॥

ప్యథగ్విధాన్యస్త్ర-విరామబుద్ధాః
శస్త్రాణి భూయః ప్రతిపేదిరే తే ।
ముక్తా వితానేన బలాహకానాం
జ్యోతీంషి రమ్యా ఇవ దిగ్విభాగాః ॥ ౧౬.౩౪॥

ద్యౌరున్ననామేవ దిశః ప్రనేదుః
స్ఫుటం విసస్తే సవితుర్మయాఖైః ।
క్షయం గతాయామివ యామవత్యాం
పునః సమీయాయ దినం దినశ్రీః ॥ ౧౬.౩౫॥

మహాస్తదుర్గే శిథిలప్రయత్నం
దిగ్వారణేవ పరేణ రుగ్ణే ।
భుజుపాశాన్ భుజవీర్యశాలీ
ప్రబన్ధనాయ ప్రజిఘాయ జిఘ్ఘః ॥ ౧౬.౩౬॥

జిహ్వశతాన్యల్లసయన్త్యజస్రం
లసత్తడిల్లోల-విషానలాని ।
త్రాసాన్నిరస్తాం భుజగేన్ద్రసేనా
నభశ్చరైస్తత్పదపీం వివవ్రే ॥ ౧౬.౩౭॥

దిజ్నాగ-హస్తాకృతిముద్వహద్భి-
రోఘ్నైః ప్రశస్తాసితరత్ననీలైః ।
రరాజ సర్పావలిరుల్లసస్తీ
తరఙ్గమాలేవ నభోర్ణవస్య ॥ ౧౬.౩౮॥

నిఃశ్వాసధూమైః స్థగితాంశుజాలం
ఫణావతాముత్పణ-మణ్ణలానామ్ ।

గచ్ఛన్నివాస్తం వపురభ్యువాహ

విలోచనానాం సుఖముష్టరశ్మిః || ౧౬.౩౯ ||

ప్రతప్త-చామీకరభాసురేణ

దిశః ప్రకాశేన పితృణ్యన్త్యః |

నిశ్చక్రముః ప్రాణహరేక్షణానాం

జ్వాలా మహోల్కా ఇవ లోచనేభ్యః || ౧౬.౪౦ ||

ఆక్షిప్త-సమ్పాతమపేతశోభ-

ముద్వహ్ని ధూమాకుల-దిగ్విభాగమ్ |

వృతం నభో భోగీకులైరవస్థాం

పరోపరుద్ధస్య పురస్య భేజే || ౧౬.౪౧ ||

తమాశు చక్షుఃశ్రవసాం సమూహం

మన్త్రేణ తార్క్యోదయకారణేన |

నేతా నయేనేవ పరోపజాపం

నివారయామాస పతిః పశూనామ్ || ౧౬.౪౨ ||

ప్రతిఘ్న తీభిః కృతమీలితాని

ద్యులోకభాజామపి లోచనాని |

గరుత్మతాం సంహతిభిర్విహాయః

క్షణప్రకాశాభిరివావతేనే || ౧౬.౪౩ ||

తతః సుపర్ణవ్రజపక్షజన్మా

నానాగతిర్మణ్డలయజ్ఞవేన |

జరత్ప్రణానీవ వియన్నినాయ

వనస్పతీనాం గహనాని వాయుః || ౧౬.౪౪ ||

మనఃశిలాభక్తనిభేన పశ్చా-

న్నిరుధ్యమానం నికరేణ భాసామ్ |

వ్యూఢైరురోభిశ్చ వినుద్యమానం

నభః ససర్పేవ పురః ఖగానామ్ || ౧౬.౪౫ ||

దరీముఖైరాసవ-రాగతామ్రం

వికాసి రుక్మచ్ఛదధామ పీత్వా |

జవానిలాఘూర్ణిత-సానుజాలో

లిలిక్షతీవ క్షయకాలరౌద్రే

లోకం విలోలార్చిషి రోహితాశ్వే ।

పినాకీనా హూతమహామ్బువాహ-

మస్త్రం పునః పాశభృతః ప్రణేన్యే ॥ ౧౬.౫౪॥

తతో ధరిత్రీధర-తుల్యరోధస-

స్తడిల్లతాలిజ్గిత-నీలమూర్తయః ।

అధోముఖాకాశ-సరిన్నిపాతినీ-

రపః ప్రసక్తం ముముచుః పయోముచః ॥ ౧౬.౫౫॥

పరాహతధ్వస్తశిఖే శిఖావతో

వపుష్యధిక్షిప్త-సమిద్ధతేజసి ।

కృతాస్పదాస్తప్త ఇవాయసీ ధ్వనిం

పయోనిపాతాః ప్రథమే వితేనిరే ॥ ౧౬.౫౬॥

మహానలే భిన్నసితాభ్రపాతిభిః

సమేత్య సద్యః క్వథనేన ఫేనతామ్ ।

వ్రజద్భిరార్ద్రేన్ధనవత్పరిక్షయం

జలైర్వితేనే దివి ధూమసంతతిః ॥ ౧౬.౫౭॥

స్వకేతుభిః పాణ్డురనీలపాటలైః

సమాగతాః శక్రధనుఃప్రభాభిదః ।

అసంస్థితామాదధిరే విభావసో-

ర్విచిత్రచీనాంశుక-చారుతాం త్విషః ॥ ౧౬.౫౮॥

జలౌఘసమ్మూర్ఛనమూర్ఛితస్వనః

ప్రసక్త-విద్యుల్లసితైధిత-ద్యుతిః ।

ప్రశాన్తిమేష్యన్ ధృతధూమమణ్ణలో

బభూవ భూయానివ తత్ర పావకః ॥ ౧౬.౫౯॥

ప్రవృద్ధసిన్ధూర్మి-చయస్థవీయసాం

చయైర్విభిన్నాః పయసాం ప్రపేదిరే ।

ఉపాత్తసన్ధ్యారుచిభిః సరూపతాం

పయోదవిచ్ఛేదలవైః కృశానవః ॥ ౧౬.౬౦॥

ఉపైత్యనస్త-ద్యుతిరప్యసంశయం

విభిన్నమూలోఽనుదయాయ సజ్జయమ్ ।

తథా హి తోయోఘవిభిన్నసంహతిః

స హవ్యవాహః ప్రయయౌ పరాభవమ్ ॥ ౧౬.౬౧॥

అథ విహితవిధేయైరాశు ముక్తా వితానై-

రసితనగనితమృ-శ్యామభాసాం ఘనానామ్ ।

వికసదమలధామ్నాం ప్రాప నీలోత్పలానాం

శ్రియమధికవిశుద్ధాం వహ్నిదాహాదివ ద్యౌః ॥ ౧౬.౬౨॥

ఇతి వివిధముదాసే సవ్యసాచీ యదస్త్రం

బహుసమరనయజ్ఞః సాదయిష్యన్నరాతిమ్ ।

విధిరివ విపరీతః పౌరుషం న్యాయవృత్తేః

సపది తదుపనిన్యే రిక్తతాం నీలకణః ॥ ౧౬.౬౩॥

వీతప్రభావ-తనురప్యతనుప్రభావః

ప్రత్యాచకాఙ్క జయినీం భుజవీర్యలక్ష్మీమ్ ।

ఆస్త్రేషు భూతపతినాపహృతేషు జిష్ణు-

ర్షర్షిష్యతా దినకృతేవ జలేషు లోకః ॥ ౧౬.౬౪॥

ఇతి శ్రీభారవికృతౌ కీరాతార్జునీయే మహాకావ్యే

కీరాతార్జునయుద్ధం నామ షోడశః సర్గః ॥ ౧౬॥

౧౭. సప్తదశః సర్గః

అథాపదాముద్ధరణక్షమేషు

మిత్రేష్వివాస్త్రేషు తిరోహితేషు ।

ధృతిం గురుశ్రీర్గురుణాభిపుష్యన్

స్వపౌరుషేణేవ శరాసనేన ॥ ౧౭.౧॥

భూరిప్రభావేణ రణాభియోగాత్

ప్రీతో విజిహ్మాశ్చ తదీయవృద్ధ్యా ।

స్పష్టోఽప్యవిస్పష్టవపుఃప్రకాశః

సర్పన్మహాధూమ ఇవాద్రివహ్నిః ॥ ౧౭.౨॥

తేజః సమాశ్రిత్య పరైరహార్యం

నిజం మహాన్మిత్రమివోరుధైర్యమ్ ।

ఆసాదయన్నస్థలితస్వభావం

భీమే భుజాలమ్బమివారిదుర్గే || ౧౭.౩||

వంశోచితత్వాదభిమానవత్యా

సమ్ప్రాప్తయా సమ్ప్రియతామసుభ్యః |

సమక్షమాదిత్రితయా పరేణ

వధ్యేవ కీర్త్యా పరితప్యమానః || ౧౭.౪||

పతిం నగానామివ బద్ధమూల-

మున్మూలయిష్యంస్తరసా విపక్షమ్ |

లఘుప్రయత్నం నిగృహీతవీర్య-

స్త్రిమార్గగావేగ ఇవేశ్వరేణ || ౧౭.౫||

సంస్కారవత్త్వాద్రమయత్సు చేతః

ప్రయోగశిక్షాగుణభూషణేషు |

జయం యథార్థేషు శరేషు పార్థః

శబ్దేషు భావార్థమివాశశనే || ౧౭.౬||

భూయః సమాధానవివృద్ధతేజా

వైవం పురా యుద్ధమితి వ్యథావాన్ |

స నిర్వవామాస్తమమర్షనున్నం

విషం మహానాగ ఇవేశ్శణాభ్యామ్ || ౧౭.౭||

తస్యాహవాయాస-విలోలమాలేః

సంరమ్భ-తామ్రాయతలోచనస్య |

నిర్వాపయిష్యన్నివ రోషతప్తం

ప్రస్నాపయామాస ముఖం నిదాఘః || ౧౭.౮||

క్రోధాన్ధకారాన్తరితో రణాయ

భ్రూభేదరేఖాః స బభార తిస్రః |

ఘనోపరుద్ధః ప్రభవాయ వృష్టే-

రూర్ధ్వాంశురాజీరివ తిగ్మరశ్మిః || ౧౭.౯||

స ప్రధ్వనయామ్బుదనాది చాపం

హస్తేన దిక్షాగ ఇవాద్రిశ్శక్లమ్ |

బలాని శమ్భోరిషుభిస్తతాప

చేతాంసి చిన్తాభిరివాశరీరః ॥ ౧౬.౧౦॥

సద్వాదితేవాభినివిష్టబుద్ధౌ

గుణాభ్యసూయేవ విపక్షపాతే ।

అగోచరే వాగివ చోపరేమే

శక్తిః శరాణాం శితికణ్ఠకాయే ॥ ౧౬.౧౧॥

ఉమాపతిం పాణ్ణుసుతప్రణున్నాః

శిలీముఖా న వ్యథయామ్భుభూవుః ।

అభ్యుత్థితస్యాద్రిపతేర్నితమ్బ-

మర్కస్య పాదా ఇవ హైమనస్య ॥ ౧౬.౧౨॥

సమ్ప్రీయమాణోఽనుబభూవ తీవ్రం

పరాక్రమం తస్య పతిర్గణానామ్ ।

విషాణభేదం హిమవానసహ్యం

వప్రానతస్యేవ సురద్విపస్య ॥ ౧౬.౧౩॥

తస్మై హి భారోద్ధరణే సమర్థం

ప్రదాస్యతా బాహుమివ ప్రతాపమ్ ।

చిరం విషేహేఽభిభవస్తదాసిం

స కారణానామపి కారణేన ॥ ౧౬.౧౪॥

ప్రత్యాహతౌజాః కృతసత్త్వవేగః

పరాక్రమం జ్యాయసి యస్తనోతి ।

తేజాంసి భానోరివ నిష్పతన్తి

యశాంసి వీర్యజ్వలితాని తస్య ॥ ౧౬.౧౫॥

దృష్టావదానాద్ వ్యథతేఽరిలోకః

ప్రధ్వంసమేతి వ్యథితాచ్చ తేజః ।

తేజోవిహీనం విజహాతి దర్పః

శాన్తార్చిషం దీపమివ ప్రకాశః ॥ ౧౬.౧౬॥

తతః ప్రయాత్యస్తమదావలేపః

స జయ్యతాయాః పదవీం జిగీషోః ।

గన్ధేన జేతుః ప్రముఖాగతస్య

ప్రతిద్వివస్యేవ మతజ్జుజౌఘః ॥ ౧౬.౧౭॥

ఏవం ప్రతిద్వన్ద్విషు తస్య కీర్తిం
 మౌలీన్ద్రలేఖావిశదాం విధాస్యన్ |
 ఇయేష పర్యాయజయావసాదాం
 రణక్రియాం శమ్భురనుక్రమేణ || ౧౭.౧౮ ||

మునేర్విచిత్రైరిషుభిః స భూయాన్
 నిన్యే వశం భూతపతేర్భ్రతాఘః |
 సహాత్మలాభేన సముత్పతద్ది-
 ఋతిస్వభావైరివ జీవలోకః || ౧౭.౧౯ ||

వితన్వతస్తస్య శరాస్థకారం
 త్రస్తాని సైన్యాని రవం నిశేముః |
 ప్రవర్షతః సస్తతవేపథూని
 క్షపాఘనస్యేవ గవాం కులాని || ౧౭.౨౦ ||

స సాయకాన్ సాధ్వసవిప్లతానాం
 క్షిపన్ పరేషామతిసౌష్ఠవేన |
 శశీవ దోషావృతలోచనానాం
 విభిద్యమానః పృథగాబభాసే || ౧౭.౨౧ ||

క్షోభేణ తేనాథ గణాధిపానాం
 భేదం యయావాక్యతిరీశ్వరస్య |
 తరఙ్గకమ్పేన మహాహ్రదానాం
 ఛాయామయస్యేవ దినస్య కర్తుః || ౧౭.౨౨ ||

ప్రనేదివాంసం న తమాప కోపః
 కుతః పరస్మిన్ పురుషే వికారః |
 ఆకారవైషమ్యమిదం చ భేజే
 దుర్లక్ష్యచిహ్నా మహతాం హి వృత్తిః || ౧౭.౨౩ ||

విస్ఫూర్కమాణస్య తతో భుజాభ్యాం
 భూతాని భ్రాతా ధనురన్తకస్య |
 భిన్నాకృతిం జ్యాయం దదృశుః స్ఫురన్తిం
 క్రుద్ధస్య జిహ్వోమివ తక్షకస్య || ౧౭.౨౪ ||

సవ్యాపసవ్య-ధ్వనితోగ్రచాపం

పార్థః కీరాతాధిపమాశశజ్కే ।
 పర్యాయ-సమ్పాదిత-కర్ణతాలం
 యంతా గజం వ్యాలమివాపరాధః ॥ ౧౭.౨౫॥
 నిజఘ్నిరే తస్య హరేషుజాలైః
 పతన్తి వృన్దాని శిలీముఖానామ్ ।
 ఊర్జస్విభిః సిన్ధుముఖాగతాని
 యాదాంసి యాదోభిరివామ్బురాశేః ॥ ౧౭.౨౬॥
 విభేదమన్తః పదవీనిరోధం
 విధ్వంసనం చావిదితప్రయోగః ।
 నేతారిలోకేషు కరోతి యద్యత్
 తత్తచ్చకారాస్య శరేషు శముభుః ॥ ౧౭.౨౭॥
 సోధావగీత-ప్రథమాయుధస్య
 క్రోధోజ్జితైర్వేగితయా పతద్భిః ।
 ఛిన్నైరపి త్రాసితవాహినీకైః
 పేతే కృతార్చైరివ తస్య బాణైః ॥ ౧౭.౨౮॥
 అలఙ్కృతానామృజుతాగుణేన
 గురూపదిష్టాం గతిమాస్థితానామ్ ।
 సతామివాపర్వణీ మార్గణానాం
 భజ్గః స జిష్టోర్ధృతిమున్మమాథ ॥ ౧౭.౨౯॥
 బాణచ్చిదస్తే విశిఖాః స్మరారే-
 రవాఙ్ముఖీభూతఫలాః పతన్తః ।
 అఖణ్డితం పాణ్డవసాయకేభ్యః
 కృతస్య సద్యః ప్రతికారమాపుః ॥ ౧౭.౩౦॥
 చిత్తీయమాణానతిలాఘవేన
 ప్రమాథినస్తాన్ భవమార్గణానామ్ ।
 సమాకులాయా నిచఖాన దూరం
 బాణాన్ ధ్వజన్యా హృదయేష్వరాతిః ॥ ౧౭.౩౧॥
 తస్యాతియత్నాదతిరిచ్యమానే
 పరాక్రమేఽన్యోన్యవిశేషణేన ।

హస్తా పురాం భూరి పృషత్కవరం
నిరాస వైదాఘ ఇవామ్బు మేఘుః ॥ ౧౭.౩౨॥

అనామృశన్తః క్వచిదేవ మర్మ
ప్రియైషిణానుప్రహితాః శివేన ।
సుహృత్ప్రయుక్తా ఇవ నర్మవాదాః
శరా మునేః ప్రీతికరా బభూవుః ॥ ౧౭.౩౩॥

అస్త్వైః సమానామతిరేకిణీం వా
పశ్యన్నిషాణామపి తస్య శక్తిమ్ ।
విషాదవక్తవ్యబలః ప్రమాథీ
స్వమాలలమ్భే బలమిన్ద్రమౌలిః ॥ ౧౭.౩౪॥

తపస్తపోవీర్యసముద్ధతస్య
పారం యియాసోః సమర్థావస్య ।
మహేషుజాలాన్యఖిలాని జిష్టో-
రర్కః పయాంసీవ సమాచచామ ॥ ౧౭.౩౫॥

రిక్తే సవిస్రమ్భమథార్జునస్య
నిషక్లవక్త్రే నిపతాత పాణిః ।
అన్యద్విపాపీతజలే సత్తరం
మతక్లజన్యేవ నగాశ్మరన్ధ్రే ॥ ౧౭.౩౬॥

చ్యుతే స తస్మిన్నిషుధౌ శరార్థాద్
ధ్వస్తార్థసారే సహసేవ బన్ధౌ ।
తత్కాలమోఘప్రణయః ప్రవేదే
నిర్వాచ్యతాకామ ఇవాభిముఖ్యమ్ ॥ ౧౭.౩౭॥

ఆఘట్టయామాస గతాగతాభ్యాం
సావేగమగ్రాఙ్గులిరస్య తూణౌ ।
విధేయమార్గే మతిరుత్సుకస్య
నయప్రయోగావివ గాం జిగీషోః ॥ ౧౭.౩౮॥

బభార శూన్యాకృతిరర్జునస్తౌ
మహేషుధీ వీతమహేషుజాలౌ ।
యుగాన్తసంశుష్కజలౌ విజిహ్మాః

పూర్వాపరో లోక ఇవామ్బురాశీ || ౧౭.౩౯ ||

తేనానిమిత్రేన తథా న పార్థ-

స్తయోర్యథా రిక్తతయానుతేపే ।

స్వామాపదం ప్రోక్ష్య విపత్తిమగ్నం

శోచన్తి సన్తో హ్యుపకారిపక్షమ్ || ౧౭.౪౦ ||

ప్రతిక్రియామై విధురః స తస్మాత్

కృచ్ఛేణ విశ్లేషమియాయ హస్తః ।

పరాజ్ముఖత్వేఽపి కృతోపకారాత్

తూణీముఖాన్మిత్రకులాదివార్యః || ౧౭.౪౧ ||

పశ్చాత్క్రియా తూణయుగస్య భర్తు-

ర్జ్జే తదానీముపకారిణీవ ।

సమ్భావనాయామధరీకృతాయాం

పత్యుః పురః సాహసమాసితవ్యమ్ || ౧౭.౪౨ ||

తం శమ్భురాక్షిప్తమహేషుజాలం

లోహైః శరైర్మర్మసు నిస్తుతోద ।

హృతోత్తరం తత్త్వవిచారమధ్యే

వక్తేవ దోషైర్గురుభిర్విపక్షమ్ || ౧౭.౪౩ ||

జహార చాస్మాదచిరేణ వర్మ

జ్వలన్మణిద్యోతితహైమలేఖమ్ ।

చణ్డః పతజ్ఞాన్మరుదేకనీలం

తడిత్వతః ఖణ్డమివామ్బుదస్య || ౧౭.౪౪ ||

వికోశనిర్ధాత-తనోర్మహాసేః

ఫణావతశ్చ త్వచి విచ్యుతాయామ్ ।

ప్రతిద్విపాబద్ధరుషః సమక్షం

నాగస్య చాక్షిప్తముఖచ్ఛదస్య || ౧౭.౪౫ ||

విబోధితస్య ధ్వనినా ఘనానాం

హరేరపేతస్య చ శైలరన్ధ్రాత్ ।

నిరస్తధూమస్య చ రాత్రివహ్న-

ర్వినా తనుత్రేణ రుచిం స భేజే || ౧౭.౪౬ ||

అచిత్తతాయామపి నామ యుక్తా-
 మనూర్ధ్వతాం ప్రాప్య తదీయకృచ్ఛే |
 మహీం గతౌ తావిషుధీ తదానీం
 వివప్తశ్చేతనయేవ యోగమ్ || ౧౭.౪౭||

స్థితం విశుద్ధే నభసీవ సత్త్వే
 ధామ్నా తపోవీర్యమయేన యుక్తమ్ |
 శస్త్రాభిఘాతైస్తమజస్రమీశ-
 స్తవ్జ్ఞా వివస్వస్తమివోల్లీలేఖ || ౧౭.౪౮||

సంరమ్భవేగోఙ్ఘ్రత-వేదనేషు
 గాత్రేషు బాధిర్యముపాగతేషు |
 మునేర్బభూవాగణితేషురాశే-
 ర్ద్రాహస్తిరస్కార ఇవాత్మమన్యుః || ౧౭.౪౯||

తతోఽనుపూర్వాయతవృత్తబాహుః
 శ్రీమాన్ క్షరల్లోహితదిగ్ధదేహః |
 ఆస్కన్య వేగేన విముక్తనాదః
 క్షీతిం విధున్వన్నివ పార్జ్ఞిఘాతైః || ౧౭.౫౦||

సామ్యం గతేనాశనినా మఘోనః
 శశాఙ్కఖణ్డాకృతిపాణ్డరేణ |
 శముఖం బిభిత్సుర్ధనుషా జఘాన
 స్తమ్బం విషాణేన మహానివేభః || ౧౭.౫౧||

రయేణ సా సన్నిదధే పతస్త్రి
 భవోద్భవేనాత్మని చాపయష్టిః |
 సముద్ధతా సిన్ధురనేకమార్గా
 పరే స్థితేనౌజసి జహ్నునేవ || ౧౭.౫౨||

వికార్ముకః కర్మసు శోచనీయః
 పరిచ్యుతౌదార్య ఇవోపచారః |
 విచిక్షివే శూలభృతా సలీలం
 స పత్రిభిర్దూరమదూరపాతైః || ౧౭.౫౩||

ఉపోధకల్యాణఫలోఽభిరక్షన్

వీరవ్రతం పుణ్యరణాశ్రమస్థః ।
 జపోపవాసైరివ సంయతాత్మా
 తేవే మునిస్సైరిషుభిః శివస్య ॥ ౧౭.౫౪ ॥
 తతోఽగ్రభూమిం వ్యవసాయసిద్ధేః
 సీమానమన్వైరతిదుస్తరం సః ।
 తేజఃశ్రియామాశ్రయముత్తమాసిం
 సాక్షాదహఙ్కారమివాలలమ్భే ॥ ౧౭.౫౫ ॥
 శరానవద్యన్ననవద్యకర్మా
 చచార చిత్రం ప్రవిచారమార్ఘైః ।
 హస్తేన నిస్త్రింశభృతా స దీప్తః
 సార్కాంశునా వారిధిరూర్మిణేవ ॥ ౧౭.౫౬ ॥
 యథా నిజే వర్తమాని భాతి భాభి-
 శ్చాయామయశ్చాపు సహస్రరశ్మిః ।
 తథా నభస్యాశు రణస్థలీషు
 స్పష్టద్విమూర్తిర్దదృశే స భూతైః ॥ ౧౭.౫౭ ॥
 శివప్రణన్నేన శిలీముఖేన
 త్సరుప్రదేశాదపవర్జితాఙ్గః ।
 జ్వలన్నసిస్తస్య పపాత పాణే-
 ర్షనస్య వప్రాదివ వైద్యుతోఽగ్నిః ॥ ౧౭.౫౮ ॥
 ఆక్షిప్త-చాపావరణేషుజాల-
 శ్చిన్నోత్తమాసిః స మృధేఽవధూతః ।
 రిక్తః ప్రకాశశ్చ బభూవ భూమే-
 రుత్సాదితోద్వాన ఇవ ప్రదేశః ॥ ౧౭.౫౯ ॥
 స ఖణ్ణనం ప్రాప్య పరాదమర్షవాన్
 భుజద్విస్తీయోఽపి విజేతుమిచ్ఛయా ।
 ససర్జ వృష్టిం పరిరుగ్ణపాదపాం
 ద్రవేతరేషాం పయసామివాశ్మనామ్ ॥ ౧౭.౬౦ ॥
 నీరన్యం పరిగమితే క్షయం పృషత్కై-
 ర్భూతానామధిపతినా శిలావితానే ।

ఉచ్చాయస్థగిత-నభోదిగస్తరాలం

విక్షేప ఊతిరుహజాలమిన్ద్రసూనుః || ౧౭.౬౧||

నిఃశేషం శకలితవల్కలాఙ్గసారైః

కుర్వద్భిర్భువమభితః కషాయచిత్రామ్ |

ఈశానః సకుసుమపల్లవైర్నగైస్తై-

రాతేనే బలిమివ రఙ్గదేవతాభ్యః || ౧౭.౬౨||

ఉన్మజ్జన్మకర ఇవామరాపగాయా

వేగేన ప్రతిముఖమేత్య బాణనద్యాః |

గాణ్డీవీ కనకశిలానిభం భుజాభ్యా-

మాజఘ్నే విషమవిలోచనస్య వక్షః || ౧౭.౬౩||

అభిలషత ఉపాయం విక్రమం కీర్తిలక్ష్మ్యే-

రసుగమమరిసైన్యైరఙ్కమభ్యాగతస్య |

జనక ఇవ శిశుత్వే సుప్రియస్యైకసూనో-

రవినయమపి నేహే పాణ్డవస్య స్మరారిః || ౧౭.౬౪||

ఇతి శ్రీభారవికృతౌ కిరాతార్జునీయే మహాకావ్యే

సప్తదశః సర్గః || ౧౭||

౧౮. ధనఙ్జాయాస్త్రలాభో నామ అష్టాదశః సర్గః

తత ఉదగ్ర ఇవ ద్విరదే మునౌ

రణముపేయుషి భీమభుజాయుధే |

ధనురపాస్య సబాణధి శక్కరః

ప్రతిజఘాన ఘనైరివ ముష్టిభిః || ౧౮.౧||

హరపృథాసుతయోర్ధ్వనిరుత్పత-

న్నమృదుసంవలితాఙ్గులిపాణిజః |

స్ఫుటదనల్పశిలా-రవదారుణః

ప్రతిననాద దరీఘ దరీభృతః || ౧౮.౨||

శివభుజాహతి-భిన్నపృథుక్షతీః

సుఖమివానుబభూవ కపిధ్వజః |

క ఇవ నామ బృహన్మనసాం భవే-

దనుకృతేరపి సత్త్వవతాం క్షమః ॥ ౧౮.౩॥

వ్రణముఖచ్యుత-శోణితశీకర-

స్థగితశైలతటాభ-భుజాన్తరః ।

అభినవోషసరాగభృతా బభౌ

జలధరేణ సమానముమాపతిః ॥ ౧౮.౪॥

ఉరసి శూలభృతః ప్రహితా ముహుః

ప్రతిహతిం యయురర్జునముష్టయః ।

భృశరయా ఇవ సహ్యామహీభృతః

పుథుని రోధసి సిన్ధుమహోర్మయః ॥ ౧౮.౫॥

నిపతితేఽధిశిరోధరమాయతే

సమమర్త్వియుగేఽయుగచక్షుషః ।

త్రిచతురేషు పదేషు కిరీటినా

లులితదృష్టి మదాదివ చస్థలే ॥ ౧౮.౬॥

అభిభవోదితమన్యువిదీపితః

సమభిసృత్య భృశం జవమోజసా ।

భుజయుగేన విభజ్య సమాదదే

శశికలాభరణస్య భుజద్వయమ్ ॥ ౧౮.౭॥

ప్రవవృతేఽథ మహాహవమల్లయో-

రచలసంక్చలనాహరణో రణః ।

కరణశ్క్ల-సంక్చలనాగురు-

ర్గురుభుజాయుధ-గర్వితయోస్తయోః ॥ ౧౮.౮॥

అయమసౌ భగవానుత పాణ్డవః

స్థితమవాఙ్మునినా శశిమౌలినా ।

సమధిరూఢమజేన ను జిష్ణునా

స్విదితి వేగవశాన్ముముహే గణైః ॥ ౧౮.౯॥

ప్రచలితే చలితం స్థితమాస్థితే

వినమితే నతమున్నతమున్నతౌ ।

వృషకపిధ్వజయోరసహిష్టునా

ముహురభావభయాదివ భూభృతౌ ॥ ౧౮.౧౦॥

కరణశ్శృంగులనిఃసృతయోస్తయోః

కృతభుజధ్వని వల్ల వివల్తోః ।

చరణపాత-నిపాతితరోధసః

ప్రసస్యపుః సరితః పరితః స్థలీః ॥ ౧౮.౧౧॥

వియతి వేగపరిప్లుతమస్తరా

సమభిసృత్య రయేణ కపిధ్వజః ।

చరణయోశ్చరణానమితక్షితి-

ర్పిజగృహే తిసృణాం జయినం పురామ్ ॥ ౧౮.౧౨॥

విస్మితః సపది తేన కర్మణా

కర్మణాం క్షయకరః పరః పుమాన్ ।

క్షేప్తకామమవనౌ తమక్లమం

నిష్పిపేష పరిరభ్య వక్షసా ॥ ౧౮.౧౩॥

తపసా తథా న ముదమస్య యయా

భగవాన్ యథా విపులసత్త్వతయా ।

గుణసంహతేః సమతిరిక్తమహో

నిజమేవ సత్త్వముపకారి సతామ్ ॥ ౧౮.౧౪॥

అథ హిమశుచిభస్మభూషితం

శిరసి విరాజితమిన్దులేఖయా ।

స్వవపురతిమనోహరం హరం

దధతముదీక్ష్య ననామ పాణ్డవః ॥ ౧౮.౧౫॥

సహశరధి నిజం తథా కార్ముకం

వపురతను తథైవ సంవర్మితమ్ ।

నిహితమపి తథైవ పశ్యన్నసిం

వృషభగతిరుపాయయా విస్మయమ్ ॥ ౧౮.౧౬॥

సిషిచురవనిమమ్బువాహః శనైః

సురకుసుమమియాయ చిత్రం దివః ।

విమలరుచి భృశం నభో దున్దుభే-

ర్ష్వనిరఖిలమనాహతస్యానశే ॥ ౧౮.౧౭॥

ఆసేదుషాం గోత్రభిదోఽనువృత్త్యా

గోపాయకానాం భువనత్రయస్య ।

రోచిష్ఠరత్నావలిభిర్విమానై-

ర్ష్యైరాచితా తారకితేవ రేజే || ౧౮.౧౮ ||

హంసా బృహన్తః సురసదృవాహః

సంప్రూదికణ్ఠాభరణాః పతన్తః |

చక్రుః ప్రయత్నైన వికీర్యమాణై-

ర్ష్యోమ్నః పరిష్వజ్జమివార్గపక్షైః || ౧౮.౧౯ ||

ముదితమధులిహో వితానీకృతాః

స్రజ ఉపరి వితత్య సాన్తానికీః |

జలద ఇవ నిషేదివాంసం వృషే

మరుదుపసుఖయామ్బుభూవేశ్వరమ్ || ౧౮.౨౦ ||

కృతధృతి పరివన్దితేనోచ్ఛక్తై-

ర్గణపతిభిరభిన్నరోమోద్గమైః |

తపసి కృతఫలే ఫలజ్ఞాయసీ

స్తుతిరితి జగదే హరేః సూనునా || ౧౮.౨౧ ||

శరణం భవన్తమతికారుణికం

భవ భక్తిగమ్యమధిగమ్య జనాః |

జితమృత్యవోఽజిత భవన్తి భయే

ససురాసురస్య జగతః శరణమ్ || ౧౮.౨౨ ||

విపదేతి తావదవసాదకరీ

న చ కామసమ్పదభికామయతే |

న నమన్తి చైకపురుషం పురుషా-

స్తవ యావదీశ న నతిః క్రియతే || ౧౮.౨౩ ||

సంసేవన్తే దానశీలా విముక్త్యై

సమ్పశ్యన్తో జన్మదుఃఖం పుమాంసః |

యన్నిఃసంజన్తస్వం ఫలస్యానతేభ్య-

స్తత్కారుణ్యం కేవలం న స్వకార్యమ్ || ౧౮.౨౪ ||

ప్రాప్యతే యదిహ దూరమగత్వా

యత్ఫలత్యపరలోకగతాయ |

తీర్థమస్తి న భవార్ణవబాహ్యం

సార్వకామికమృతే భవతస్తత్ || ౧౮.౨౫ ||

వ్రజతి శుచి పదం త్వయి ప్రీతిమాన్
ప్రతిహతమతిరేతి ఘోరాం గతిమ్ ।

ఇయమనఘ నిమిత్తశక్తిః పరా
తవ వరద న చిత్తభేదః క్వచిత్ ॥ ౧౮.౨౬॥

దక్షిణాం ప్రణతదక్షిణ మూర్తిం
తత్త్వతః శివకరీమవిదిత్వా ।

రాగిణాపి విహితా తవ భక్త్యా
సంస్మృతిర్భవ భవత్యభవాయ ॥ ౧౮.౨౭॥

దృష్ట్వా దృశ్యాన్యాచరణీయాని విధాయ
ప్రేక్షాకారీ యాతి పదం ముక్తమపాయైః ।

సమ్యగ్దృష్టిస్తస్య పరం పశ్యతి యస్తాం
యశోపాస్తే సాధు విధేయం స విధత్తే ॥ ౧౮.౨౮॥

యుక్తాః స్వశక్త్యా మునయః ప్రజానాం
హితోపదేశైరుపకారవన్తః ।

సముచ్చినత్సి త్వమచిన్త్యథామా
కర్మాణ్యుపేతస్య దురుత్తరాణి ॥ ౧౮.౨౯॥

సన్నిబద్ధమపహర్తుమహోర్యం
భూరి దుర్గతిభయం భువనానామ్ ।

అద్భుతాకృతిమిమామతిమాయ-
స్త్వం బిభర్షి కరుణామయ మాయామ్ ॥ ౧౮.౩౦॥

న రాగి చేతః పరమా విలాసితా
వధూః శరీరేఽస్తి న చాస్తి మన్మథః ।

నమస్క్రియా చోషసి ధాతురిత్యహో
నిసర్గదుర్భోధమిదం తవేహితమ్ ॥ ౧౮.౩౧॥

తవోత్తరీయం కరిచర్మ సాఙ్గజం
జ్వలన్మణిః సారశనం మహానహిః ।

స్రగాస్యపక్షిః శవభస్మ చన్దనం
కలా హిమాంశోశ్చ సమం చకాసతి ॥ ౧౮.౩౨॥

అవిగ్రహస్యాప్యతులేన హేతునా

సమేతభిన్నద్వయమూర్తి తిష్ఠతః ।
 తవైవ నాన్యస్య జగత్సు దృశ్యతే
 విరుద్ధవేషాభరణస్య కాన్తతా ॥ ౧౮.౩౩॥

ఆత్మలాభ-పరిణామనిరోధై-
 ర్భూతసజ్ఞ ఇవ న త్వముపేతః ।
 తేన సర్వభువనాతిగ లోకే
 నోపమానమసి నాప్యూపమేయః ॥ ౧౮.౩౪॥

త్వమస్తకః స్థావరజిజ్ఞమానాం
 త్వయా జగత్ప్రాణీతి దేవ విశ్వమ్ ।
 త్వం యోగినాం హేతుఫలే రుణత్వి
 త్వం కారణం కారణకారణానామ్ ॥ ౧౮.౩౫॥

రక్షోభిః సురమనుజైర్దితేః సుతైర్వా
 యల్లోకేష్వవికలమాప్తమాధిపత్యమ్ ।
 పావిన్యాః శరణగతార్తిహారిణే త-
 న్మాహాత్మ్యం భవ భవతే నమస్క్రియాయాః ॥ ౧౮.౩౬॥

తరసా భువనాని యో బిభర్షి
 ధ్వనతి బ్రహ్మ యతః పరం పవిత్రమ్ ।
 పరితో దురితాని యః పునీతే
 శివ తస్మై పవనాత్మనే నమస్తే ॥ ౧౮.౩౭॥

భవతః స్మరతాం సదాసనే
 జయిని బ్రహ్మమయే నిషేదుషామ్ ।
 దహతే భవబీజసంతతిం
 శిఖినేనేకశిఖాయ తే నమః ॥ ౧౮.౩౮॥

ఆబాధామరణభయార్చిషా చిరాయ
 ప్లష్టేభ్యో భవ మహతా భవానలేన ।
 నిర్వాణం సముపగమేన యచ్ఛతే తే
 బీజానాం ప్రభవ నమోఽస్తు జీవనాయ ॥ ౧౮.౩౯॥

యః సర్వేషామావరీతా వరీయాన్
 సర్వైర్భావైర్నావృతోఽనాదినిష్ఠః ।

మార్గాతీతాయేన్ద్రియాణాం నమస్తే-
 ౭విజ్ఞేయాయ వ్యోమరూపాయ తస్మై || ౧౮.౪౦||

అణీయనే విశ్వవిధారిణే నమో
 నమో౭న్దికస్థాయ నమో దవీయనే |
 అతీత్య వాచాం మనసాం చ గోచరం
 స్థితాయ తే తత్పతయే నమో నమః || ౧౮.౪౧||

అసంవిదానస్య మమేశ సంవిదాం
 తితిక్షీతుం దుశ్చరితం త్వమర్హసి |
 విరోధ్య మోహాత్పునరభ్యుపేయుషాం
 గతిర్భవానేవ దురాత్మనామపి || ౧౮.౪౨||

ఆస్తిక్యశుద్ధమవతః ప్రియధర్మ ధర్మం
 ధర్మాత్మజస్య విహితాగసి శత్రువర్గే |
 సమ్ప్రాప్నుయాం విజయమీశ యయా సమృద్ధ్యా
 తాం భూతనాథ విభుతాం వితరాహవేషు || ౧౮.౪౩||

ఇతి నిగదితవన్తం నూనుముచ్చైర్మఘోనః
 ప్రణతశిరసమీశః సాదరం సాన్త్యయిత్వా |
 జ్వలదనలపరీతం రౌద్రమస్త్రం దధానం
 ధనురుపపదమస్మై వేదమభ్యాదిదేశ || ౧౮.౪౪||

స పిఙ్గాక్షః శ్రీమాన్ భువనమహనీయేన మహసా
 తనుం భీమాం బిభ్రత్తిగుణపరివారప్రహరణః |
 పరీత్యేశానం త్రిః స్తుతిభిరుపగీతః సురగణైః
 సుతం పాణ్డోర్వీరం జలదమివ భాస్వానభియయౌ || ౧౮.౪౫||

అథ శశధరమాలేరభ్యనుజ్ఞామవాప్య
 త్రిదశపతిపురోగాః పూర్ణకామాయ తస్మై |
 అవితథఫలమాశీర్వాదమారోపయన్తో
 విజయి వివిధమస్త్రం లోకపాలా వితేరుః || ౧౮.౪౬||

అసంహార్యోత్సాహం జయినముదయం ప్రాప్య తరసా
 ధురం గుర్వీం వోఢుం స్థితమనవసాదాయ జగతః |
 స్వధామ్నా లోకానాం తముపరి కృతస్థానమమరా-

స్తపోలక్ష్మ్యో దీప్తం దినకృతమివోచ్చైరుపజగుః ॥ ౧౮.౪౭॥

వజ్ర జయ రిపులోకం పాదపద్మానతః సన్

గదిత ఇతి శివేన క్లాఘితో దేవసజ్జైః ।

నిజగృహమథ గత్వా సాదరం పాణ్డుపుత్రో

ధృతగురుజయలక్ష్మీర్ధర్మసూనుం ననామ ॥ ౧౮.౪౮॥

ఇతి శ్రీభారవికృతౌ కిరాతారునీయే మహాకావ్యే

ధనజ్ఞాయాస్త్రలాభో నామాష్టాదశః సర్గః ॥ ౧౮॥

ఇతి కవి శ్రీభారవివిరచితం కిరాతారునీయం సమ్పూర్ణమ్ ।

Encoded by Harunaga Isaacson

Proofread by Harunaga Isaacson, Rajani Arjun Shankar

——
Kiratarjunyam

pdf was typeset on March 24, 2024

——
Please send corrections to sanskrit@cheerful.com

